

Fredningsnævnet for Bornholm

Damgade 4a

3700 Rønne

bornholm@fredningsnaevn.dk

AFGØRELSE

afsagt den 3. december 2025 af fredningsnævnet for Bornholm i

FN-BOR-08/2024

Fredning af arealer i
Paradisbakkerne i Bornholms
Regionskommune.

Indhold

Indledning og fredningsområdet:	side 3
Fredningsforslaget og den eksisterende beskyttelse:	side 3
Eksisterende deklarationer/fredning	side 27
Det offentlige møde den 19. juni 2024 og besigtigelsen:	side 29
Skriftlige bemærkninger og indsigelser til fredningsforslaget:	side 31
Fredningsnævnets afgørelse:	side 86
Fredningsbestemmelser:	side 89
Klagevejledning:	side 95

Denne fredningssag er rejst af Danmarks Naturfredningsforening ved et forslag modtaget den 12. april 2024.

Fredningsforslaget har været bekendtgjort på fredningsnævnens hjemmeside den 22. april 2024, og i Statstidende den 24. april 2024. Samtlige lodsejere og oplyste retligt interesserede er blevet underrettet om fredningsforslaget ved brev af 18. april 2024, jf. naturbeskyttelseslovens § 37, stk. 1.

Fredningsnævnet har den 19. juni 2024 afholdt offentligt møde med besigtigelse i området, der foreslås fredet, jf. naturbeskyttelseslovens § 37, stk. 5. Indkaldelsen til mødet har været bekendtgjort i Statstidende den 15. maj 2024, og samtlige lodsejere samt oplyste retligt interesserede har været indkaldt ved brev af 13. maj 2024, jf. naturbeskyttelseslovens § 37, stk. 6.

Fredningsområdet

Området, der efter fredningsforslag foreslås fredet, omfatter i alt ca. 642 ha. Fredningsgrænsen følger mod vest Plantagevej og mod sydvest Slamrebjergvej. Mod nord og øst følger afgrænsningen skov eller lysåben natur, mens grænsen mod sydøst og syd følger skovens afgrænsning frem til Aage V. Jensens Naturfonds areal (matr.nr. 1e Hovedejerslavet, Ibsker), som ikke inddrages i fredningsforslaget, jf. naturbeskyttelseslovens § 36, stk. 7. Herefter følger den skovens og beskyttede naturområders afgrænsning frem til Plantagevej.

Fredningsforslaget og den eksisterende beskyttelse

Det fremgår af fredningsforslaget:

” ...

Paradisbakkerne udgør den østligste del af det store skovkompleks i hjertet af Bornholm, der også indeholder Almindingen i den vestligste del, og Aker, Pedersker, Povlsker og Bodilsker Plantager centralt. Den skovklædte grundfjeldsknude, som Paradisbakkerne er, rejser sig 30-50 meter over det øvrige terræn og er gennemskåret af talrige, smalle sprækkedale. Stenvarden Midterpilen er et af de højeste punkter, ca. 113 m.o.h., og herfra er der en flot udsigt mod nordvest over det centrale åbne hedeområde. Heden er resterne af den oprindelige højlyng som sammen med en række andre lysåbne naturområder som overdrev og mindre søer og blandskovområderne rummer store naturværdier.

Det stærkt kuperede klippeterræn med de mange sprækkedale og skovområder vekslede med lysåbne naturområder, ofte med hedelyng, danner et smukt og unikt landskabsbillede.

Af de mange sprækkedale er Majdalen den mest markante, og den fremtræder tydeligst i den nordlige del, hvor den ligger inden for hedeområdet Årsdale Ret. Her kan man se et eventyrligt landskab med stejle klipper, og en blanding af tør hede, mosedannelser, vandhuller og spredte buske og træer i maleriske former. Den nord/sydgående sprækkedal er på den øvrige del flankeret af skov. Andre sprækkedale er smallere og med næsten lodrette klippesider.

Især i den nordlige og østlige del af fredningsområdet er der områder, der består af ældre blandskov, hvor driften er relativ ekstensiv. En række af disse skovarealer er kortlagt som habitatskovnaturtyperne egeskov, elle- og askeskov eller bøg på mor, men langt størstedelen af skovarealerne i den resterende del af fredningsområdet er intensivt drevne nåletræsplantager med ikke-hjemmehørende arter som bl.a. sitkagran og douglasgran.

Naturværdierne i dette store sammenhængende naturområde er visse steder allerede høje. Blandt de mest karakteristiske og sjældne arter i området er perleugle, løvfrø, vand-portulak, nordisk radeløv, orkidéerne skov-gøgelilje, skov-hullæbe, plettet gøgeurt, ægbladet fliglæbe og tyndakset gøgeurt. Desuden findes der rødlistede svampe som fløjls-mælkehat, peber-skørhat og kandelabersvamp samt rødlistede insekter som stregtæge og engperlemorsommerfugl. Jævnfør Biodiversitetskortet er det særligt de lysåbne naturtyper, der har høj naturværdi, men generelt er naturværdierne middelhøje, og både de lysåbne arealer og skovene rummer et stort potentiale for at naturværdierne kan forbedres og biodiversiteten øges.

På trods af den hidtidige relativt ekstensive drift i dele af skovene er der ingen beskyttelse mod fældning af værdifulde gamle træer og udtagning af dødt ved, to meget vigtige faktorer for naturværdierne i skove. Samtidig betyder den intensive drift med ikke-hjemmehørende nåletræer, at der er ringe naturværdi i disse dele af Paradisbakkerne. Det faktum, at hele fredningsområdet er Natura 2000-område, begrænser ikke etableringen af nye skovarealer med ikke-

hjemmehørende arter som erstatning for eksisterende nåleskov. At området er del af et Natura 2000-område medfører altså ikke automatisk krav om at sikre større naturværdi på disse skovarealer. Store sammenhængende naturområder med en mosaik af ekstensivt drevet skov med hjemmehørende arter og lysåbne naturområder med målrettet naturpleje vil give grundlag for høj biodiversitet og være afgørende for at medvirke til at standse tabet af den biologiske mangfoldighed i Danmark. De store naturværdier og det store potentiale for at forbedre dem, som der er i Paradisbakkerne, bør efter sagsrejsers mening udnyttes.

En stor del af Paradisbakkerne er hverken beskyttet af eksisterende fredninger eller omfattet af naturbeskyttelseslovens §3 og ej heller er der fredskovspligt på arealerne. Det betyder, at i en stor del af området er beskyttelsen ringe. 4

Planloven er revideret flere gange inden for de senere år og landzonebestemmelserne er blevet lempet. Fredningen skal sikre, at området forbliver friholdt for byggeri, master, solcelleparker, vindmølleparker og andre tiltag, der ikke understøtter de naturmæssige, landskabelige og geologiske værdier og offentlighedens mulighed for at færdes i området.

Det kulturlandskabsbillede, som Paradisbakkerne tegner i dag, og som det har været i mange år, med ekstensivt drevet skov og plantagedrift vekslede med lysåbne naturområder skal fredningen understøtte, men med den forskel, at der skal mere fokus på biodiversitet.

Kun en fredning kan sikre de store natur-, landskabs- og geologiske værdier på lang sigt.

2. Fredningsforslagets afgrænsning

Fredningsgrænsen følger mod vest Plantagevej og mod sydvest Slamrebjergvej. Mod nord og øst følger afgrænsningen skov eller lysåben natur, mens grænsen mod sydøst og syd følger skovens afgrænsning frem til Aage V. Jensens Naturfonds areal (matr.nr. 1e Hovedejerslavet, Ibsker) som ikke inddrages i fredningen. Herefter følger den skovens og beskyttede naturområders afgrænsning frem til Plantagevej.

Arealet ejet af Aage V. Jensen Naturfond er med henvisning til naturbeskyttelseslovens § 36 stk. 7 udeladt fra fredningsforslaget.

[...]

3. Beskrivelse af fredningsområdet

Paradisbakkerne udgør den østligste del af det store skovkompleks i hjertet af Bornholm, der også indeholder Almindingen i den vestligste del, og Aaker, Pedersker, Povlsker og Bodilsker Plantager centralt. Som et stort lysåbent område finder man Årsdale Ret, der er den bedst bevarede del af højlyngen. Højlyngen er det bornholmske navn for lyngheide, en naturtype som engang var vidt udbredt på øen.

Fredningsområdet er et stort sammenhængende privatejet skov- og naturområde, der stort set er friholdt for byggeri og anlæg. En asfalteret vej, Oksemyrevejen, går gennem fredningsområdet i øst/vestlig retning, men vejen er lukket for gennemkørsel.

I Paradisbakkerne finder man den største af Bornholms tre rokkesten, og i den sydlige del er der adgang til Gamleborg, der er et velbevaret borganlæg fra jernalderen.

Landskabsformer og geologi

Bornholms grundfjeld, skabt af bjergkædefoldninger for ca. 1,4 mia år siden, består af forskellige bjergarter, bl.a. gnejs, Paradisbakke-migmatit og granit som Rønne-granit og Svaneke-granit. Gnejs udgør den største del af grundfjeldet mens Paradisbakke-migmatit kun findes i Paradisbakkerne. Et tyndt morænelag dækker det meste af Bornholms grundfjeld, men i Paradisbakkerne og resten af Almindingskomplekset, er dette lag af udpræget sandet-gruset karakter.

Paradisbakkerne består af en grundfjeldsknude, der rejser sig 30-50 meter over det øvrige terræn og som er gennemskåret af talrige smalle sprækkedale. Flere steder ligger grundfjeldsknuden mere end 100 meter over havets overflade. Sprækkedalene er opstået ved isens og smeltevandets erosion på steder, hvor der i forkastningszonerne har været bløde bjergarter eller knust grundfjeldsmateriale.

Et sagn lyder om Rokkestenen i Paradisbakkerne, at "Da kirkeklokkerne i Bodilsker begyndte at ringe, kunne trolden i Pedersker ikke holde larmen ud. Han tog derfor en stor sten og smed efter kirketårnet, men han var ikke så god til at sigte. Stenen røg helt til Paradisbakkerne og landede der, hvor den nu ligger". Der er dog i virkeligheden tale om, at Rokkestenen, der vurderes at veje omkring 35 tons, er en vandreblok der består af bjergarten båndet gnejs. Vandreblokken blev ført med isen under sidste istid, Weichel, til dens nuværende placering.

Frem til midten af 1800-tallet var Paradisbakkerne en del af højlyngen, et oprindeligt ca. 120 km² stort klippefyldt lyng- og kratområde på den højtliggende del af Bornholm. På dette tidspunkt var kun ca. 4 % af Danmarks areal dækket af

skov, og derfor begyndte man at plante skov, ikke bare på Bornholm, men i hele landet. I dag fremstår Paradisbakkerne derfor hovedsageligt som skov, men med mange lysåbne arealer indimellem. Herunder det store hedeområde Årsdale Ret.

Det kuperede landskab med de markante sprækkedale, skovene, det storslåede lysåbne hedeareal og de mindre søer, overdrev og heder hist og her giver oplevelsen af et varieret og enestående landskab.

Natur

Selvom skovene dominerer i Paradisbakkerne er området en mosaik af skov og lysåbne naturtyper som hede, overdrev, moser og søer. Mest imponerende fremstår den allerede fredede Årsdale Ret, et ca. 40 ha hedeområde med de bedst bevarede rester af den oprindelige højlyng, der strakte sig over store dele af Bornholm indtil for ca. 200 år siden.

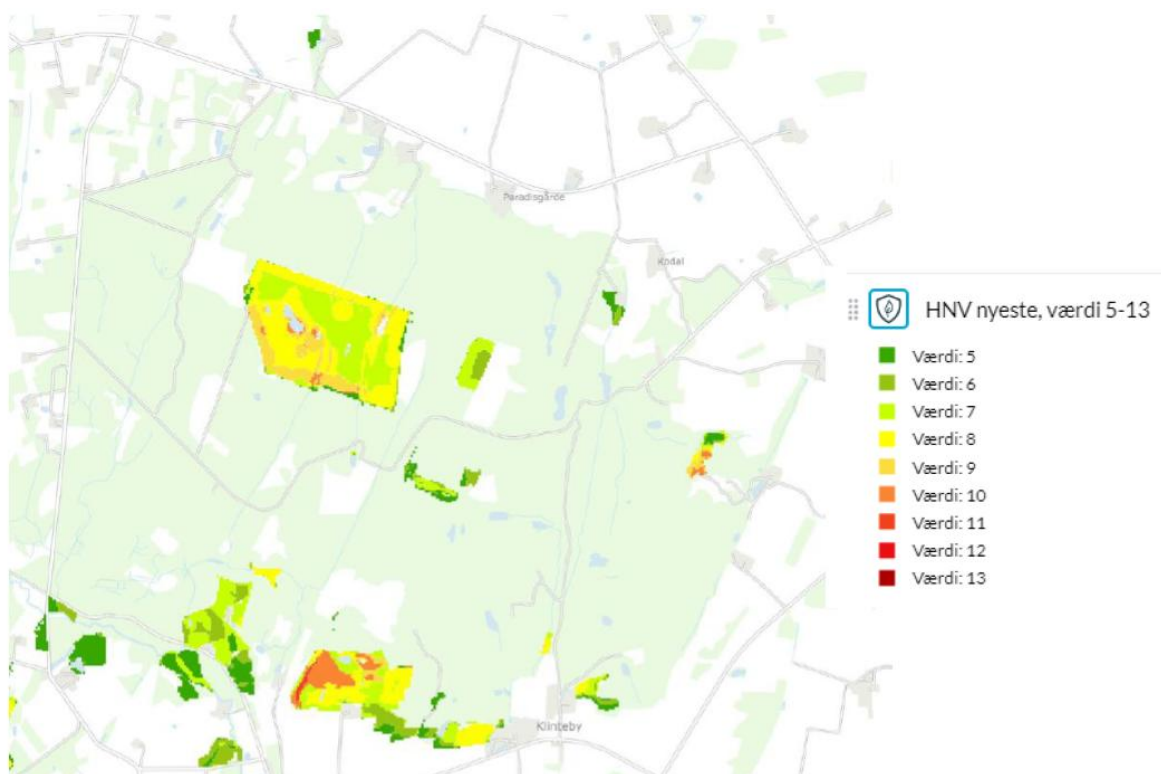
Som det eneste sted i Danmark findes på Bornholm naturtypen indlandsklippe, der er karakteriseret ved at være tørre blottede klipper, der ikke ligger ud til vandet, og som typisk er voksested for sjældne arter af bregner, men også mere almindelige arter som hedelyng, vellugtende gulaks, håret høgeurt, blåbær og ene.

Tilstedeværelsen af en mosaik af forskellige lysåbne naturtyper og skov giver i sig selv grundlag for høj biodiversitet, og at der i Paradisbakkerne er registreret mere end 600 arter af dyr og planter vidner da også om stor artsrigdom.

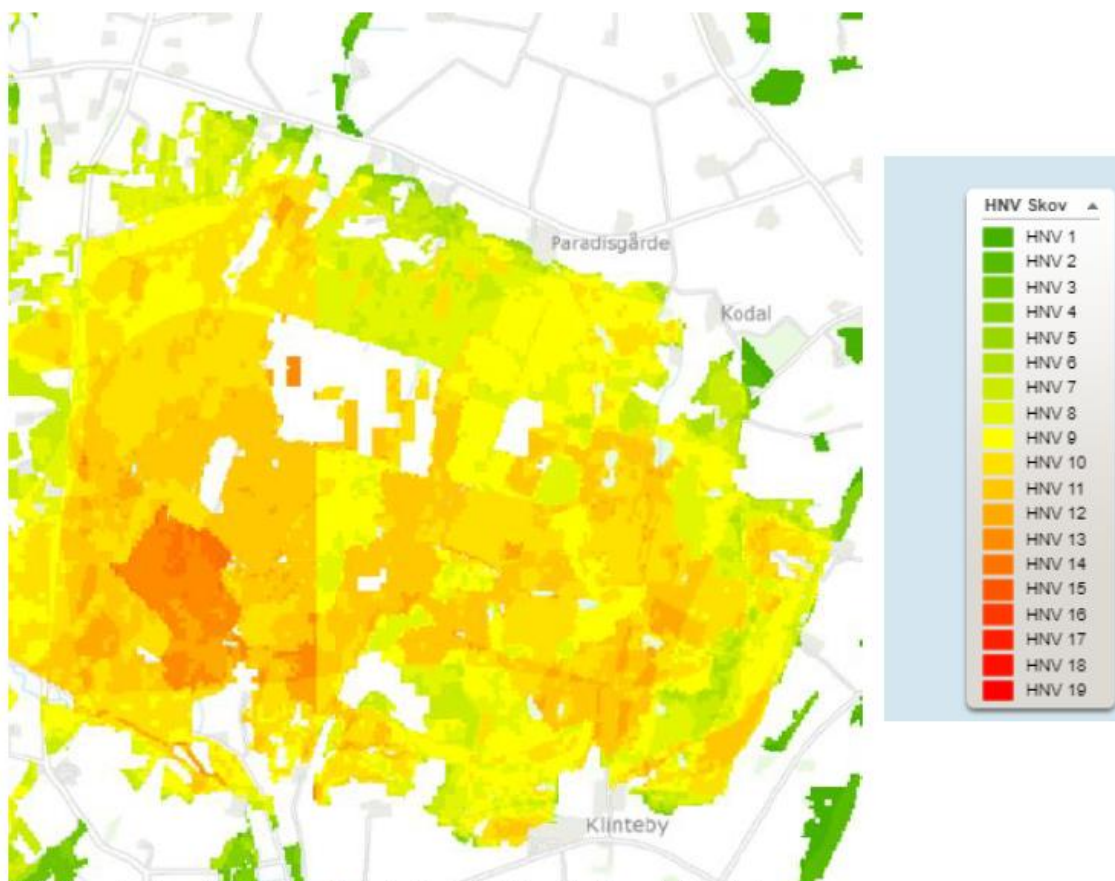
Blandt de mest karakteristiske og sjældne arter i området er løvfrø, vand-portulak, nordisk radeløv, pyramidel-læbeløs, orkidéerne skov-gøgelilje, skov-hullæbe, plettet gøgeurt, ægbladet fliglæbe og tyndakset gøgeurt. Desuden findes der rødlistede svampe som fløjls- mælkehat, peber-skørhat og kandelabersvamp samt rødlistede insekter som stregtæge, dværgspinder og engperlemorsommerfugl.

Naturværdierne i Paradisbakkerne er visse steder allerede høje, men der er stort potentiale for at øge biodiversiteten. Potentialet ligger ikke mindst i skovene, men også i at udvide og skabe sammenhæng mellem de lysåbne naturtyper.

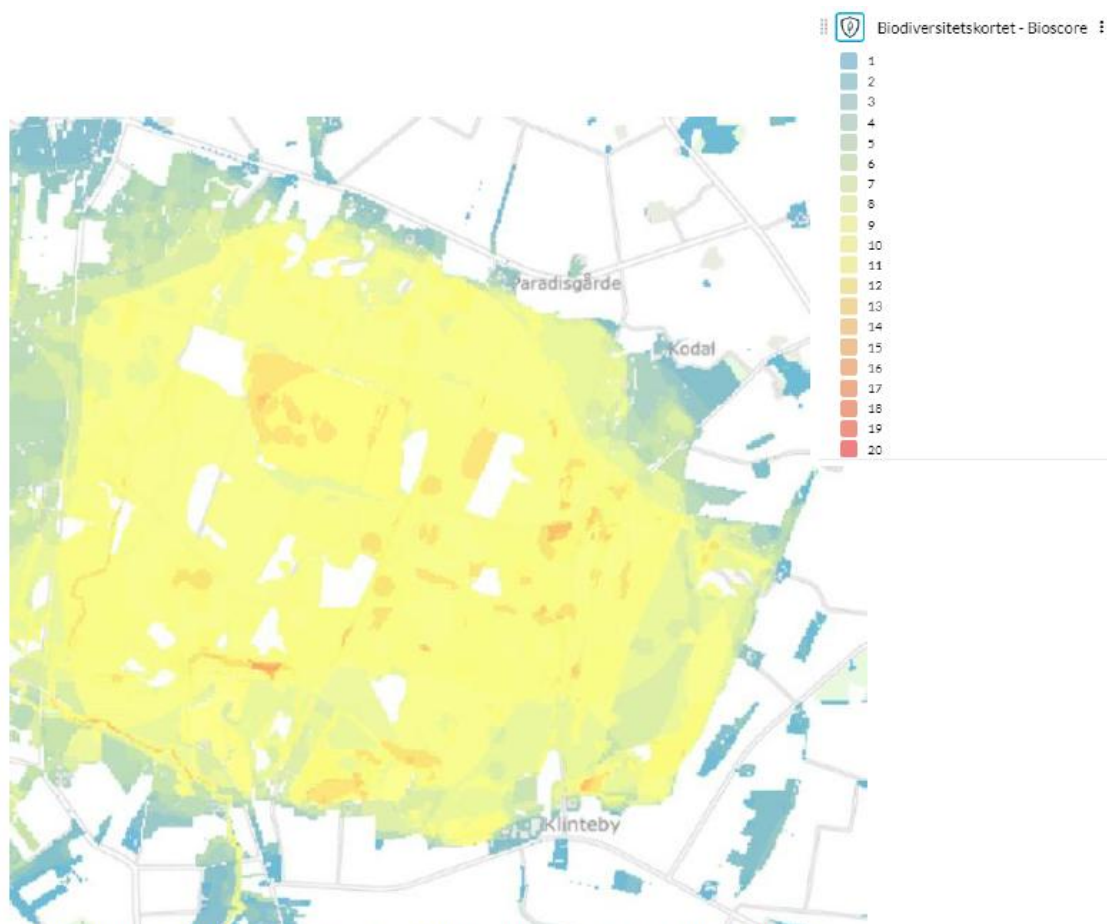
Jævnfør HNV-kortene (HNV står for High Nature Value) og Miljøministeriets Biodiversitetskort nedenfor er der tale om omtrent middelhøje naturværdier for de fleste skov- og naturarealer, og både de lysåbne arealer og skovene rummer et stort potentiale for at naturværdierne kan forbedres og biodiversiteten øges med den rette pleje og drift. Mens Biodiversitetskortet bl.a. viser kortlagte og potentielle levesteder for de arter, der er allermest truede og sjældne, de såkaldte rødlistede arter, viser HNV-kortet naturværdier som er baseret på bl.a. observationer af de enkelte arter og indikatorer for naturkvalitet, f.eks. skovstruktur og ekstensiv drift.

HNV-værdier for lysåbne naturtyper. Bemærk skala fra 1-13. Højeste værdier inden for fredningsområdet ligger i det store hedeområde Årsdale Ret og på et overdrevsareal i den østlige del af området. Fra Danmarks Arealinformation

HNV-værdier for skov. Bemærk skala fra 1-19. Fra Biodiversitetskortet.

Biodiversitetskortet viser kortlagte og potentielle levesteder for de arter, der er allermest truede og sjældne, de såkaldte rødlistede arter jf. Miljøgis

Skov

Skovene dominerer i Paradisbakkerne. Især i den nordlige og sydøstlige del af fredningsområdet er der områder, der består af ældre blandskov, hvor driften er relativ ekstensiv. En række af disse skovarealer er kortlagt som habitatskovnaturtyperne egeskov, elle- og askeskov eller bøg på mor, men langt størstedelen af skovarealerne i den resterende del af fredningsområdet er intensivt drevet nåletræsplantager af ensaldrende ikke- hjemmehørende arter som bl.a. sitkagran og douglas.

I de dele, der er kortlagt som habitatskovnaturtyperne, hvilket typisk er på nogle af de mest kuperede arealer, er der bl.a. registreret stilk-eg, rød-el, ask, avnbøg, skov-fyr, vorte-birk, tørst, rødgran, ahorn, fugle-kirsebær, bøg, lærk, alm. hvidtjørn, alm. hyld, og benved. Underskovsvegetationen og bundfloraen i disse relativt ekstensivt drevne skovområder er artsrig og består bl.a. af alm. røn, selje-røn, hassel, brombær, alm. gedeblad, alm. mangeløv, bredbladet mangeløv, alm. engelsød, blåbær, vedbend, stor konval, akselblomstret star, skov- star, skov-stilkaks, mose-bunke og bølget bunke.

Et artsrigt skovøkosystem er typisk en skov med lang skovkontinuitet og som bl.a. rummer mange arter af hjemmehørende træer, træer i forskellige aldre, stående dødt ved, liggende dødt ved, lysninger, tydelige skovbryn, en artsrig bundflora og naturlig hydrologi. Er disse betingelser til stede vil der være levesteder for en lang række andre arter tilknyttet skov.

En stor del af skovene i Paradisbakkerne består af ensartede bevoksninger af sitkagran eller douglas. Her er genplantet med nåletræer.

Fra Klintebyvejen er der udsigt til noget af den ældre løvskov i fredningsområdet.

Når det er vigtigt at have hjemmehørende træarter i skovene, er det fordi mængden af " ledsagearter " er stor. De hjemmehørende træarter har gennem årtusinder tilpasset sig klima og jordbundstyper, og en lang række andre organismer som f.eks. svampe, insekter og fugle har udviklet sig til at leve i tilknytning til disse træarter. Et egetræ har mere end 1300 kendte arter tilknyttet mens tallet for den ikke-hjemmehørende douglasgran, når den vokser i Danmark, er omkring 100. Hvor der er hjemmehørende træarter, er der derfor potentiale for høj biodiversitet. Fredningsforslaget indeholder bestemmelser om at fremme hjemmehørende arter på alle skovarealerne.

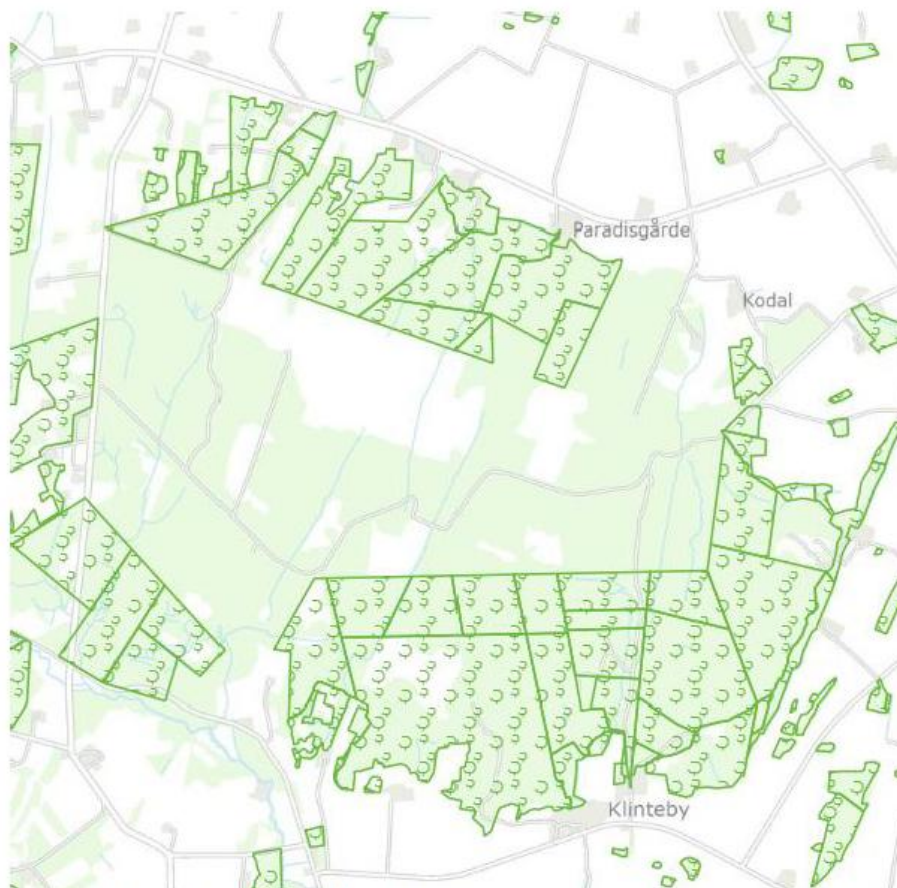
Dødt ved og gamle træer er en vigtig faktor i skovens økosystem, men dødt ved og gamle træer er en mangelvare i mange skove i Danmark. Det betyder, at levestederne for en lang række arter, ikke er til stede. Omkring en tredjedel af alle skovens arter er tilknyttet dødt ved og gamle træer. Det er f.eks. nedbryderne, der lever direkte af det døde ved, svampe der nedbryder cellulose, insekter der lever som rovdyr eller parasitter på svampe- eller vedædende insekter, mosser og laver der vokser på barken, men også flagermus, spætter, ugler m.fl., som udnytter hule eller døde træer. For at sikre levesteder til en række arter, der ellers har svære kår i produktionsskov, lægger fredningsforslaget op til, at dødt ved ikke må fjernes fra skovarealerne.

I det kuperede terræn i den nordlige og sydøstlige del af fredningsområdet er skovbilledet et noget andet end de intensivt dyrkede nåletræsplantager. Skovene her har mere karakter af blandskov med træer i forskellige aldre og driften forekommer ekstensiv. Omtrent 25 ha er i disse dele af Paradisbakkerne kortlagt som skovhabitatnaturtyperne egeskov, ege-blandskov eller elle-og askeskove. Ekstensiv naturnær skovdrift med blandskov af hjemmehørende arter, træer i forskellige aldre og mere dødt ved vil understøtte den gode tilstand, der allerede er på disse arealer i dag, og vil medvirke til at skabe grundlag for videreudvikling af skovhabitatnaturtyperne og endnu højere biodiversitet. Der foreslås derfor, at ca. 134 ha udlægges til naturnær skovdrift.

Bestemmelsen om naturnær skovdrift læner sig op ad den praksis, som Miljøstyrelsen har, når der anmeldes drift på arealer, der er kortlagt som habitatskov. Her er der nemlig krav om, at der kun må ske tynding i et omfang, der sikrer, at der til stadighed er 50 % kronedække på tyndingsarealet. Med bestemmelsen om naturnær skovdrift vil det altså sikres, at der også i skovarealer, der ikke er kortlagt som habitat skov, vil blive en drift, der i højere grad vil understøtte

udviklingen af mere habitatskovnatur, helt som Natura 2000-planen har som formål.

Omtrent 275 ha af skovene i Paradisbakkerne er fredskov. Det betyder imidlertid ikke, at naturværdierne i disse skove er underlagt en reel beskyttelse. Fredskov betyder blot, at skoven altid skal drives efter skovlovens regler, og skovloven er en rammelov, der ikke fastsætter driftsmæssige begrænsninger eller standarder for trævalg. En fredning med de foreslåede bestemmelser for skovene vil medvirke til at udvikle naturværdierne og sikre, at der også på lang sigt er grundlag for at biodiversiteten øges både i produktionsskoven og i de dele, der udlægges til naturnær skovdrift.

Omtrent 275 ha i fredningsområdet er fredskov, men en stor del af skovene (nåleskovene) i fredningsområdet er ikke underlagt nogen form for beskyttelse og arealerne er således kun beskyttet gennem Planloven.

Lysåben natur

Den kalkfattige klippegrund og de mange sprækkedale er ophav til en lysåben naturtype, der kun findes på Bornholm, nemlig indlandsklippe. Naturtypen er karakteriseret ved bl.a. arten nordisk radeløv, en art af bregner, der på Rødlisten 2030 er listet som kritisk truet, og som udover en enkelt bestand på Falster kun findes på Bornholm. Arter som hedelyng, rødknæ, pille-star, tidlig dværgbunke, sand-hvene og alm. hvene er dog også ofte at finde i naturtypen indlandsklippe.

Det er i sprækkedale som denne, Majdalen, at naturtypen indlandsklippe forekommer

Arealmæssigt er det dog hede og overdrev der dominerer de lysåbne naturtyper i Paradisbakkerne, men også moser og søer forekommer spredt omkring. Dette er naturtyper, der alle er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3 om generelt beskyttede naturtyper.

Blandt de karakteristiske og sjældne plantearter tilknyttet disse naturtyper kan nævnes plettet gøgeurt, ægbladet fliglæbe, tyndakset gøgeurt, pyramide-læbeløs (truet), kamillebladet månerude (truet), pilledrager (truet) og vejbred-vandaks (truet). Af særlige sommerfugle kan nævnes foranderlig blåfugl, markperlemorsommerfugl og lille natpåfugleøje. Paradisbakkerne er et af de få levesteder for lille natpåfugleøje på Bornholm.

Der er i Paradisbakkerne registreret ikke færre end 68 rødlistede arter, der er enten truet eller kritisk truet. 32 af disse arter er insekter, 6 er planter, 8 er fugle, 1 padde og resten er svampe. Minimum 22 af disse 68 rødlistede arter må anses for værende forsvundet fra området, i hvert fald er de ikke registreret inden for de seneste 25 år.

Lige uden for fredningsområdet, på arealer der ejes af Aage V. Jensen Naturfond, findes den ene af Danmarks to bestande af orkidéen hylde-gøgeurt.

De lysåbne naturtyper er dynamiske og har brug for tilbagevendende "forstyrrelser" så som afgræsning eller høslæt for at de forbliver lysåbne. Historisk set har disse gamle ekstensive driftsformer skabt og vedligeholdt de meget værdifulde naturområder, men i mange tilfælde er disse driftsformer ikke længere rentable og er derfor ophørt. Det betyder, at arealerne gror til i krat og skov, hvorved de lyskrævende arter, der er karakteristiske for naturtyperne, forsvinder.

Jo større de enkelte lysåbne naturområder er, jo flere typer af levesteder kan der være i området (f.eks. lavninger, sydvendte skråninger, buskadser der giver ly og læ) og jo mere robuste er de over for negative påvirkninger. Når naturområderne er mindre og ligger spredt i landskabet har arterne sværere ved at sprede sig mellem de egnede levesteder. For at sikre at der kan udvikles større og mere sammenhængende og robuste naturområder foreslås omtrent 24 ha udlagt til ny lysåben natur. En del af disse arealer, som også omfatter markante sprækkedale, er beliggende inden for en eksisterende fredning, som ikke tillader genplantning, når skovene er afdrevet.

Som privat lodsejer har man ikke en forpligtelse til at pleje sine lysåbne arealer, og der er derfor risiko for at endnu flere naturområder gror til og vokser ud af den beskyttelse, der ellers findes jævnfør naturbeskyttelsesloven. Med en fredning får plejemyndigheden, kommunen, ret til at pleje private naturområder.

Årsdale Ret, et stort lysåbent hedeområde

Fugle

På arter.dk som er Danmarks videnbase om de arter, der lever i vores natur, samles data fra private og offentlige kilder. Data viser, at der er registreret mindst 140 arter af fugle i Paradisbakkerne. Mosaikken af skov og lysåbne naturområder tilbyder mange typer af levesteder og fuglene kvitterer ved deres tilstedeværelse. Af de mere sjældne eller karakteristiske fugle kan nævnes perleugle, vandrefalk, trane, natravn, lille flagspætte og rødrygget tornskade.

Perleugle

Perleuglen er på rødliste 2030 opført som kritisk truet. I Danmark ses arten primært om vinteren, men siden 1979 har den uregelmæssigt ynglet på Bornholm. Det antages, at perleuglen indvandrede i forbindelse med at sortspætten fra omkring 1970 bredte sig til bl.a. Bornholm fra Sydsverige. Perleuglen yngler især i ældre nåleskov, hvor den benytter gamle sortspættehuller, men den kan også yngle i redekasser. Føden består næsten udelukkende af mus.

Perleugle som ynglefugl er på udpegningsgrundlaget for det Natura 2000-område, som Paradisbakkerne er en del af (se afsnit om Natura 2000 neden for). Det betyder, at der skal arbejdes for at der er gode yngle- og rasteområder for arten i hele Natura 2000-området.

Fakta om Rødliste 2030

Listen rummer en vurdering af 13.898 arters risiko for at uddø fra den danske natur.

17,2 % af de vurderede arter er truede i kategorierne kritisk truet, truet eller sårbar.

Rødlistekategorierne

Vandrefalk

Vandrefalken er ligesom perleuglen opført på rødliste 2030 som truet, i kategorien sårbar. I 1972 forsvandt arten som ynglefugl i Danmark som følge af indsamling af unger og forgiftning med miljøgifte. Billedet var det samme andre steder i Europa, men efterfølgende forbud mod miljøgifte og bedre beskyttelse mod jagtlig efterstræbelse, suppleret med udsætningsprojekter i flere lande, betød at den europæiske bestand begyndte at komme sig. I 2001 genindvandrede vandrefalken til Møns Klint, hvor den ynglede for første gang i 30 år. I 2019 var der 13 par med æg og/eller unger, herunder også ynglepar på Bornholm.

Ynglestederne er typisk klippesprækker og føden består af næsten udelukkende af mellemstore fugle som duer, vadefugle og små ænder som bliver torpederet i luften når falken styrtdykker.

Trane

Antallet af ynglende traner er gået markant frem siden 1990'erne, og antallet af ynglende traner vurderes nu at være op mod 1.000 par. På Bornholm yngler tranerne typisk i skovmoser hvor den også finder en stor del af føden i form af plantedele, insekter, padder, mus og fugleunger. I Paradisbakkerne er der registreret ynglende trane i en sø i nærheden af Årsdale Ret.

Trane er lige som perleuglen på udpegningsgrundlaget som ynglefugl i Natura 2000-området. I 2019 blev der registreret 17 ynglefugle i Natura 2000-området.

Natravn

Natravnen er opført på rødliste 2030 som næsten truet. I 1800-tallet var natravnen almindelig, især på de jyske heder, men efterhånden som hederne blev tilplantet eller groede til på grund af manglende pleje, og på grund af det øgede pesticidforbrug i Europa, der medførte udryddelse af en stor del af natravnsens fødegrundlag, faldt bestanden betydeligt. I takt med at hederne er forsvundet har natravnen formået at tilpasse sig relativt åbne nåletræsbevoksninger. I Paradisbakkerne findes natravns især i og omkring det store hedeområde Årsdale Ret.

Om dagen er natravnen inaktiv, mens den om natten fanger natsværmere og andre insekter i flugten.

Rødrygget tornskade

Hvis man i lysåbne naturområder med enkeltstående træer og buske støder på insekter spiddet på tornene, så er det med stor sandsynlighed rødrygget tornskade, der har hamstret byttedyr. Padder, krybdyr, gnavere og småfugle er dog også på menuen.

På landsplan er der tale om at antallet af danske ynglepar er i moderat tilbagegang, og i den østlige del af landet menes ødelæggelse af levesteder at udgøre årsagen til tilbagegangen. I Paradisbakkerne ynglede formentlig to par i Årsdale Ret i 2022.

Rødrygget tornskade er også på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området.

Lille flagspætte

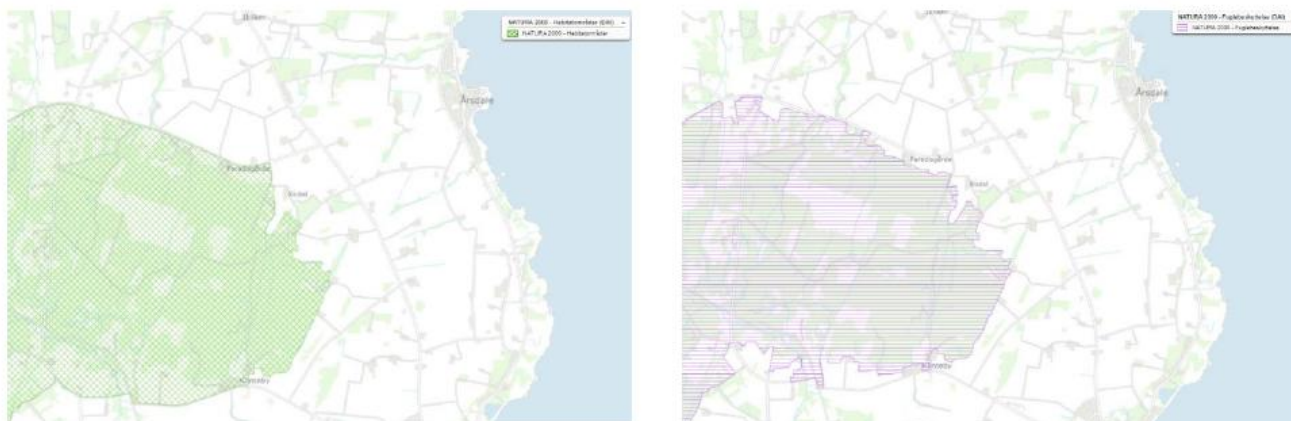
Som navnet siger er lille flagspætte en lille spætte, på størrelse med spætmejsen. Den begyndte at yngle i Danmark i 1964, og nu findes der omkring 100 ynglepar, primært i skovene på Bornholm og i Nordsjælland. Den lever i løv- og blandskove, med rigelig forekomst af døde og døende træer, hvor reden hugges ud, og fødegrundlaget udgøres næsten udelukkende af insekter og andre smådyr den finder i revner og under bark.

Det er uvist hvor mange ynglepar, der er i Paradisbakkerne, men arten er registreret så sent som i 2023.

Natura 2000

Natura 2000-områder er et netværk af beskyttede naturområder i EU og områderne udgøres af fuglebeskyttelsesområder, habitatområder og Ramsar-områder. Et område kan være omfattet af en eller flere af de tre typer beskyttelse.

Hele fredningsområdet er en del af Natura 2000-område nr. 186 "Almindingen, Ølene og Paradisbakkerne", der udgøres af Habitatområde nr. 162 og Fuglebeskyttelsesområde nr. 80.

Fredningsområdet ligger inden for habitatområde nr. 162 (grøn skravering) og fuglebeskyttelsesområde nr. 80 (lille skravering).

I Danmark er der udpeget 250 Natura 2000-områder, og hvert område er udpeget for at beskytte særlige naturtyper og

arter, det såkaldte udpegningsgrundlag. Udpegningsgrundlaget for Natura 2000-område nr. 186 er angivet i tabellerne neden for.

Når et område er udpeget som Natura 2000-område indebærer det, at der skal sikres en gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, som området er udpeget for at beskyttet, og at der skal gøres en aktiv indsats for at sikre eller genoprette naturen i området.

Staten, Miljøstyrelsen, udarbejder Natura 2000-planer hvert sjette år som beskriver hvilke mål, der skal nås, og på baggrund af planerne udarbejder kommunerne Natura 2000- handleplanerne, som beskriver, hvilke indsatser der skal til for at disse mål nås. Natura 2000- planen er bindende for myndighederne, hvilket betyder, at alle myndigheder i deres arealdrift og naturforvaltning skal lægge Natura 2000-planen til grund.

I Danmark er habitatdirektivet implementeret i lovgivningen således, at de arealer, der er direkte beskyttede og skal opnå gunstig bevaringsstatus, er de arealer, der opfylder betingelserne for at være en naturtype, der er på udpegningsgrundlaget eller som er levested for en eller flere af arterne på udpegningsgrundlaget. Disse kortlægges af Miljøstyrelsen hvert 6. år.

De overordnede mål for Natura 2000-område nr. 186 er bl.a. at arealet af skovnaturtyperne, tør hede og indlandsklippe sikres. Disse naturtyper er enten i en stærk ugunstig bevaringsstatus eller har store forekomster i den kontinentale biogeografiske region. Samtidig skal området være et godt leve- og ynglested for bl.a. bechsteins flagermus og perleugle, som kun har få forekomster i Danmark. Bechsteins flagermus er ikke registreret i Paradisbakkerne, men der findes en bestand i Almindingen. Perleugle er senest i 2014 registreret som ynglefugl i Paradisbakkerne, men forekommer flere andre steder i Natura 2000-området.

Et fredningsforslag skal i henhold til naturbeskyttelseslovens § 36, stk. 2 og 3 medvirke til at opfylde Danmarks internationale forpligtelser inden for Natura 2000-området og indeholde en redegørelse for, hvorledes fredningen medvirker hertil.

Formålet med fredningen er bl.a. at bevare og forbedre naturværdierne og øge biodiversiteten med særlig vægt på at skabe en mosaik af ekstensivt naturnær drevet skov med hjemmehørende arter og sammenhængende lysåbne naturområder. Samtidig er det en del af formålet at skabe grundlag for naturpleje, hvilket vil styrke muligheden for at naturtyperne og arterne kan opnå gunstig bevaringsstatus.

Der er visse begrænsninger, der pålægges private lodsejere i driften af arealer, der er kortlagt som lysåben habitatnatur eller skovhabitatnatur. Men der er i et Natura 2000-område f.eks. ikke noget til hinder for, at et nåletræsareal med ikke-hjemmehørende arter fældes og erstattes af ny beplantning med ikke-hjemmehørende arter eftersom det ikke direkte vil forringe udpegningsgrundlagets tilstand. Med andre ord, der er som udgangspunkt ikke nogen restriktioner for driften på arealer, der ikke er kortlagt som habitatnatur eller habitatskov. Det betyder, at den lovlige drift på disse arealer ikke nødvendigvis understøtter Natura 2000- planens målsætninger. Der kan således gå meget lang tid før målene om gunstig bevaringsstatus nås. Fredningen vil med de foreslåede bestemmelser for skovene på sigt medvirke til at skabe grundlag for at andelen af skovhabitatnatur øges, og vil således understøtte målsætningerne for Natura 2000-området.

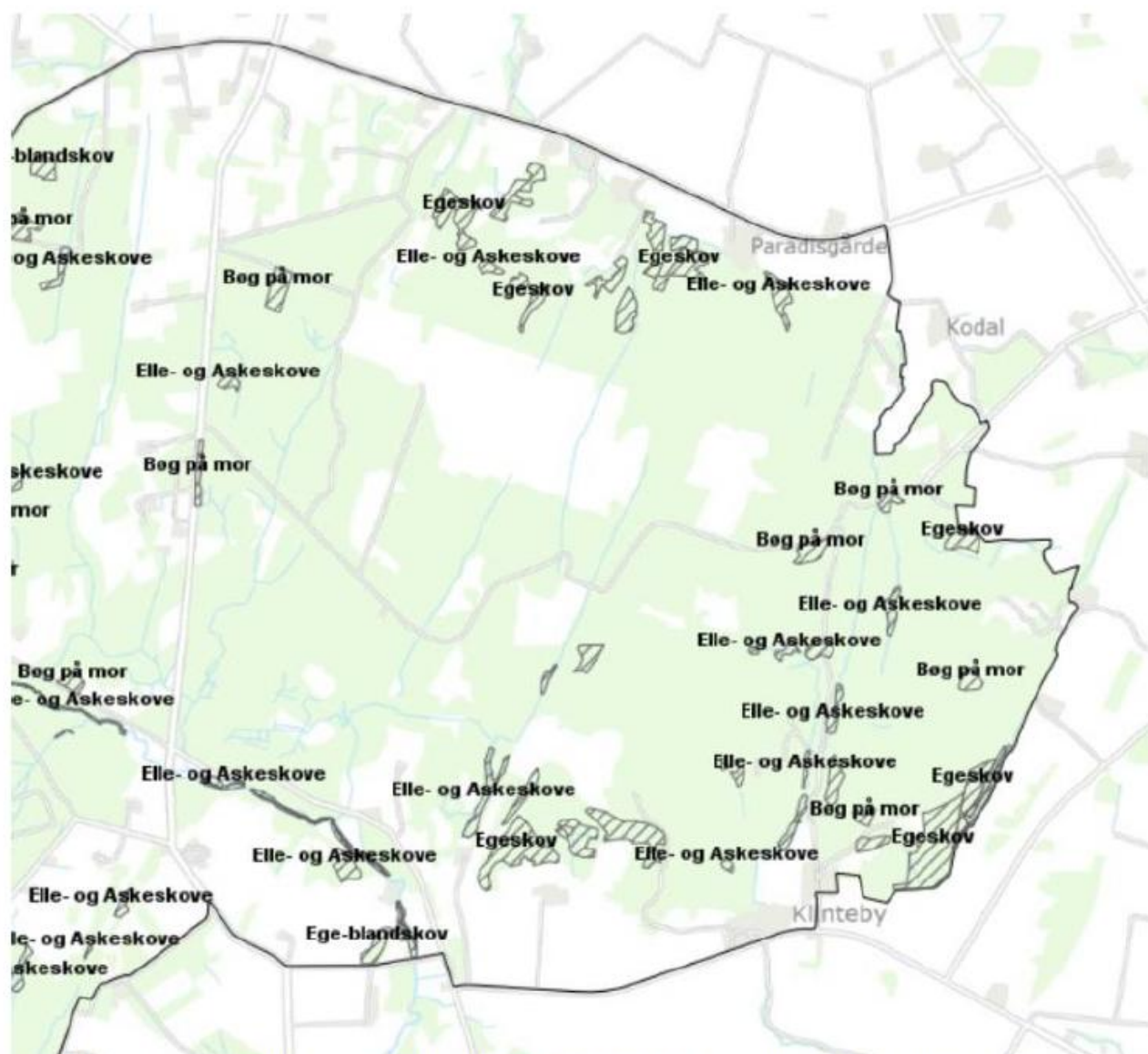
Af Miljøstyrelsens Miljøgis for Natura 2000-basisanalyse 2022-2027 fremgår at en stor del af de kortlagte lysåbne habitatnaturtyper har moderat eller ringe tilstand. Natura 2000- indsatserne på privatejede arealer er især baseret på frivillige tilskudsordninger til naturvenlige driftsformer, men i mange tilfælde vil arealerne være for små til at det er rentabelt for den enkelte lodsejer at søge tilskud til driften og pleje arealerne. Der er derfor risiko for, at naturområderne gror til og fortrænger de naturtypekarakteristiske arter. Fredningen vil give kommunen mulighed at udføre pleje på privatejede arealer og derfor muligheden for at medvirke direkte til at disse arealer kan opnå gunstig bevaringsstatus.

Udpegningsgrundlag for Habitatområde nr. 162		
Naturtyper:	Søbred med småurter (3130)	Kransnålalge-sø (3140)
	Næringsrig sø (3150)	Brunvandet sø (3160)
	Vandløb (3260)	Tør hede (4030)
	Enekrat (5130)	Kalkoverdrev* (6210)
	Surt overdrev* (6230)	Tidvis våd eng (6410)
	Hængesæk (7140)	Avneknippemose* (7210)
	Kildevæld* (7220)	Rigkær (7230)
	Indlandsklippe (8220)	Bøg på mor (9110)
	Bøg på muld (9130)	Ege-blandskov (9160)
	Vinteregeskov (9170)	Stilkege-krat (9190)
	Skovbevokset tørvemose* (91D0)	Elle- og askeskov* (91E0)
	Bred vandkalv (1081)	Lys skivevandkalv (1082)
	Stor vandsalamander (1166)	Bechsteins Flagermus (1323)
	Damflagermus (1318)	

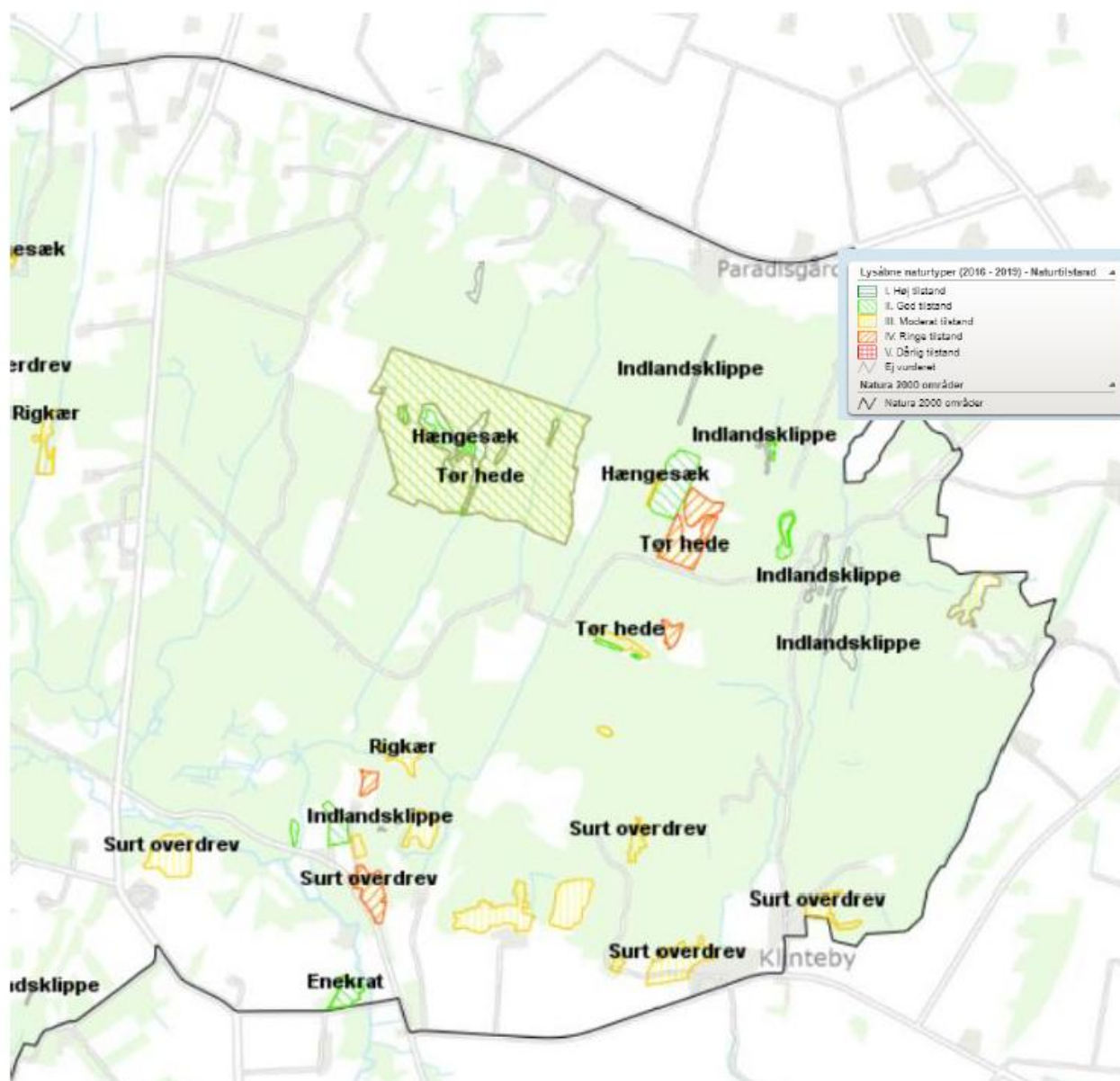
Udpegningsgrundlag for habitatområde nr. 162

Udpegningsgrundlag for Fuglebeskyttelsesområde nr. 80		
Fugle:	Rørdrum (Y)	Rød glente (Y)
	Rørhøg (Y)	Hvæpsevåge (Y)
	Engsnarre (Y)	Plettet rørvagtel (Y)
	Trane (Y)	Perleugle (Y)
	Sortspætte (Y)	Rødrygget tornskade (Y)

Udpegningsgrundlag for fuglebeskyttelsesområde nr. 80

Der er især kortlagt skovhabitatnatur (kortlagt 2016-2019) i den nordlige og sydøstlige del af fredningsområdet. Det er i disse områder, at der med fredningen vil sikres naturnær skovdrift.

Miljøstyrelsens nyeste kortlægning (2016-2019) viser, at en stor del af de lysåbne naturtyper har moderat eller ringe tilstand. Der er ikke udarbejdet et tilstandsvurderingssystem for naturtypen indlandssklippe.

Særligt beskyttede arter omfattet af habitatdirektivets bilag IV

Inden for fredningsområdet findes flere arter, som er på habitatdirektivets bilag IV over strengt beskyttede arter, hvis yngle- og rasteområder ikke må ødelægges. Det gælder både inden for og uden for Natura 2000-områderne. Det er bl.a. arterne markfirben, stor vandsalamander, løvfrø og springfrø.

Markfirben

Markfirben er registreret i den sydøstlige del af fredningsområdet og arten er lige som padder og andre krybdyr et såkaldt vekselvarmt dyr, der er afhængig af solens varme for at være aktiv og kunne reproducere sig. De yngler derfor hvor der er solvendte skrånninger med løs jord og sparsom vegetation, hvor æggene kan graves ned. Egnede levesteder findes typisk i overdrev, klitter og heder, hvor der vokser mange forskellige planter, så fødeudbuddet af insekter er stort, og hvor der er mulighed for at finde skjul under buske. Om vinteren går markfirben i dvale, typisk i musehuller eller i hulheder under sten eller rødder på solvendte skrånninger og andre veldrænede arealer. Markfirbenet er i tilbagegang i Danmark, og især indlandsbestandene har været udsat for kraftig tilbagegang. På grund af dens stedfaste levevis har arten en forholdsvis lav spredningsevne, og er derfor sårbar over for opsplitning af bestandene ved f.eks. ødelæggelse af levesteder og spredningskorridorer eller ved tilgroning.

Arten er på den danske rødliste registreret som sårbar.

Stor vandsalamander

Stor vandsalamander opholder sig det meste af året på land, men i foråret søger salamanderne til vandhuller med

forholdsvis rent vand, hvor æggene lægges på planter som vandmynte og svømmende vandaks, typisk i april-juni. Ynglesuccesen er størst, hvis der ikke er fisk i vandhullerne, og hvis maksimalt 20 % af vandfladen er skygget.

I modsætning til andre paddearter, opholder en stor del af de nyforvandlede salamandre sig i lange perioder i vandhullerne. Også voksne individer kan opholde sig i vandhullerne i om sommeren, men ellers er leve- og rasteområder ofte i nærheden af ynglevandhullerne, hvor der er gode skjulesteder, f.eks. i skove med bunker af dødt ved eller levende hegn. Her lever de især af regnorme, snegle og insekter, mens de i vandhullerne især lever af æg fra frøer og tudser.

Overvintring sker typisk frostfrie steder i rasteområderne, men store larver kan også overvintre i vandhullerne.

Stor vandsalamander er meget stedbunden, og koloniserer sjældent nye vandhuller mere end 6-700 meter væk. Ødelæggelse af ynglesteder, herunder tilgroning, samt udsætning af ænder er nogle af truslerne mod arten. I Paradisbakkerne er arten registreret flere steder.

Springfrø

Springfrø yngler i vandhuller i marts og april og er ikke specielt kræsen hvad angår typen af vandhul, dog skal det være solbeskinnet og med god vandkvalitet. Vandhuller i eller ved løvskov foretrækkes. Efter æglægningen, som sker ved at æg fæstnes til stængler eller grene, har springfrøerne en inaktiv periode. Omkring maj bliver de igen aktive, og de fleste vandrer væk fra ynglevandhullet. Umiddelbart efter forvandlingen vandrer også de nye frøer væk fra vandhullet.

På land opholder springfrøerne sig typisk i lysåben og fugtig løv- eller blandskov, hvor der er en varieret bundvegetation. Her lever de af bl.a. insekter, edderkopper, tusindben, snegle og regnorme indtil de i oktober-november går i dvale, på steder der er frostfrie og fri for oversvømmelse.

I modsætning til f.eks. stor vandsalamander, har springfrø en stor evne til at sprede sig i landskabet og kolonisere nye vandhuller, også når de ligger i en afstand af op til 2 km. Springfrø er da også registreret flere steder i Paradisbakkerne, og er den eneste art af brune frøer på øen.

Tilgroning og næringsstofftilførsel til ynglevandhullerne er nogle af truslerne mod arten, som igennem 1900-tallet var i betydelig tilbagegang, og som stadig i nogle landsdele er en truet art.

Løvfrø

Løvfrø har behov for solbeskinnede vandhuller uden fisk og med god vandkvalitet for at kunne yngle. Det er samtidig nødvendigt, at der tæt på ynglestederne er velegnede rasteområder i form af solbeskinnet høj vegetation som buske, krat og levende hegn. Fødegrundlaget udgøres i høj grad af insekter.

Typisk i slutningen af april vandrer frøerne til ynglevandhullerne, hvor æggene lægges i små ægklumper på vandplanter som vandranunkel og svømmende vandaks i maj og juni. Hunnerne forlader oftest vandhullerne umiddelbart efter æglægning, og i slutningen af juli går de nyforvandlede frøer på land.

Når nattefrosten sætter ind, går frøerne i dvale under blade eller dødt ved, i hulrum under jorden eller i stendynger under træer og buske. Ofte er overvintringsstederne i de samme områder, som frøerne anvendte til rasteområder i sommerperioden.

Truslerne mod løvfrø er bl.a. ødelæggelse af yngleområder, tilgroning, overskygning og udsætning af fisk, krebs og ænder.

På Bornholm gik løvfrø tilbage med ca. 90 % i slutningen af 1900-tallet, frem til 1990. Siden da blev der udført en række udsætningsprojekter, også på Bornholm, og arten gik frem på landsplan. I Paradisbakkerne er løvfrø registreret adskillige steder.

Fredningen får til formål bl.a. at bevare og forbedre naturværdierne, med særlig vægt på at skabe en mosaik af ekstensivt naturnær drevet skov med hjemmehørende arter og sammenhængende lysåbne naturområder som heder, overdrev, moser og enge. Dette vil understøtte bestandene af de nævnte bilag IV-arter fordi der på sigt vil være flere egnede yngle- og/eller rastesteder, og fordi kvaliteten af de eksisterende levesteder blive sikret gennem naturpleje.

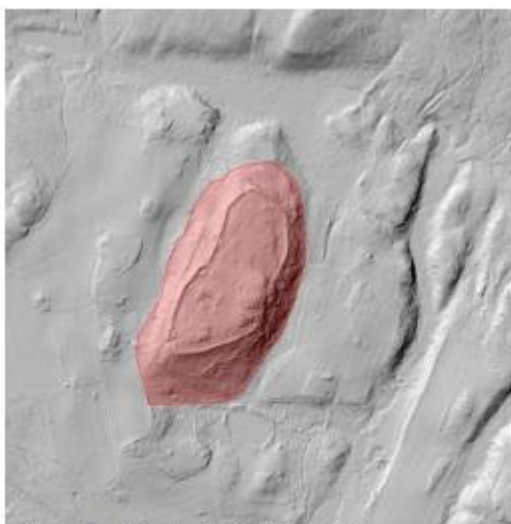
Kulturspor

Gamleborg

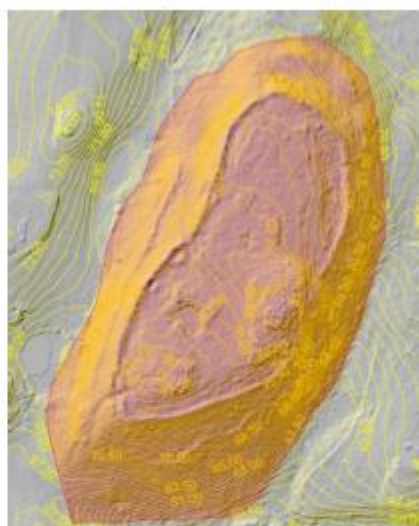
På et klippeplateau i den sydlige del af fredningsområdet ligger Gamleborg, der er en tilflugtsborg fra ældre jernalder. De tidligste dele kan føres tilbage til omkring 400 år efter Kr. I middelalderen lå borgen dog hen som en ruin, og i dag fremstår borgen tilgroet, men dens udstrækning kan erkendes på den ca. 1 meter høje vold af sten og jord, der stadig findes omkring størstedelen af anlægget.

Af Bornholms Regionskommunes Kommuneplan 2020 fremgår, at Gamleborg er udpeget som særligt kulturmiljø. Særlige kulturmiljøer rummer en stor koncentration af betydningsfulde kulturspor fra forhistorisk og historisk tid. Det er områder der indeholder fredede fortidsminder og værdifulde kulturlandskaber, og hvor der er stor sandsynlighed for, at der gemmer sig værdifulde arkæologiske fund.

Fredningen som foreslået vil bl.a. få til formål at bevare de kulturhistoriske værdier, og lægger op til at der skal foretages pleje af Gamleborg så den fremstår mere tydeligt i landskabet. Plejen kan derfor bl.a. indebære, at borganlægget ryddes for vegetation. Dette vil være helt i tråd med kommuneplanens målsætning om at Bornholms kulturarv skal være et aktiv i kommunens turismepolitik.

Skyggekortet viser tydeligt Gamleborgs udstrækning i form af volden omkring anlægget. Det menes, at borgen blev brugt som tilflugtssted for folk med deres husdyr og andre værdier, når der var krig.

Det fremgår af højdekurverne, at Gamleborg ligger på en klippebanke.

Der lægges op til at der skal foretages pleje af fortidsmindet Gamleborg, så det fremstår mere tydeligt i landskabet.

Pilte

Som et levn fra højlyngstiden finder man, for det meste nu lidt skjult og mørkt inde i plantningerne, såkaldte pilte. Det er små kegleformede stendynger, der ligger højt på det blottede grundfjeld og som har tjent som kendingsmærker, varder,

på den i sin tid vidtstrakte lyngflade. Ordet "pilt" er afledt af det oldnordiske ord "piltr", der hentyder til "en lille dreng".

Midterpilt ligger på det højeste punkt i Paradisbakkerne, 113 meter over havniveau.

Midterpilt

Østerpilt

Beskyttede sten- og jorddiger

Inden for fredningsområdet findes en række sten- og jorddiger, der er beskyttede efter Museumslovens § 29a.

Beskyttelsen af digerne har tre formål:

- Den kulturhistoriske værdi som giver oplysninger om ældre tiders hegning og ma kering af skel og ejendom i landskabet
- Den landskabelige værdi som struktur i landskabet
- Den biologiske værdi for dyr og planter som levested og spredning i landskabet

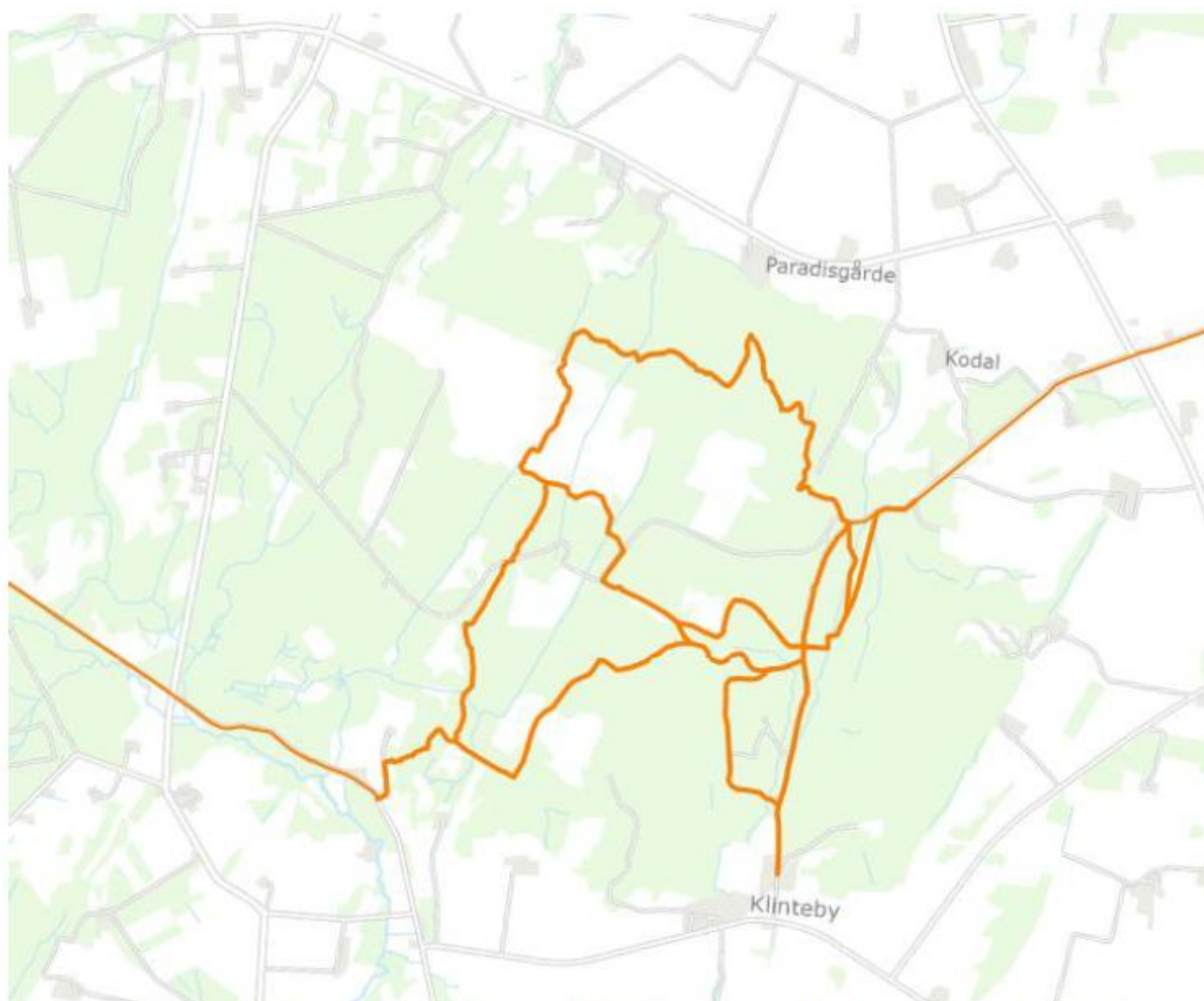
Fredningsforslaget lægger ikke op til yderligere regulering af sten- og jorddiger.

Offentlighedens adgang

I området er der et omfattende net af afmærkede stier, hvoraf en af ruterne er en del af Højlyngsstien, en 67 kilometer vandrerute, der går på tværs af Bornholm fra Sandvig Strand til Paradisbakkerne.

Offentlighedens adgang til Paradisbakkerne er i dag reguleret af bestemmelserne i naturbeskyttelsesloven og af de eksisterende fredninger. Det betyder, at skovene er åbne for færdsel til fods og på cykel ad stier og veje samt at udyrkede arealer er åbne for færdsel til fods og ophold, hvis der er lovlig adgang til dem, altså via veje eller stier. Den eksisterende fredning af bl.a. Årsdale Ret giver offentligheden adgang til fods på hele det fredede areal. Det samme gør den fredningslignende deklaration i det område i den sydøstlige del af Paradisbakkerne, der kaldes Klinten. Med fredningsforslaget fastholdes, at offentlighedens adgang til området reguleres af bestemmelserne i naturbeskyttelsesloven, dog fastholdes også den udvidede ret til at færdes på alle arealer inden for den eksisterende fredning og fredningsdeklaration, jf. kortbilag 1 hvor arealerne er angivet med signaturen "fri fladefærdsel". Samtidig foreslås, at plejemyndigheden skal etablere et nyt stiforløb i den sydøstlige del af området, jf. fredningskortet. Det nye stiforløb er en retablering af et tidligere forekommende stiforløb som nu er svært at erkende i landskabet.

For at øge offentlighedens adgang til den vestlige del af fredningsområdet, foreslås det at der skal etableres en parkeringsplads på hjørnet af Oksemyrevej og Plantagevej, jf. fredningskortet.

Kommunen har afmærket en række vandrestier i Paradisbakkerne. Udover disse er der utallige mindre stier, og der er således gode muligheder for at offentligheden kan færdes i området.

Friluftsliv

Der er allerede i dag rig mulighed for offentligheden til at færdes i området til fods og på cykel, ligesom det i visse tilfælde er muligt at færdes til hest, jf. naturbeskyttelseslovens kapitel 4. På grund af de store fredningsværdier, både landskabeligt og naturmæssigt, lægger fredningsforslaget op til, at der ikke må opføres nogen former for sportsanlæg og lign. Dog vil det være muligt inden for fredningsområdet at opføre enkelte shelters til offentlighedens benyttelse, hvis målet ikke er kommerciel udnyttelse af de opførte shelters.

Naturpleje og naturplejestaftaler

Som plejemyndighed udfører Bornholms Regionskommune allerede i dag naturpleje i de dele af fredningsområdet, hvor der er eksisterende fredninger. Det drejer sig bl.a. om en årlig rydning af opvækst i form af birk, bævreasp og diverse småbuske på Årsdale Ret, men også rydninger i nogle af sprækkedalene. Plejen indebærer også opsætning af hegn, så arealer kan afgrænses af f.eks. kreaturer og får.

Jagtforeningen Ibsker Husmandsplantage, der ejer en række arealer, herunder Årsdale Ret, udfører også naturpleje på foreningens arealer efter anvisning fra Bornholms Regionskommune.

Erfaringer med naturpleje medfører, at der løbende opnås ny viden om, hvordan man bedst sikrer og øger biodiversiteten på den enkelte lokalitet, og der kan derfor opstå behov for at ændre metoder over tid. På den baggrund er det uhensigtsmæssigt, at det f.eks. af den eksisterende fredning fra 1932 fremgår, at græsning med kreaturer ikke må finde sted. I dag ved man at kreaturer er særdeles egnede til naturpleje, gerne i samgræsning med heste.

Med fredningsforslaget sættes bredere rammer for fremtidens naturpleje i Paradisbakkerne, men med fokus på at plejen tilrettelægges således, at den opfylder fredningens formål om at bevare og forbedre naturværdierne, og i særlig grad tage sigte på bevaring af sårbare og sjældne arter. Samtidig foreslås det, at en række arealer udlægges til overvejende lysåben

natur, der kan skabe sammenhæng mellem andre lysåbne områder, men også synliggøre landskabet betydeligt mere. En stor del af disse arealer er allerede fredet, og er arealer som efter fredningen fra 1932 ikke må beplantes igen.

Råstofindvinding og vandindvindingsinteresser

To områder inden for fredningsområdet er udlagt til råstofindvindingsområde i Bornholms Regionskommunes Råstofplan 2020. Dele af disse to områder er udnyttet til råstofindvinding, mens resten endnu ikke er udnyttet. Med udpegningerne vil der til stadighed være en berettiget forventning om at kunne udnyttet råstofferne. Fredningsforslaget lægger derfor ikke op til yderligere regulering af disse arealer.

To områder inden for fredningsgrænsen er udlagt til råstofgraveområder. Områderne er delvist udnyttet til indvinding. Fredningen hindrer ikke udnyttelse af råstofferne i disse to områder.

4. Frednings- og planlægningsmæssige forhold

Eksisterende fredninger

Inden for fredningsområdet ligger en fredning "Paradisbakkerne", der omfatter ca. 100 ha. Fredningen er fra 1932 og har til formål at bevare en rest af højlyngen, Årsdale Ret, samt friholde visse sprækkedale for fremtidig beplantning. Fredningen sætter visse begrænsninger for jagten, bl.a. at der ikke må foretages enkeltmandsjagt. Derudover indeholder fredningen et forbud mod råstofindvinding og at der skal være offentlig adgang til områderne.

Udover fredningen fra 1932 er der i området fredningslignende deklarationer fra henholdsvis 1934 og 1973. Deklarationen fra 1934 omhandler en fredning af det område, der kaldes "Klinten" som ligger i den sydøstlige del af

området. Formålet er at området skal henligge i sin nuværende tilstand og offentligheden have fri og uhindret adgang dertil og ret til at opholde sig der. Deklarationen fra 1973 omhandler alene en frastykning af et areal.

Zonestatus

Hele fredningsområdet ligger i landzone.

Kommuneplanforhold

Der er en række udpegninger i Bornholms Regionskommunes kommuneplan (2020-2032) vedrørende Paradisbakkerne. Fælles for dem er, at de sigter på at bevare og øge naturværdierne samt beskytte landskabsværdierne, de geologiske værdier og de kulturhistoriske værdier. Fredningsforslaget er udarbejdet i overensstemmelse med den kommunale planlægning og understøtter denne.

Grønt Danmarkskort

Udpegningerne i Grønt Danmarkskort sker på baggrund af reglerne i planloven, og formålet er at det Grønne Danmarkskort skal sikre en forstærket indsats for større og sammenhængende naturområder ligesom udpegningerne skal tjene som et strategisk planlægnings- og prioriteringsværktøj i forhold til kommende naturindsatser.

Udpegningerne i Grønt Danmarkskort er bl.a. naturområder med særlige naturbeskyttelsesinteresser og økologiske forbindelser. Af nedenstående kort fremgår, at hele fredningsområdet er udpeget som naturområder med særlige naturbeskyttelsesinteresser og økologisk forbindelse.

I kommuneplanens retningslinjer for Grønt Danmarkskort hedder det bl.a. at: "Naturindsatsen inden for Grønt Danmarkskort prioriteres højt i følgende områder: naturområder med særlige naturbeskyttelsesinteresser, herunder Natura 2000-områder".

Landskabsværdier

Af kommuneplanen fremgår, at hele fredningsområdet er udpeget som særligt værdifuldt landskab og større sammenhængende landskab. Både de særligt værdifulde landskaber og større sammenhængende landskaber er udpeget for at sikre de landskabelige værdier, som er af uvurderlig betydning for befolkningens friluftsliv og rekreation.

Det fremgår af kommuneplanens retningslinjer bl.a. at "som udgangspunkt må der ikke gennemføres byggeri, anlæg eller skovrejsning inden for de særligt værdifulde landskaber, hvis ændringerne forringer områdets landskabelige værdier eller ikke understøtter og styrker landskabernes karaktertræk".

Særligt værdifuldt landskab

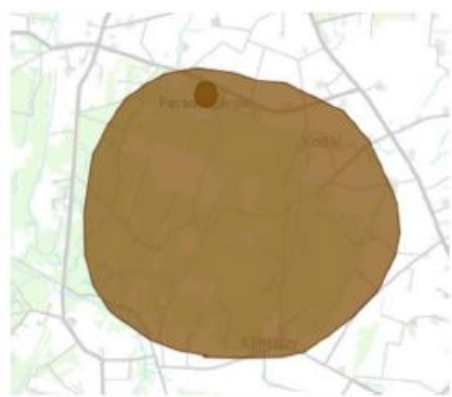

Større sammenhængende landskaber

Øvrige udpegninger i kommuneplanen

Desuden er langt størstedelen af Paradisbakkerne udpeget som geologiske bevaringsværdier, og det fremgår af kommuneplanen, at målsætningen for disse områder bl.a. er at de skal beskyttes mod gravning, bebyggelse, tekniske anlæg, skovplantning og kystsikring.

Gamleborg og området umiddelbart omkring Gamleborg er udpeget som særligt kulturformål, og af retningslinjerne fremgår bl.a., at "det er vigtigt at samspillet mellem kulturspor, naturgrundlag og landskab bevares. Derfor må etablering af nye anlæg, ny bebyggelse og andre indgreb, der i væsentlig grad forringer oplevelsen eller kvaliteten af de særlige kulturmiljøer ikke finde sted".

Geologiske bevaringsværdier

Værdifulde kulturmiljøer

Lokalplanforhold

Der er hverken vedtagne lokalplaner eller lokalplanforslag inden for fredningsområdet.

Jagt

Af Paradisbakkerne-fredningen fra 1932 fremgår, at Husmandsplantagen (Ibsker Jagtforening) har jagtretten i området, men at der ikke må forekomme enkeltmandsjagt og at jagten kun må drives af en jagtforening. Samtidig må jagt ikke afholdes i tiden fra 1. marts til hare- eller råvildtjagten går ind om efteråret.

Fredningsforslaget lægger op til at fastholde disse bestemmelser i de eksisterende fredede områder, mens jagten på øvrige arealer skal være tilladt efter den til enhver tid gældende lov om jagt og vildtforvaltning.
..."

Af sagsrejsersens endelige forslag til fredningsbestemmelser fremgår:

"...

§ 1 Fredningens formål

Fredningen har til formål

- at bevare og forbedre naturværdierne og øge biodiversiteten, med særlig vægt på at skabe en mosaik af ekstensivt naturnær drevet skov med hjemmehørende arter og sammenhængende lysåbne naturområder som heder, overdrev,

- moser og enge,
- at sikre og forbedre de landskabelige og kulturhistoriske værdier i området,
- at sikre de geologiske interesser,
- at medvirke til at sikre gunstig bevaringsstatus af arter og naturtyper, som Natura 2000- område nr. 186 er udpeget for,
- at skabe grundlag for naturpleje,
- at sikre og forbedre offentlighedens muligheder for at færdes i området ved etablering og fastholdelse af sammenhængende stisystemer,

§ 2 Fredningsområdet

Stk. 1. Det fredede område omfatter 642 ha og fremgår af fredningskortet. Fredningsområdet fremtræder som en mosaik af skov og lysåbne naturområder.

Stk. 2. Hele fredningsområdet er omfattet af Natura 2000 og underlagt den til enhver tid gældende Natura 2000-plan og tilhørende kommunale og statslige handleplaner.

§ 3 Bevaring af området

Stk. 1. Fredningsområdet skal bevares i dets nuværende tilstand, medmindre en tilstandsændring er gunstig i forhold til fredningens formål, påbudt eller tilladt i de følgende bestemmelser eller tillades ved dispensation.

Stk. 2. Fredningsnævnets godkendelse erstatter ikke nødvendige tilladelser eller dispensationer, som skal indhentes ved andre myndigheder.

§ 4 Arealernes drift og anvendelse

Stk. 1. Driften af skov- og naturarealer skal ske i overensstemmelse med den til en hver tid gældende Natura 2000-plan og deraf følgende kommunale og statslige handleplaner.

Skov:

Naturnær skovdrift

Stk. 2. Skov angivet på kortbilag 2 med signaturen "naturnær skovdrift", skal drives med ekstensiv naturnær skovdrift, defineret som:

- blandskov med hjemmehørende arter (som til enhver tid er defineret af Miljøstyrelsen, dog også rødgran), og med maks. 20 % nåletræer på ejendomsniveau.
- selvfornyelse, dog må selvfornyelse fra ikke-hjemmehørende arter til enhver tid fjernes
- døende træer og dødt ved må ikke fjernes
- Renafdrift er ikke tilladt. Der må foretages tynding i et omfang, der sikrer, at der til stadighed er mindst 50 % sammenhængende kronedække på tyndingsarealet.
- Der må forekomme lysstilling for at skabe tydelige skovbryn eller for at skabe små lysninger.
- Der er forbud mod gødskning og anvendelse af pesticider.

Stk. 3. Den naturnære skovdrift skal sikre en varieret skov med mange arter af hjemmehørende træer i forskellige aldre, herunder gamle og særprægede træer, og med en rig og varieret bundvegetation samt bevarelse af dødt ved.

Øvrige skovarealer

Stk. 4. På arealer angivet med signaturen "øvrige skov" på kortbilag 2, skal der efter afdrift genplantes med blandskov af hjemmehørende arter, dog max. 40 % nåletræer. Rødgran betragtes som hjemmehørende. Dødt ved må ikke fjernes. Fredningen er ikke til hinder for at undlade at genplante skov, således, at arealer overgår til lysåben natur.

Ny lysåben natur

Stk. 5. Arealer angivet på kortbilag 2 med signaturen "ny lysåben natur" skal efter afdrift, senest ved almindelig omdriftsalder, konverteres til overvejende lysåben natur som indlandsklippe, hede og overdrev.

Stk. 6. Undtaget for kravet i stk. 5 er del-arealer, hvor der er udviklet skovnaturtyper og/eller levesteder for arter på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området, og hvor konvertering derfor vil være i strid med Natura 2000-planens målsætninger. Ligeledes undtaget er arealer, der indeholder levesteder for andre sjældne og/eller truede arter, og hvor hensynet til disse ifølge plejemyndigheden bør prioriteres højere end konverteringen til lysåben natur.

Nye lysåbne naturarealer, lysåben habitatnatur og arealer omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3

Stk. 7. Arealer angivet på kortbilag 2 med signaturen "ny lysåben natur" skal udvikles til overvejende lysåben natur og sammen med arealer omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3 og/eller som er kortlagt som lysåben habitatnatur, skal de fastholdes som lysåben natur, jf. dog stk. 6.

Stk. 8. Arealerne må ikke omlægges, tilplantes, jordbearbejdes og tilsås medmindre, det sker som led i en plejeplans indsatser for at fremme biodiversiteten og efter tilladelse fra tilsynsmyndigheden.

Stk. 9. Arealerne må ikke gødskes, kalkes eller behandles med pesticider.

Generelt for arealerne

Stk. 10. Ikke-hjemmehørende arter må til enhver tid udtages/fjernes.

Stk. 11. Fredningen er ikke til hinder for, at arealerne kan overgå til driftsformer, hvor der tages yderligere biodiversitetshensyn, herunder f.eks. græsning med kreaturer og heste.

Stk. 12. Fredningen er ikke til hinder for tilplantning i private haver. Arealerne er markeret på fredningskortet (bilag 1) med signatur "hus med have og gårdspladsareal".

Fortidsminder

Stk.13. Plejemyndigheden udfører pleje, herunder rydning af vegetation, af Gamleborg, beliggende matr.nre. 149h og 149k Hovedejerslavet, Ibsker efter reglerne i den til enhver tid gældende bekendtgørelse om pleje af fortidsminder (nugældende BEK nr. 1514 af 14. december 2006), og efter inddragelse af Bornholms Museum, således, at fortidsmindet bevares og fremstår tydeligt i landskabet.

§ 5 Bebyggelse

Stk. 1. Der må ikke opføres ny selvstændig bebyggelse, herunder skure, boder, jagthytter, transformerstationer og lignende.

Stk. 2. Der må ikke opføres legeredskaber, terrasser, drivhuse og andre faste indretninger uden tilknytning til den eksisterende bebyggelse. Sådanne konstruktioner kan opføres på arealer som er omfattet af fredningskortets signatur "hus med have og gårdspladsareal".

Stk. 3. Der må ikke opføres bure og bygninger til pelsdyr-, svine- eller fjerkræsfarme, fasanerier, dambrug, rideskoler, ridehaller, stutierier, hestepensioner, drivhusgartnerier, planteskoler, frugtplantager eller koloni- og nyttehaver.

Stk. 4. Uden for have- og gårdspladsarealer må der ikke anbringes campingvogne eller lignende.

Stk. 5. Tilbygning til og udvendig ombygning af eksisterende bygninger kræver tilladelse af fredningsnævnet med hensyn til størrelse samt udformning, inkl. materiale- og farvevalg.

Stk. 6. Bygninger som er nødvendige for landbrugsdriften kan opføres i tilknytning til eksisterende bebyggelse efter forudgående godkendelse af Fredningsnævnet for så vidt angår byggeriets udformning, størrelse og placering.

Stk. 7. Fredningen er ikke til hinder for anbringelse af sædvanlige læskure for får, kreaturer og lignende efter Fredningsnævnets godkendelse af udformning, størrelse og placering.

Stk. 8. Fredningen er ikke til hinder for midlertidig anbringelse af skurvogne eller skure, der i kortere perioder er nødvendige for skovdrift eller naturpleje (max. 6 uger).

Stk. 9. Fredningen er ikke til hinder for opførelse af enkelte shelters hvis offentligheden får adgang til dem og således at der ikke sker en kommerciel udnyttelse af udlån af shelters. Opførelse af shelters kræver fredningsnævnets godkendelse hvad angår materiale, størrelse og placering.

§ 6 Faste konstruktioner og anlæg

Stk. 1. Faste anlæg og konstruktioner, som f.eks. tårne, vindmøller, tankanlæg, transformerstationer, solcelleparker og master, må ikke etableres inden for fredningsområdet, og der må ikke føres luftledninger over arealerne. Der må kun etableres sædvanlig nedadrettet belysning og kun i tilknytning til boliger og driftsbygninger.

Stk. 2. Etablering af sportsanlæg som golfbaner, skydebaner, motorbaner, ridebaner og landingsbaner for fly og helikoptere m.m. er ikke tilladt. Det er heller ikke tilladt at etablere klatrebaner, glampingtelte og lign.

Stk. 3. Fredningen er ikke til hinder for hegning af hele eller dele af fredningsområdet til naturplejformål. Opsætning af hegn må ikke begrænse offentlighedens adgang efter naturbeskyttelsesloven. Hegn skal være almindelige landbrugshegn (trådhegn) til husdyr. Sædvanlige hegn omkring nyplantninger er tilladt såfremt disse fjernes igen inden 12 år efter opsætning.

Stk. 4. Der må opsættes informationstavler til formidling af fredningen på foranledning af plejemyndigheden.

Stk. 5. Der må ikke opsættes bistader.

Stk. 6. Der må ikke anlægges nye veje. Almindelig vedligeholdelse af mark- og skovveje med eksempelvis sten eller grus er tilladt.

Stk. 7. Nye stier må anlægges i overensstemmelse med fredningskortet. Herudover kan nye stier anlægges med Fredningsnævnets godkendelse efter aftale med lodsejere.

Stk. 8. Der må ikke etableres nye grøfter eller dræn. Plejemyndigheden kan dog i særlige tilfælde godkende nye grøfter eller dræn, hvis formålet er at muliggøre naturpleje, eller hvis det er nødvendigt for opretholdelse af udlagte veje og stier.

Stk. 9. Fredningen er ikke til hinder for etablering af de nødvendige foranstaltninger i forbindelse med pleje, anlæg af stier mv., f.eks. stenter, drikkeanlæg, fangfolde og lignende.

§ 7 Terræændringer mv.

Stk. 1. Der må ikke foretages terræændringer. Der må ikke fyldes op, graves af eller planeres. Råstofferne må ikke udvindes, heller ikke til eget brug. Undtaget herfra er dog to eksisterende råstofområder, jf. særlig angivelse på fredningskortet. Dog kan terræændringer ske som led i naturgenopretning.

Stk. 2. Undtaget fra forbuddet i stk. 1 er mindre terræændringer i private haver.

Stk. 3. Fredningen er ikke til hinder for arkæologiske udgravninger i området efter fredningsnævnets godkendelse.

§ 8 Offentlighedens adgang

Stk. 1. Offentlighedens adgangs- og opholdsret i området følger af de almindelige bestemmelser i gældende love, og eksisterende veje og stier er således åbne for offentlighedens færdsel til fods eller cykel, jf. naturbeskyttelseslovens bestemmelser.

Stk. 2. På de på kortbilag 1 markerede arealer med fri fladefærdsel er der offentlig adgang på arealerne, og det er tilladt at tage ophold.

Stk. 3. Eksisterende stier, herunder de som er vist med særlig signatur på fredningskortet, må ikke nedlægges. Fredningsnævnet kan godkende, at stiers, vejes og markvejes nuværende tracé kan ændres, såfremt den samlede stiforbindelse gennem landskabet ikke afbrydes, og offentlighedens mulighed for at opleve det fredede område ikke forringes.

Stk. 4. Der udlægges nye stier som vist med særlig signatur på fredningskortet. Stierne kan etableres som trampespor eller slåede 1 meter brede stier. Plejemyndigheden skal inden for 2 år efter fredningens gennemførelse have etableret de på kortet viste nye stier. Yderligere stier, herunder ridestier, kan etableres af plejemyndigheden efter aftale med lodsejeren og efter fredningsnævnets godkendelse.

Stk. 5. Hvor adgang til de på fredningskortet angivne stier forhindres ved hegning af hensyn til græssende husdyr, skal stierne holdes åbne og tilgængelige for offentligheden med stenter, klaplåger, færste eller lignende, eller ved at føre stien udenom eller imellem foldene.

Stk. 6. Hunde skal føres i snor. Undtaget herfra er brugshunde i forbindelse med jagt.

Stk. 7. Plejemyndigheden sikrer, at stier som fremgår af fredningskortet, holdes åbne ved f.eks. slåning af spor, når dette er nødvendigt for at kunne erkende stierne i terrænet. Hvis det er nødvendigt for offentlighedens færdsel, må plejemyndigheden udlægge spang, boardwalks og lign.m.m.

Stk. 8. Plejemyndigheden sikrer, at de stier som fremgår af fredningskortet, er afmærkede i terrænet og dermed synlige for publikum.

§ 9 Pleje og plejeplaner

Stk. 1. Plejemyndigheden, Bornholms Regionskommune, kan udføre pleje af de fredede arealer efter den til enhver tid gældende plejebekendtgørelse (nu BEK 924 af 27. juni 2016).

Stk. 2. Plejemyndigheden udarbejder en plejeplan over det fredede område senest 2 år efter fredningens gennemførelse med efterfølgende revision hvert 5.-10. år. Plejeplanen skal være koordineret med den gældende Natura 2000-plan.

Stk. 3. Plejeplanen skal redegøre for natur-, landskabs- og fortidsmindeplejeforanstaltninger og kan f.eks. indeholde foranstaltninger som rydninger, afgræsning, høslæt m.v. med henblik på at sikre, at de lysåbne arealer, fortidsminder og

sprækkedale holdes åbne samt at eksisterende beplantning kan fjernes, nedskæres m.v. Plejen kan desuden indeholde foranstaltninger som skal sikre bedre levebetingelser for sjældne og/eller truede arter, f.eks. ved at skabe lysbrønde i tæt skov, også i de ekstensivt drevne dele, hvis dette har afgørende betydning for den/de arter, som plejen sigter mod at forbedre levebetingelserne for.

Stk. 4. Ved træfældning, jf. stk. 3, tilfalder det fældede træ ejeren, såfremt det fjernes inden en af plejemyndigheden fastsat frist. Ejeren kan ikke stille krav om opskæring, sammenkørsel af fældet træ eller kørsel til fast vej.

§ 10 Retningslinjer for plejen

Stk. 1. Plejen skal tilrettelægges således, at den opfylder fredningens formål om at bevare og forbedre naturværdierne og øge biodiversiteten samt for at sikre og forbedre de landskabelige og kulturhistoriske værdier i området.

Stk. 2. Pleje af skov, overdrev, indlandsklipper, heder, enge, moser og søer skal bevare og fremme plantesamfund med arter, der er karakteristiske for naturtyperne, samt i videst muligt omfang fremme et rigt og varieret dyreliv. Plejen skal i særlig grad tage sigte på bevaring af sårbare og sjældne arter.

Stk. 3. Arter der er angivet på Naturstyrelsens Sortliste som invasive, kan bekæmpes over alt inden for fredningsområdet. Såfremt lodsejer ikke foretager nødvendig bekæmpelse, gennemfører plejemyndigheden så vidt muligt den fornødne bekæmpelse.

Stk. 4. Græsning skal som udgangspunkt være ekstensiv, og der må som udgangspunkt ikke tilskuds fodres på lysåbne naturarealer inden for fredningen. Opstår der behov for tilskuds fodring kan plejemyndigheden anviser hvor på en ejendom tilskuds fodring må finde sted, så næringsstoffølsomme områder friholdes. Fredningen er ikke til hinder for skovgræsning.

Stk. 5. Fredningen er ikke til hinder for anbringelse af sædvanlige læskure til græssende dyr efter fredningsnævnets godkendelse af udformning, størrelse og placering.

§ 11 Naturgenopretning

Stk. 1. Fredningen er ikke til hinder for, at der kan ske naturgenopretning eller genskabelse af den naturlige hydrologi i et område, efter nærmere beskrivelse i en plejeplan.

Stk. 2. På længere sigt er fredningen ikke til hinder for tiltag der genopretter en selvforvaltende natur med fri dynamik og naturlige processer efter en samlet plan og med fredningsnævnets tilladelse.

§ 12 Jagt

Stk. 1. På arealerne markeret med særlig signatur på fredningskortet er enkeltmandsjagt ikke tilladt. Jagten må kun drives af en jagtforening og jagt må ikke afholdes i perioden 1. marts til hare- eller råvildtjagten går ind om efteråret.

Stk. 2. På øvrige arealer er jagt tilladt i overensstemmelse med den til enhver tid gældende lov om jagt og vildtforvaltning.

§ 13 Særbestemmelser

Stk. 1. Fredningen er ikke til hinder for fortsat drift af Paradisbakkerne Skovbegravelsesplads på matrikel nr. 149i Hovedejelavet, Ibsker.

Stk. 2. Plejemyndigheden etablerer senest 2 år efter fredningens endelige vedtagelse en parkeringsplads på 400 kvadratmeter på matr.nr. 149aq Hovedejelavet, Ibsker som angivet på fredningskortet.

§ 14 Dispensation

Fredningsnævnet kan meddele dispensation fra fredningsbestemmelserne, såfremt det ansøgte ikke vil stride mod fredningens formål, jf. Naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1.

§ 15 Retsvirkning

Med Fredningsnævnets offentlige bekendtgørelse af sagens rejsning, jf. Naturbeskyttelseslovens § 37, får bestemmelserne for de skovarealer, der i henhold til § 4 udlægges til naturnær skovdrift samt øvrige skovarealer, retsvirkning jf. § 37, stk. 3 i samme lov. Således skal skovdrift på arealerne, der på kortbilag 2 til fredningsforslaget er angivet med signaturen "naturnær skovdrift", holdes inden for rammerne af § 4, stk. 2 og 3. Ligeledes skal skovdrift på arealerne, der på kortbilag 2 er angivet med signaturen "øvrige skov", holdes inden for rammerne af § 4, stk. 4.

§ 16 Ophævelse af eksisterende fredninger

Følgende fredninger og deklarationer ophæves:

- Fredningen af Paradisbakkerne af 24. november 1932 (reg.nr. 00360.00)
- Deklaration af 20. oktober 1934, tinglyst på matr.nr. 51a Hovedejerlavet, Ibsker m.fl.
- Deklaration af 21. august 1973, tinglyst på matr.nr. 51a Hovedejerlavet, Ibsker m.fl.

...

Eksisterende deklarationer/fredning

Nærmere delarealer af området, der foreslås fredet er pålagt følgende bestemmelser:

Fredning af 24. november 1932, der fastsætter følgende:

”...

4.

Husmændene beholder Ejendomsretten til de fredede Arealer og skal udrede alle Skatter og Afgifter, der hviler eller maatte komme til at hvile på disse.

5.

Husmændene beholder Jagtretten paa de fredede Arealer, dog er Enkeltmandsjagt ikke tilladt, ejheller Udsætning at Gift. Jagten maa kun drives af en Jagtforening. Jagt maa ikke afholdes i Tiden fra 1. Marts til Hare- eller Raavildtjagten gaar ind om Efteraaret.

6.

De fredede Arealer mas ikke beplantes. Naar Kontroludvalget skønner, at der bør foretages Hugst i de bestaaende og senere opkommende Bevoksninger, foretages saadan Hugst paa Foreningen "Bornholm"s Bekostning. Foreningen er da berettiget til at raade over de ved Hugsten fremkomne Skoveffekter m.v.

7.

Der maa ikke brydes, hugges eller bortføres Sten fra de fredede Arealer. Kontroludvalget kan dog anvise Steder, hvorfra Stenmaterialer kan tages til Brug ved Anlæg eller Udbedring af 'Veje og Stier inden for de fredede Omraader. Kontroludvalget kan bemyndige Foreningen "Bornholm" til uden Udgift for Husmændene at anlægge og vedligeholde Veje og Stier indenfor de fredede Omraader.

8.

Ler- eller Sandgravning, Gravning eller Skæring af Tørv, Græsslet eller Græsning af Kreaturer maa ikke finde sted indenfor de fredede Omraader. Skulde der undtagelsesvis blive Trang til Lyng til Kreaturfoder, er Husmændene berettigede til at tage denne i de vest for Majdalen og øst for Tamperdalen liggende Dele af det under 1 a fredede Areal. Imellem Majdalen og Tamperdalen maa Lynghøst kun finde Sted med Kontroludvalgets Samtykke.

9.

Paa de fredede Omraader maa der ikke opføres Bygninger af nogen Art, ejheller Sommerhuse, Kiosker, Boder, Udsalg eller lignende, og der maa ikke gives Tilladelse til Lejrslagning og Optænding af Baal indenfor disse Omraader.

10.

Der skal være Adgang for alle og enhver til at færdes til Fods pas det fredede Omraade og til at opholde sig dersteds.

11.

Indenfor de fredede Arealer maa der ikke anlægges Veje uden Kontroludvalgets Samtykke. Skulde der blive tale om opførelse af en Opsynsmandsbolig, maa denne ikke anlægges øst for Alterstensvejen. Ved Nyanlæg af Parkeringsplads i den ikke fredede Del af Husmandsplantagen, skal Afstanden fra de fredede Arealers Grænser være mindst 100 Meter.

...”

Deklaration tinglyst den 16. oktober 1934:

”...

I.

Det på vedhæftede kort med rødt indtegnede areal, der i marken er markeret ved skelsten, ”Klinten” kaldet, undergives en fuldstændig fredning, således at det stedse skal henligge i sin nuværende tilstand og offentligheden have fri og uhindret adgang dertil og ret til at opholde sig der. På arealet må ingen bygninger, skure o.l. opføres og barakker, telte o.l. ikke opstilles og der må ikke under nogen form anbringes industrielle eller landbrugsmæssige anlæg. Skovning af de på arealet stående træer må kun finde sted med skovriderens samtykke. Eventuel opvækst af selvsåede træer kan kræves fjernede af foreningen på ejerens bekostning. Derimod forbeholdes mig og kommende ejere ret til at lade kreaturer med undtagelse af tyre græsse på arealet. Til arealet har offentligheden adgang ad følgende veje og stier:

1) Syd fra ad en markvej, der fra sognevejen fører til et led eller en stænte i det søndre gærde, 2) øst fra ad den nyanlagte sti gennem Helvedesbakkerne, 3) nord fra ad stien i lyngen, 4) vest fra ad en sti, der kan anlægges fra Rokkestensvejen nord for lynggærdet. Disse bestemmelser vedrører sam kortet udviser matr. nr. 51n, 51b, 149bn og 149bo Ibsker og begæres ved lysningen noteret på disse lodders tingbogsblade.

II.

Hele gårdens øvrige nord for sognevejen beliggende [ulæseligt] gives følgende bestemmelser:

- a. Arealet må ikke udstykkes
- b. Arealet må ikke bebygges under nogen som helst form, være sig ved bygninger, skure, barakker, telte eller andet.
- c. offentligheden har fri og uhindret adgang til at færdes og opholde sig på arealet.
- d. Industrielle anlæg må ikke anbringes.

Den forstligge udnyttelse af arealet står derimod ejeren fri med undtagelse af det med grønt indtegnede areal syd for Klinten betegnet som 2), hvor, hugst kun må finde sted med skovridderens samtykke.

Disse bestemmelser vedrører matr. nr. 51a, 51b, 149bn, 149bo, 149g, 149r og 149be og begæres ved tinglysningen noterede på disse lodders tingbogsblade.

III.

2 øst for Klinten bestående egetræer på kortet betegnede med A og B må ikke hugges eller beskæres.

Denne bestemmelse vedrører matr. nr. 51a.

...”

Deklaration tinglyst den 22. august 1973 tillægger daværende Bornholms amtsråd påtaleret over for ovenstående deklARATION tinglyst den 16. oktober 1934.

Bemærkninger i forbindelse med det offentlige møde den 19. juni 2024 og efterfølgende besigtigelse samme dag.

Fredningsnævnet har i forbindelse med det offentlige møde den 19. juni 2024 og besigtigelsen samme dag modtaget en række bemærkninger og indsigelser til fredningsforslaget fra lodsejere og myndigheder.

Der er anført følgende i fredningsnævnets forhandlingsprotokol fra det offentlige møde:

” ...

Miljøstyrelsen ved Anette Fischer bemærkede, at Miljøstyrelsen anerkender områdets betydelige naturværdier, og at man overordnet er positive overfor fredningsforslaget, idet dog forslagets § 5, stk. 5 synes overflødigt. Miljøstyrelsen vil indgive nærmere bemærkninger i et høringssvar.

Ilsebil Hansen, Bornholms Regionskommune bemærkede, at kommunen alene har indgivet et høringssvar for så vidt angår budgetforslaget. Regionskommunens høringssvar vedrørende fredningsforslaget kan på grund af forventet politisk behandling først forventes at foreligge i september 2024. Ud fra en foreløbig faglig vurdering synes forslaget at savne, at sagsrejser har forholdt sig til de mindre sprækkedale. Ved mere lysåben natur vil kommunens rolle som plejetilsyn kræve en større indsats. Det er måske ikke nødvendigt at revidere plejeplanen hvert 5. år, og det fremgår ikke, hvorvidt der kan etableres en primitiv teltplads. Sagsrejser synes ikke at have forholdt sig til, at den særlige nordiske skovtype bestående af bl.a. skovfyr ikke kan opretholdes ved højst 20% nåletræer. Sagsrejser synes ikke nærmere at have redegjort for størrelsen af områderne med sitkagran og douglasgran.

Ole Holm Pedersen, Bornholms Regionskommune, bemærkede, at han er bekymret for, at den nordiske skovtype ville udvikle sig til løvskov pga. reduceringen af nåletræer, både for så vidt angår 20%’s reduktionen og 40%’s reduktionen. Derudover vil en plejeplan som følge af forslaget indebære, at der skal bruges betydelige midler på yderligere pleje. Alene i 2024 er der afsat ca. 200.000 kr. til pleje af Årsdale ret.

Lars Wichmann Hansen, formand for Foreningen Bevar Paradisbakkerne, henviste til foreningens høringssvar og foreløbigt høringssvar fra advokat Håkun Djurhus, og oplyste, at lodsejerne for lidt over 90% af det omhandlede areal er medlem af foreningen. Han stillede sig undrende overfor, hvorfor bioscoren på de arealer, der blev fredet i 1930’erne ikke er større og tilføjede blandt andet, at radeløv vokser ved skygge og fugt og vil forsvinde ved lysåbent landskab/sprækkedale. Mange lodsejere har for egen regning foretaget bl.a. beplantning. Når ingen lodsejere har søgt tilskud, skyldes det, at tilskudsproceduren er al for bureaukratisk.

Ea Holten Pedersen, Ibsker Husmandsplantage, henviste til sammenslutningens høringssvar og oplyste, at sammenslutningen, der råder over ca. 390 ha. Af arealet, som forslaget omfatter, af egne midler har oprettet blandt andet en P-plads ved Plantagevej. P-pladsen fremgår ikke af fredningsforslaget som allerede oprettet.

Lodsejer John Walther henviste til sit høringssvar og fremdrog, at Gamleborg var en tilflugtsborg. Den har aldrig været bebygget og er således ikke en ruin. Han har haft et godt samarbejde med Finn-Ole Nielsen fra Bornholms Museum, som ikke så nogen grund til at rydde området for bevoksning. Der er intet, der er i fare for at forsvinde. Bevoksningen er selv indvandret og har ikke været plejet og får lov til at forfalde. Der forekommer flagermus på tilflugtsborgens område.

Lodsejer Mogens Jensen oplyste, at hans slægt har haft arealet siden kongen udlagde det. Familien tog sig af området ved rokkestenen. Han er bekymret for, at rødgraner vil blive ødelagt af biller, hvis man ikke må bekæmpe.

Lena Bau, Danmarks Naturfredningsforening bemærkede, at de to råstofudvindingsområder endnu ikke er færdigudnyttet, men at områderne er medtaget i forslaget af hensyn til evt. bebyggelse m.m. Med hensyn til bioscorens størrelse, kan dette skyldes, at tilsynsmyndigheden ikke har udnyttet retten til pleje. Med hensyn til Gamleborg er det ikke tanken, at al vegetation skal fjernes, men at man kan samarbejde med museet herom. Dødt ved er vigtigt for mange insekter og svampe.

Lars Wichmann Hansen savnede en opgørelse over status på dødt ved. Det er hans opfattelse, at der forekommer betydeligt mere heraf end i for eksempel statsskoven.

Lena Bau, Danmarks Naturfredningsforening supplerede, at en deklarations bestemmelse om fri jagt er opretholdt i forslaget. Et CO2 regnskab ikke ligger indenfor rammerne af forslaget. Man kunne have foreslået urørt skov, men man ønsker at beholde naturlandskabet og skovdrift. Et regnskab over CO2 kræver, at man ved, hvad træet skal bruges til.

Carsten Mouritsen, Danmarks Naturfredningsforening oplyste, at Bornholms Museum først sent er blevet klar over fredningsforslaget og dagens møde. Museet har udtrykt bekymring for for megen jordbearbejdning.

Lodsejer Susanne Marcker, Lisegård, efterspurgte hvor mange % bioscore man forventer af fredningen. Den planlagte sti har tidligere været der, men bliver ikke brugt og er derfor ikke synlig.

Lars Wichmann Hansen bemærkede, at i Danmark gror nåletræer hurtigere end løvtræer, f.eks. dobbelt så hurtigt som bøg. Nåletræer byder derfor på mere CO2 optag end bøg.

Lena Bau bemærkede, at hvis nåletræ bruges til flis, er CO2-optaget ikke højere regnskabsmæssigt.
..."

Der er anført følgende i fredningsnævnets forhandlingsprotokol fra besigtigelsen:

"...

Sprækkedal:

Lena Bau foreviste en sprækkedal, hvor man har foretaget rydning og man kan se landskabet.

Ole Holm Pedersen bemærkede, at det er nødvendigt at slå vegetationen. Man vil gerne afgræsse med dyr. I bunden af sprækkedalen er bunden våd og med unik natur. Sprækkedalen bør overvejes taget ud af forslaget om lysåbent landskab. Søen på den anden side af vejen er kunstigt anlagt.

Ea Holten Pedersen bemærkede, at Husmandsforeningen har søgt om at rense søen for egne midler, da det er for bøvlet at søge tilskud. I længden vil der ikke være råd til at anvende egne midler på pleje, hvis der ikke fortsat kan skabes indtjening på skovdrift.

Michael Stolze bemærkede, at vild natur og store dyr ikke passer ind i naturen her. Fokus på lysåbenhed koster.

John Walther bemærkede, at naboområdet, som er ejet af Åge V. Jensens Fonde, men som ikke er omfattet af fredningsforslaget, er et lysåbent område på 50 ha, der bør regnes med i det samlede regnskab over lysåbent landskab i området.

Gamle dam:

Lena Bau bemærkede, at hvis fredningen bliver gennemført, skal plejetilsynsmyndigheden (Bornholms Regionskommune) 2 år efter fredningen have udarbejdet en plejeplan, som også er operationel for lodsejer.

Ole Holm Pedersen oplyste, at hængesækken, bevokset med birk, er helt naturlig. Det er ikke let at fjerne birketræer i søen. Det ville i øvrigt være flot at blotlægge klippepartiet.

Lena Bau oplyste, at lærketræ ikke er en hjemmehørende art. Der er i forslaget ikke krav om, hvornår ikke-hjemmehørende arter skal være fjernet.

Ole Holm Pedersen tilkendegav, at man ikke skal være så "hysterisk" med ikke-hjemmehørende arter, da de kun udgør en meget lille del af arealet. Der foreslåes fredet.

Michael Stolze bemærkede, at arter (insekter) tæt på Danmark hurtigt vil knytte sig til de hjemmehørende arter.

John Walther gjorde opmærksom på, at lodsejerne planter det, der kan gro. Der er råd til at undersøge naboarealerne, der tilhører staten. Det har de private lodsejere ikke. Derfor kan der med rette stilles spørgsmålstejn ved sagsrejsers oplysninger om bioscoren er i området, der foreslåes fredet.

John Orbitt tilkendegav, at når man sammenholder bioscoren for den nærliggende statsskov, må det forventes, at bioscoren for området, der foreslås fredet, vil være højere, hvis man undersøger det. Klimaændringer vil indebære en ændring i, hvad der kan opfattes som hjemmehørende arter.

Lars Wichmann Hansen bemærkede, at skovdrift med douglasgran passer bedre til området, da træsorten kan klare sig bedre i fremtidige storme og klima i øvrigt.

Skovområde umiddelbart før Troldestuerne:

Lena Bau bemærkede at der i dette skovstykke ikke er behov for at reducere i nåletræerne, da det allerede fremstår som lysåben skov. På modsatte side bemærkes imidlertid en tæt bevoksning af nåletræer uden lys i bunden.

John Walther gjorde opmærksom på, at meget er et øjebliksbillede. Om 10-20 år ser det anderledes ud.

Årsdale ret:

Lena Bau redegjorde for fredningen fra 1932, hvor der er mulighed for, men ikke pligt til afgræsning. Regionskommunen, lodsejere og andre er i fællesskab lykkedes med at pleje landskabet til et fint område.

Flere lodsejere udtrykte ængstelse for, at området igen springer i skov ude pleje, idet kommunen fattes penge. Tilskudsordssystemet er for bøvet at anvende. Det kan fremover blive umuligt at pleje tilstrækkeligt, hvis meget lysåbent landskab skal holdes, navnlig hvis lodsejerne ikke har indtjening på skovdrift. Fredningsforslaget udfordrer tidligere miljøminister Lea Wermelins udsagn om, at det er de private skove, der fremover må sørge for produktionstræ, når statens skove overgår til naturskov. Fredningsforslaget skader næste generations mulighed for indtjening, og betyder tillige mindre kreditværdighed.

Skriftlige bemærkninger og indsigelser til fredningsforslaget

Fredningsnævnet har før og efter det offentlige møde modtaget en række skriftlige bemærkninger og indsigelser fra Bornholms Regionskommune, Miljøstyrelsen, lodsejere og interesseorganisationer.

De skriftlige bemærkninger er i det væsentligste gengivet nedenfor:

Lodsejer Lb.nr. 6, Martin Hjorth har rejst indsigelser mod gennemførelsen af fredningsforslaget og har i brev af 30 maj 2024 anført blandt andet:

” ...

Jeg er stærkt imod fredningen af Paradisbakkerne, da jeg mener at vi har noget af Danmarks mest varierede natur i forvejen. Dette er en direkte følge af, at vi er så mange forskellige lodsejere, som passer vores arealer på hver vores måde. I stedet for at værdsætte/belønne lodsejerne for at udføre naturpleje, får vi trukket en fredning/straf ned over hovedet.

Personligt har jeg brugt rigtig mange penge på naturfremmende tiltag. Bl a har jeg fået etableret flere søer, og opkøbt landbrugsjord hvor jeg har plantet træer, og med en fredning vil den økonomiske værdi af min skov falde markant. En evt. erstatning vil overhoved ikke kunne erstatte den natur- og værdiforringelse som en fredning vil medføre. Som det er nu, tilgodeses både frøer, biller og larver, men også den øvrige del af dyrelivet som bl a råvildt, fasaner og harer. De trives i den varierede natur der er i Paradisbakkerne nu.

Desuden mener jeg at det er en krænkelse af ejendomsretten at få trukket en fredning ned over privat ejendom, som vi lodsejere stiller til rådighed for andre naturelskere. Jeg kan ikke forstå hvordan man kan tro at det vil give mere natur, at øge den offentlige tilgængelighed i en i forvejen åben skov.

Så derfor NEJ TAK til fredningen af Paradisbakkerne, som for mit vedkommende og mange andre skovejere er vores identitet og hjerteblod.

... ”

Lodsejer Lb.nr. 8, Ibsker Husmandsplantage har rejst indsigelser mod gennemførelsen af fredningsforslaget og har i brev af 17 juni 2024 anført blandt andet:

” ...

Vi vil især fokusere på 3 nedenstående hovedoverskrifter, som vi mener er meget gode grunde til, at vi ikke ønsker en fredning af vores skov.

1.- Biodiversitet og varieret natur. Vores skov indeholder et stort antal arter af såvel dyr som planter. Vi har en meget varieret natur, blandt andet fordi vi har sprækkedale og klipper, der gør at vi ikke har store ensartede partier, hvor vi bare har skovbrug.

2.- Bevarelse og respekt for vores kulturarv. Vi er en kulturinstitution som den sidste udmærskasse på Bornholm og vel også i hele Danmark. Den kulturarv synes vi, det er værd at værne om. Vores vedtægter indeholder en beskrivelse af hvordan vi skal tilplante skoven og sikre at den til enhver tid lever op til kravene i vedtægterne.

3.- Tilgængelighed via stier, veje og mange slags arrangementer. Skoven besøges hvert år af utrolig mange skovgæster. Skoven er generelt meget åben for skovgæster. Vi har et fint stisystem, en hel del veje som er lavet og bliver

vedligeholdet fordi vi passer vores skov. Derudover har vi en asfalteret vej, der går gennem hele skoven, det er en cykelvej, som Bornholms regionskommune, har eksproprieret. Den er utrolig brugt af alle slags turister. Det giver bedre adgang til skoven for f.eks. dårligt gående, kørestolsbrugere, folk med barnevogne, cyklister og dem der ikke er vant til at være i skoven. Så folk er virkelig glade for den vej. Vi gør mange tiltag for at minimere biltrafik i skoven. Vi har etableret en parkeringsplads ved Plantagevej. Hvis folk holder i skoven, sætter vi skilte i deres biler, hvor vi gør opmærksom på, at de er kørt ind et sted de ikke må. Af en privat skov at være, er der virkelig god adgang for alle slags skovgæster.

Uddybning: Vi vil nu prøve at beskrive nogle af de tiltag vi gør, som viser at vores skov er så fantastisk, som vi selv synes den er, og at vi passer så meget på den og at det derfor vil være en skam at frede den.

Skoven bruges af mange slags gæster. Der er: jægere, svampejægere, cyklister, vandrere, fuglekiggere, orienteringsløbere, naturelskere, turister der vil se rokkestenen mm. Mange foreninger afholder ture/arrangementer og beder om lov til at komme forbi. Der er lokale restauranter, som har fået tilladelse til at sanke mad, fx granskud og andet til deres restauranter. Vi har en skovbegravesplads der tiltrækker en hel del besøgende til skoven.

Vi har fået skoven certificeret, det vil sige at der er noteret hvor vi har speciel natur, det er værd at beskytte, og at vi er underlagt nogle regler for, hvordan vi skal behandle vores natur.

Vi er gennem vores vedtægter forpligtet til at genplante skoven.

Vi har plantet flotte områder i vores skov, for eksempel et bøgeparti ved indgangen af skoven, i østlig retning af Oksemyrevejen. Vi har flere steder plantet forskellige træer (kirsebær, bornholmsk røn mm) i udkanten af nyplantede områder, sådan at det giver skønhed og variation i skoven.

Vi har lavet bænke langs Oksemyrevejen af store gamle stammer, de bruges som bænke af skovgæsterne, så de kan sidde og nyde naturen. Stammerne ligger bare og rådner op, samtidig med de bruges som bænke.

Vi har 58 hektar som allerede er fredet, og store dele af det bliver holdt af kommunen, yderligere har vi afgræsning fra Jan Seerup med får i f.eks. Årsdaleret, som er et fuldstændig unikt sted, for både dyreliv og turister. De elsker at komme der.

Skoven er som tidligere sagt meget tilgængelig for besøgende. Det er sjældent at finde en privat skov, hvor der er så stor mulighed for at bevæge sig rundt. Noget der virkelig viser hvor glade folk er for vores skov, det er at selvom vi især i sommerperioden har utrolig mange besøgende, så er der virkelig virkelig rent. Skovgæsterne passer på vores skov og er med til at holde den fin og ren.

Flere af skovgæsterne fortæller at nogle af grundene til de så godt kan lide Paradisbakkerne er, at her er så varieret. F.eks.:

Vi har områder med tæt gammel granskov.

Vi har områder med selvsået birk.

Vi har vandhuller, moser, lysåbne områder.

Vi har utrolig mange forskellige slags træer.

Så har vi de mere vilde dele i for eksempel sprækkedalene.

Vi har klippepartier, hvor vi indimellem fælder, så de er fritliggende og det skaber nogle fantastiske udsigter.

Ja det er alt i alt en helt unik skov.

Et lille faktisk fejl i fredningsforslaget er, at der skelnes forkert mellem hvad der er Ibsker Husmandsplantage og hvad der er Ibsker jagtforening. Ibsker Husmandsplantage ejer skoven og lejer ud til Ibsker jagtforening, som holder 3 jagter om året. De holder diverse aktiviteter som hundetræning og nogle kursusaktiviteter i jagthuset i forhold til både jagt og hundetræning.

Vi er sat i verden for at drive skovdrift (jævnfør vores vedtægter) og en fredning vil forhindre os i at drive rentabel skovdrift og det kan på sigt blive enden på vores plantage.

Fredningen vil jo også gerne bevare kulturarv, og der synes jeg, at vi som Ibsker Husmandsplantage med vores gamle vedtægter fra 1866 er en kulturarv i sig selv. Det synes jeg er værd at bevare!

Dette er nogen af grundene til vi ikke synes, at fredning af vores skov er en god ide. Vi kunne have nævnt mange flere grunde. Men det er vist ikke nødvendigt.

...

Lodsejer Lb.nr. 10, Jan Mortensen har rejst indsigelser mod gennemførelsen af fredningsforslaget og har i brev af 30 maj 2024 anført blandt andet:

...

Jeg er imod forslaget om fredning af Paradisbakkerne.

Store dele af mit areal bliver omfattet af naturnær skovdrift.

Overordnet set synes jeg, at bestemmelserne i fredningsforslaget er svære at håndtere i praksis.

Hvordan vurderes det, om der er maks. 20% nåletræ på arealet – opgøres de 20% på antal eller areal og er det på plantningstidspunktet eller på ethvert givet tidspunkt?

Tilsvarende kan bestemmelsen om, at der til stadighed skal være mindst 50% sammenhængende kronedække på tyndingsarealet være svær at vurdere i praksis.

Hvordan/hvem vurderer om et træ er dødende eller dødt?

Disse bestemmelser er svære at vurdere, og da man kan risikere en bødestraf ved overtrædelse, vil det være at foretrække, at der var nogle helt klare, håndterbare regler at rette sig efter.

Hvis vi skal kontakte Fredningsnævnet eller kommunen hver gang, vi skal foretage os noget i skoven, bliver det omkostningstungt for kommunen/staten, og der vil formodentlig også gå noget tid med svar m.v.

Det er stærkt frustrerende, at man, når man opholder sig i og bruger sin egen skov, skal være bekymret for, om man overtræder nogle regler, som er så svært håndterbare i praksis.

Ud over, at jeg synes det er virkelig frustrerende og urimeligt, at min skov skal pålægges disse begrænsninger, så er det endnu sværere at acceptere, når det skal ske på baggrund af et fredningsforslag, der bærer præg af at være et generelt forslag, hvor man ikke har foretaget et grundigt forarbejde og besigtiget de arealer, man beskriver i materialet.

I store dele af min skov ligger klippen højt, hvilket begrænser hvilke træer, der kan vokse der. Der er derfor flere områder, hvor der vokser fyrretræer med stor afstand mellem træerne. Dette skyldes, at der ikke er mulighed for at vokse andet.

I disse områder er det slet ikke muligt at drive intensiv skovdrift, og jeg har derfor svært ved at se, hvad formålet med at bruge omkostninger på at gennemføre en fredning.

Det vil heller ikke være muligt at overholde bestemmelsen om maks. 20% nåletræer, da det er nåletræer, der kan vokse der.

En del af min skov er udlagt til råstofvindingsområde. Hvordan afgøres det, hvor grænsen mellem naturnær skovdrift og råstofvindingsområdet går. Igen er det svært i praksis at håndtere reglerne.

Indenfor fredningsområdet er der et areal, som er støtteberettiget landbrugsjord.

Min plan med skoven er at fælde mindre områder/arealer, hvor jeg så planter og dermed konstant har områder med nyere/tæt bevoksning, som fugle og dyrevildt bruger som dække.

Fredningens planer forhindrer dette, og giver dermed ringere levevilkår for fugle og dyrevildt.

Endvidere optager en skov med gammel beplantning mindre CO₂ end en skov, hvor der vokser unge/hurtigt voksende arter.

Min skov er allerede godt reguleret, da det er fredskov, natura2000 områder og skoven er certificeret.

Sammenholdt med at skovens undergrund ikke muliggør intensiv skovdrift, er der samlet set ikke sammenhæng mellem de omkostninger, der er ved fredning og de naturmæssige værdier, man får ud af en fredning.

Jeg er 7. generation i familien, som er ejer af Bertelegård,

Skoven er altid blevet passet med henblik på, at den skulle være i god stand til den efterfølgende generation, og mine forfædre er årsagen til, at jeg i dag har en skov, som jeg hver dag kan opholde mig i og nyde at være i.

Det gør mig virkelig ked af det og frustreret, at jeg ikke vil få mulighed for at overdrage de samme muligheder til mine efterfølgere.

... ”

Lodsejer Lb.nr. 11, Gert Kofoed Pedersen har rejst indsigelser mod gennemførelsen af fredningsforslaget og har i brev af 18. juni 2024 anført blandt andet:

” ...

Jeg vil gøre indsigelse mod denne fredning da ingen lodsejer ønsker dette, er det en nationalisering af bagvejen eller krænkelse af den private ejendomsret.

Forslaget er præget af unøjagtigheder og usandheder så jeg sætter spørgsmål ved om DN er habileret til at rejse sådanne sager.

Forslaget er DN's Lydhørhed overfor lodsejerne har ikke været tilstede.

... ”

Lodsejer Lb.nr. 13, Erik Ipsen og lodsejer Lb.nr. 14, Ib Kofod Hansen har i breve af 5. juni 2024 oplyst, at man er imod fredningsforslaget.

Lodsejer Lb.nr. 16, Hans Preben Rasmussen har i brev af 10. juni 2024 protesteret mod fredningsforslaget, idet området i forvejen er godt beskyttet af eksisterende regler og den store variation som opstår, når mange forskellige lodsejere forvalter arealerne. Hans Preben Rasmussen mener, at fredningsforslaget begrænser deres brug og drift af skoven. Hvis der havde været mulighed for at indgå langsigtede og frivillige aftaler, om løbende ændringer til fordel for naturen, ville de have overvejet de muligheder.

Lodsejer Lb.nr. 19, Preben Kjøbeløv Bjerregaard har i brev fremsendt til fredningsnævnet anført blandt andet

” ...

Hej, jeg har med stor frustration modtaget frednings forslaget omkring Pardisbakkerne.

Jeg har forsøgt at få svar på hvorfor og til hvad nytte uden svar.

Jeg har spurt om mand dog ikke ville vise mig hvad der skulle passes på i lige nøjagtigt min skov, da jeg så heller end gerne ville komme dem i møde, men ikke tale om det har kunne lade sig gøre.

Så følelsen af at vi gør det fordi vi kan frem for at skabe værdi, den er til stede hos mig.

Da fredningen omfatter en del af min landbrugs jord samt den Camping plads jeg har haft siden 1995 kan jeg under ingen omstændigheder se mig i denne fredning.

... ”

Lodsejer Lb.nr. 20, Jim Bendix Jensen-Maar har rejst indsigelse mod gennemførelsen af fredningsforslaget. Lodsejeren har i brev af 17. juni 2024 anført blandt andet:

” ...

Helletsgaard er en gammel selvejergård i Ibsker sogn, og vi er 3 generation på ejendommen. Vores generationer, og tidligere ejere af Helletsgaard har plejet gården, markerne og skoven på bedste vis, så vi i dag har Danmarks mest unikke og dejligste naturområde. Skoven består af mange forskellige områder med en diversitet af forskellige træer og bevoksninger.

Helletsgaard består af ca. 40 Ha landbrugsjord, og ca. 25 Ha skov, og ligger i et meget kuperet område. Faktisk bliver området kaldet for Helvedsbakkerne, formentlig fordi det var et helvede i gamle dage at "knakke" sten i bruddet.

På Helletsgaard ligger der en gammel optisk telegraf. Det er et gammelt stenhus fra 1700 tallet, hvor der dengang det var i brug, var en høj pæl med 10 "vinger", og man kunne tværs over Bornholm meddele at russerne var på vej. Dette hus har til alle tider været "fredet" af de ejere der har været på Helletsgaard.

Når vi endelige skover, er det i meget små områder, og arealerne bliver tilplantet med en blanding af 10 - 15 forskellige træer og buske, så vi tilgodeser vildtet og andre dyr. Vi er ikke jægere, men ønsker et rigt fugle og dyreliv på vores ejendom.

Til ejendommen hører et aktivt stenbrud, kaldet Helletsbakke granit, eller Svaneke granit, en flot rød granit. Denne granit er blevet brugt i mange år til store danske byggeprojekter, blandt andet Christiansborg, hvor 1/3 af den brugte granit er fra Helletsgaard, og resten er fra Moseløkke på Nordbornholm. Amaliehaven er et andet stort projekt hvor

vores granit blevet brugt.

Helletsbakke granitbrud er et ud af 4 aktive granitbrud på Bornholm hvor der brydes granit til brugssten. Bruddet ligger inden for fredningszonen, og vi er meget nervøse for bruddets fremtid, når der igen i nær fremtid skal søges ny brydningstilladelse.

Det er ikke for økonomien da det er små penge det giver i årlig forpagtningsafgift, og det er små mængder der bliver brudt. Vi vil være meget ærgerlige over hvis Helletsbakke granit ikke fremover er en mulig bornholmsk granit type, på grund af en **besynderlig** fredning. Vi undre os over hvorfor de 2 råstofindvindings områder der ligger inden for fredningszonen, ikke er friholdt. Det er før set at en fredning giver begrænsninger for forsat drift af råstoffer.

Vi føler os krænket på vores ejendomsret. Vi føler, at den frihed til at passe vores egen natur, der i generationer er blevet varetaget på bedste vis, bliver indskrænket, og selvbestemmelsen til en skov som vi syntes er det rigtige for vores ejendom, ikke længere er en mulighed, hvis fredningen bliver gennemført.

Vi har gennem tiden, og har stadig mange projekter med naturpleje og natur formidling, f.eks.:

Klippeløkke fold, hvor vi har folde på i alt ca. 14 Ha, både i skov og på marker, hvor vi i snart 25 år har haft permanent afgræsning af kreaturer og heste, året rundt. Det har medført at vi har et stort lysåbent areal med solitære træer, hvor den permanente afgræsning holder træbevoksning nede, så enebærbuske får lov til at vokse. Det giver et mangfoldigt krible og krableliv i ko og hestelorte, og der er efter biologers udsagn, en mangfoldighed af græsarter og urter på de lysåbne arealer.

Vi har haft "Spor i landskabet" med Landbrugsrådet - denne sti er desværre nedlagt.

Vi har gravhøj pleje, hvor Sejers Høj hvert andet år bliver slået med buskrydder, så højen fremstår som den skal i landskabet.

Vi har udlånt arealer til læringsområde for børn fra Nexø skole, Campus Bornholm og andre.

Vi låner gerne vores areal til orienteringsløb, og alle har lov til at gå, løbe, ride, cykle, samle bær, og vi er meget glade for besøgende i vores skov og stenbrud. Stenbruddet bliver jævnligt besøgt af biologer og geologistuderende fra diverse universiteter.

Så det er altså os uforstående, at en privat organisation/virksomhed kan indstille et fantastisk og unikt naturområde til fredning, når vi er underlagt Natura 2000, Paragraf 3 område, Skovloven og Helletsgaard er i øvrigt også skovcertificeret. Der må da være områder i Danmark som vil få mere ud af en fredning, end Helvedsbakkerne og Paradisbakkerne.

Vi mener ikke at en fredning bør kunne pålægge vores fattige kommune årlige udgifter til pleje, samt erstatning til lodsejere. Hvilken skole, eller hvilket plejehjem skal lukkes. Hvilke udsatte børn skal ikke have hjælp?

...

Lodsejer Lb.nr 24, Susanne Marcker har rejst indsigelser mod gennemførelsen af fredningsforslaget. Lodsejeren har i brev af 5. juni 2024 anført blandt andet:

...

Danmarks Naturfredningsforenings fredningsforslag for Paradisbakkerne er et unødigt tiltag for noget, der i forvejen fungerer (Natura 2000).

Jeg er bosiddende på Lisegårdsvejen 2, 3730 Nexø og er ejer af bl.a. Klintebakken 51a mfl.

Mine skovstykker er i forvejen udlagt som Fredsskov (Fredning af Paradisbakkerne af 24. november 1932 (reg.nr. 00360.00)), de er selvfølgelig åbne for offentligheden. Jeg har et upåklageligt samarbejde med skovfogeden i kommunen (Ole Holm Pedersen) om afgræsning og tilgængelighed i området

Jeg har min daglige gang i skoven, jeg bor lige ud til P-pladsen, hvor øboer, sommerhusejere, busser med lejrskoler mm og selvfølgelig turister ofte parkerer for at nyde en tur i Paradisbakkerne. Alle skal en tur i Paradisbakkerne. Jeg hører deres begejstring året rundt og er ind i mellem i kontakt med gæsterne i skoven - alle priser de afvekslende indtryk en tur i skovens læ giver.

Her er i perioder "gæster" fra tidlig morgen og om sommeren til skumring. Men man møder sjældent hinanden, når man færdes frit på velanlagte stier til alles behov. Alle kan færdes frit jf. naturbeskyttelseslovens § 26.

Ingen af lodsejerne forhindrer disse besøgende i at komme i deres skov.

Min indsigelse er derfor, **hvorfor lave om på noget, der fungerer upåklageligt**, dette kommer til at pålægge kommunen yderligere udgifter, som kan koste arbejdspladser både i børnehaver, skoler, på uddannelser, i hjemmeplejen og på plejehjemmene.

Det føles som et overgreb, hvor jeg bliver "skyldig" i noget, som jeg ikke har indflydelse på.

Hvem skal betale prisen?

Har fredningsnævnet medtænkt forslag til det?

...

Lodsejer Lb.nr. 26, John og Stine Mikkelsen har rejst indsigelser mod gennemførelsen af fredningsforslaget og har i brev af 18. juni 2024 anført blandt andet:

...

Vi er John og Stine Mikkelsen, og vi er ejer af en af de sydligste lodder af Paradisbakkerne med adressen Klintebyvejen 4, 3730 Nexø. På kortmaterialet fremgår gården som ejendom nr. 26.

Vi er imod en fredning af Paradisbakkerne, fordi vi finder den totalt unødvendigt.

Paradisbakkerne er en naturperle, som den er. Paradisbakkerne tilbyder en varieret skov kombineret med lysåbne arealer. Det giver et rigt dyreliv, og især fuglelivet er i særklasse. Vi bliver vækket tidligt hver morgen til en kakofoni af fuglestemmer fra skoven. Variationen i bevoksning giver fødegrundlag for mange forskellige arter af fugle, og vi genkender ikke beskrivelsen af store områder med tæt nåletræsbevoksninger.

DN's forslag om flere stier til offentlig adgang og mulighed for shelters skærer os i hjertet. Paradisbakkerne hviler i sig selv med de besøgende, der er i dag. At give adgang til flere områder vil presse dyrene i skoven. At give mulighed for overnatning i skoven strider dels imod skovloven, men strider også imod hvad, der må være naturens og ikke mindst faunaens tarv. Mennesker forstyrrer med deres færden, men med solnedgangsreglen er der en balance.

DN beskriver, hvordan en fredning vil tilvejebringe muligheden for at udarbejde en plejeplan under rammerne af en Natura-2000 planlægningen i området til understøttelse af målsætningen i Natura-2000 planen (bilag 4) – **disse muligheder findes allerede i dag.**

I det hele taget bærer fredningsforslaget præg af, at være taget andre steder fra, og vidner om et ringe lokalt kendskab og dermed relevans. Når man i forslaget nævner beskyttelsen af Sortspætten, så har man ikke sat sig ind i det område, man nu ønsker at frede.

Fredningsforslaget giver mindelser om ekspropriation. Man ønsker at frede hele skoven, men foreslår tiltag på godt 20 ha. Det vil sige over 600 ha fredes, bare fordi man kan. I øvrigt ville man med en god dialog med de berørte lodsejere med ret stor sandsynlighed have kunnet opnå disse tiltag. Fredning af hele skoven må anses som unødvendig og en stor udgift at pålægge en økonomisk svær stillet kommune som Bornholm.

For vores eget vedkommende kommer fredningen helt ind i vores have og bare 100 m fra bygninger, dette føles ret intermitterende. Da fredningsforslaget samtidig gør klart, at det kan ændres på et senere tidspunkt, så ved vi ikke, hvordan vi er stillet i fremtiden.

Lad Paradisbakkerne være som i dag. En mosaik af lodder med forskellig forvaltning som garant for en høj diversitet.

...

Lodsejer Lb.nr. 27, Jørn og Ann Mari Svendsen har rejst indsigelser mod fredningsforslaget og har i brev af 11. juni 2024 anført blandt andet:

...

Da der er tusinde af besøgende fra Klinteby parkeringsplads, og hvor der til tider parkeres langs bakken ad Klintebyvejen, giver det anledning til bekymring af "fri fladefærdsel"

Det slid, der er på stierne, har medført, at vi selv har måttet bekoste tusindvis af kroner på vedligeholdelse, da vores lodder er 149 ax og 149 be.

Skal der så ydermere være færdsel på skrænter og klipper, hvordan kommer skoven så til at se ud? "Kommunekassen er tom"

Hvad er der i vejen med vores skovlov?

...

Lodsejer Lb.nr. 32, Bo Christiansen har rejst indsigelser mod gennemførelsen af fredningsforslaget. Lodsejeren har i brev af 5. juni 2024 anført blandt andet:

...

Høringssvar: Fremsendte fredningsforslag af 12. april 2014 for Paradisbakkerne, specifikt for matr. nr 149v Ibsker, sogn tilhørende Familien Pelle Christiansen

Som lodsejere til ovennævnte matrikel tillader vi os herved at kommentere det fremsendte:

Som udgangspunkt kan vi ikke acceptere fredningsforslaget i sin helhed og slet ikke som en "paraplyfredning, en generel fredning af 642 ha og ikke en fredning på ejendomsniveau. Det er stor forskellighed blandt de 42 skovejendomme. Det er for slapt af Danmarks Naturfredningsforening, med fortilfælde at kunne copypaste et samlet fredningsformål, med generelle formål hvor flere kunne være et hvilket som helst sted i Danmark.

Vi vil nu gerne se en plejeplan specifikt for matr. 149 v i fysisk form allerede nu, så vi kunne forholde os til det der skal se på vores matrikel! Det er helt urimeligt, at skulle vente op til 2 år efter en evt. fredning på at Plejemyndigheden får taget sig sammen til at lave en plejeplan. Der kommer jo ikke nogen plejeplan hvis kommunen skønner, at der ikke skal ske pleje eller foregå andre ting som beskrevet i Frednings forslaget Og skal der ikke foretages pleje o.a. er der jo ingen grund til et frede netop vores skov.

Hvad vil en fredning betyde for vores skov:

1. Så råder vi ikke mere 100% over vores skov. Så har "det offentlige" igen tilsidesat et vigtigt element i Danmarks Riges Grundlov " Ejendomsretten er ukrænkelig" foreskrevet begrænsninger for skovens fremtidige drift og så mod en symbolsk erstatning jfr. det stærkt undervurderede "indkøbsbudget" som DN har produceret. I budgettet er der ikke kalkuleret med en 1 krone til den beskrevne pleje.
2. En skov, som vi har købt og betalt igennem mange år, bliver pålagt en stribe af begrænsninger hvoraf flere vil gøre det helt urentabelt at dyrke skoven efter forstlige principper. Den budgetterede erstatning vil på ingen måde kompensere for de begrænsninger i råderetten som vi som skovejere og fremtidige ejere må leve med i al fremtid.
3. Salgsværdien af skoven vil med en pålagt fredning antages at blive væsentlig reduceret. Men, det må de rette fagfolk vurdere når den tid kommer.

I vores lille skovlod, har man med flid har udpeget et mindre område antaget ca 0,1 ha som "skovhabitat natur"? Hvad mener man med en sådan udpegnings! Jeg vil våge den påstand, at DN ikke har været her på matriklen, for så at kunne se, at det er en tæt blandings skov med træarterne, rødgran, skovfyr, eg og birk. Jeg har endda overvejet, at bede Regionskommunen Natur og Miljø, om at slette den skrivebordsudpegnings.

I skoven har vi kun ca. 0,1 ha med Nobilis, hørende til gruppen, ikke hjemmehørende træarter. Vi har ladet skoven FSC og PEFC certificere, og tilmeldt os mulig rådgivning via Skovdyrkerne og så kan naturværdier og skovdriften ikke sikres eller gøres bedre. Da jeg selv er uddannet Skov- og landskabsingeniør, med ca. 50 års praktikererfaring, heraf 43 år i Paradisbakkerne, kan det umuligt gå galt uanset hvad DN mener om sagen.

Og jeg synes lige vi skal nævne, at Foreningen Bevar Paradisbakkerne indledningsvis forsøgte at etablere et alternativ til en fredning, ved en fortsættelse af de frivillige aftaler med Bornholms Regionskommune. Det har jo fungeret fortrinligt igennem de sidste 55 år, men det afviste DN. Man ville en fredning og intet mindre og dermed var dialogen afsluttet. Og Paradisbakkerne er ikke et truet landskab, og der er masser af biodiversitet og lysåbne arealer. Og bedst af alt, det er stort set uden omkostning for samfundet.

En tvunget fredning hvor en gruppe lodsejere får trukket en fredning ned over sig, er ikke et bedste startsted for et ønske om at bevare naturværdier og øge biodiversiteten. Det er nemmere når det foregår i dialog så flere kan arbejde mod samme mål.

[...]

Generelle kommentarer til fredningsforslaget!

Allerede under afsnittet "fredningsbestemmelser", i § 1 stk. 1, Som formål fremhæves naturværdierne og biodiversiteten, vil man bevare og forbedre noget som umiddelbart er eksisterende herunder en varieret skov hovedsageligt med hjemmehørende arter, og flere lysåbne naturområder. Og det virker lidt hovedløst, at fredningsforslaget anbefaler at der etableres yderligere 35 ha lysåbne arealer og så anbefaler man at frede ikke mindre end 600 ha for at få dette sat i sene. Og det er ikke sandt, at skovene et plastret til med bla. sitkagran og douglasgran!

Og vi fortsætter, - pkt 2 - helt unødvendigt, pkt. 3. helt unødvendigt, pkt 4. helt unødvendigt giver sig selv via Natura 2000 og de eksisterende fredninger, pkt. 5 naturperlerne er der jo allerede - unødvendigt tiltag, og pkt .6 helt unødvendigt. Det er ok mest af hensyn til DN, som nødvendigvis må have sit "fingeraftryk" cementeret i området. Der bør være områder i Paradisbakkerne, hvor naturen har et fristed som følge af det med store antal skovgæster som besøger skovene.

Og sådan fortsætter fredningsbestemmelserne i samme rille, lodsejer begrænsninger i flere lag !§4 stk. 2 " naturnær skovdrift" med urimelige begrænsninger ad libitum for lodsejeren. Ødelæggende for enhver økonomi i en skovdrift.

§4 stk. 4 - "øvrige skov" hvor der efter afdrift skal genplantes med blandingsskov af hjemmehørende arter og maksimalt 40% nåletræer. Her kramolerer fredningsforslaget med Skovloven, som foreskriver: at en ryddet skov skal genplantes eller ved selvforyngelse sikres, at der fremdyrkes højstammet skov. Kratskov og store tuer af bjergrørhvene, bregner og gyvel bliver ikke højstammet skov!

En skov er i langt de fleste tilfælde en virksomhed, og træerne gror og skaber værdi for skovejeren. Fredningsforslaget er en direkte fornærmelse af samtlige lodsejere som for mange igennem generationer har forvaltet arealerne med forbilledlig forskellighed og driftsformål.

§6 Faste konstruktioner og anlæg 6 stk. 7, Forbud mod at etablere skovveje, er et helt urimeligt, og bør udgå af hensyn til den skovdrift der nu engang måtte være. Jeg synes det er helt urimeligt, at fredningsgrænsen er lagt helt ind i lodsejerne have, og meget tæt på eksisterende bygninger. Alt det bøvl, som lodsejerne skal slås, med når de justerer på bygninger mm.

Det er forkasteligt og direkte udemokratisk at fremsætte et fredningsforslag som det forelagte: Under § 9 Pleje og plejeplaner. Fredningsforslaget udformet som et rent "tag selv-bord" for plejemyndigheden, som reelt kan vælge intet yderligere at foretage sig, henvisende til at kommunens nuværende og fremtidige økonomiske situation ikke muliggør at øge udgiften til drift og pleje af flere fredede arealer på Bornholm. Og helt urimeligt, at plejemyndigheden "kan" udføre pleje og ikke forpligtes ved et "skal" udføre pleje! og med hensyn til plejeplanen indeholdende en masse interessante tiltag som alle vil kunne se ikke vil kunne gennemføres både økonomisk og fysisk.

Og vi fortsætter i § 10, Retningslinjer for plejen, igen en masse opgaver som er umulige at realisere uden stor økonomisk og fysisk indsats.

...

Lodsejer Lb.nr. 34, John Walther har rejst indsigelser mod gennemførelsen af fredningsforslaget. Lodsejeren har i brev af 10. juni 2024 anført blandt andet:

...

Undertegnede John Walther, bosiddende på adressen Pyggegård, Klintebyvej 10, 3730 Nexø, siden 1992 ejer af matriklerne 149h og 52a, Hovedejerslavet, Ibsker, m.fl. fremsender hermed nedenstående indsigelser mod det af Danmarks Naturfredningsforening fremsendte fredningsforslag for Paradisbakkerne.

1. Generelt:

Fredningsforslaget indeholdende såvel generelle begrænsninger for 41 private lodsejeres fremtidige drift og pleje af området, ligesom det indeholder konkrete tiltag, som skal gennemtvinges på private lodsejeres matrikler. Ud over at skulle afholde 25 % af erstatningen, skal alle tiltag jf. fredningsforslaget iværksættes og finansieres af Bornholms Regionskommune, som tillige pålægges opsynet med lodsejeres efterlevelse af de i fredningen fastsatte begrænsninger for de private lodsejeres fremtidige drift og pleje.

Den ellers ukrænkelige private ejendomsret er således under pres. De 41 private lodsejere som gennem generationer har drevet og udviklet området Paradisbakkerne til det fantastiske område det er i dag, skal i henhold til fredningsforslaget fratages retten til selv at bestemme hvorledes de, inden for de nuværende, men omfangsrige beskyttelses og fredningsordninger, ønsker at drive og pleje deres arealer. Det skal i henhold til fredningsforslaget overlades til en gruppe af "natur-akademikere" fra Danmarks Naturfredningsforening (DN), at bestemme hvad der fremadrettet kan og må ske på private arealer. Arealer som lodsejerne både har købt og betalt (betaler) for og som de betaler ejendomsskat for at eje.

Områdets nuværende karakter, som en helt unik mosaikskov med en meget høj grad af biodiversitet, er frembragt af 41 private lodsejere, som hver i sær i generationer har drevet og plejet deres matrikler efter forskelligartede interesser. Netop dette har frembragt områdets mangfoldighed i forhold til forskelligartet bevoksning og biotoper, hvilket er baggrunden for områdets store rigdom af planter, insekter, dyr og fugle. Der er således intet belæg for at påstå at samfundsvigtige naturværdier er truet eller er ved at forsvinde, som konsekvens af den nuværende drift af de private lodsejeres matrikler. Henset de allerede eksisterende fredninger og beskyttelser af området som helhed og på matrikelniveau, er områdets naturværdier også fremtidssikret/beskyttet, hvorfor en fredning baseret på frygten for tab af naturværdi og biodiversitet også forekommer helt i skoven.

Jeg skal anføre at:

- Hele området er pålagt NATURA 2000 habitats beskyttelse,
- Størstedelen af skoven er fredskovspligtige arealer,
- Alle åbne arealer (enge, moser og overdrev) og søer/vådområder er fredet jf. naturbeskyttelseslovens, § 3.
- Alle fortidsminder er fredet.
- Hertil er det meste af skoven indenfor de seneste år blevet FSC og PEFC certificeret, med henblik på sikring af bæredygtig drift og bevarelse af naturværdier.

- At Paradisbakkerne i dag drives og plejes ved et frugtbart, men frivilligt baseret samarbejde med Bornholms Regionskommune, Bornholms Museum og andre naturbrugere og interesseorganisationer.

Alle ovenstående fredninger/beskyttelser gælder for mine arealer.

Påstanden om et stort islæt af "Ikke hjemmehørende arter" (der nævnes primært nåletræsarter til tømmerproduktion herunder sitkagran og douglasgran), er ikke valid. En faktisk undersøgelse af hele området Paradisbakkerne, godtgør at maksimalt 4-5 % af hele området er beplantet med sådanne arter og dette med henblik på produktion af tømmer på arealer med bonitet egnet til denne type skovdrift.

I en situation, hvor de statslige skove på Bornholm udlægges til hegnet Naturnationalpark og resten til "urørt skov", er det jf. tidligere Miljøminister Lea Wermelin, de private skove på øen, der skal sikre adgangen til lokalt bygningstømmer og derved sikre den fortsatte drift af øens savværker. Ved at udtage Paradisbakkernes ca. 650 HA af dette regnskab, har denne ambition svære vilkår. Afledt af dette, påvirkes det politiske fokus på at lagre CO₂ i bygningstømmer også i negativ retning, idet de begrænsninger for skovdrift, som er indeholdt i fredningsforslaget, reelt gør det umuligt at få økonomien til at hænge sammen for lodsejerne, henset øgede maskinomkostninger og omlægning i forhold til hvad der må plantes og hvad og hvorledes træmasse må udtages fra skoven. Med de foreslåede begrænsninger for lodsejernes drift af deres arealer i Paradisbakkerne, vil skovdrift ikke længere kunne gennemføres rationelt, hvorfor produktion af bygningstømmer, til lagring af CO₂ ikke længere vil være rationel, hvorefter de lokale savværkers overlevelse bliver svær, såfremt disse fremtidigt må baseres deres drift på opskæring af importeret tømmertræ. Det virker grotesk, såfremt Danmarks skovrigeste egn fremtidigt ikke kan føde de 2 lokale savværker og øens forbrug af bygningstømmer med råtræ produceret lokalt.

Den af DN opgjorte forventede erstatningssum til lodsejerne, er tilsyneladende bevidst anført så lavt, at selv Bornholms Regionskommunes administration anfægter lodigheden af de opgjorte beløb. Det reelle tab af omsætning ved fortsat skovdrift og den reelle værdiforringelse af lodsejernes arealer ved fremtidigt salg, er på ingen måde reflekteret i de af DN fastsatte erstatningsbeløb, hvilket kan dokumenteres af uvildige vurderinger fra fagfolk indenfor skovindustrien. For lodsejerne i Paradisbakkerne er det dog ikke erstatningens størrelse, der er afgørende for den massive modstand mod fredningen. Det er i højere grad det formynderi som vil ramme private lodsejere ifht. drift og pleje af egne arealer og den nedgørelse af de selvfinansierede drift og plejetiltag, som nuværende og tidligere lodsejere har gennemført og som har skabt de naturværdier som Paradisbakkerne i dag indeholder.

Jeg og øvrige lodsejere i Paradisbakkerne føler os således krænkede og nedgjorte i denne fredningssag. Vores skove er vores åndehuller og hjerteblod, hvor vi hver især kan pleje og udvikle natur indenfor de allerede meddelte naturbeskyttelsesordninger, uden at organisationer (som DN) på basis af ideologisk tilgang til naturforvaltning skal bestemme, hvad der skal forgå på vores matrikler. Det er tilsyneladende let at have holdninger og en ideologisk tilgang til hvorledes andre skal agere, når man ikke selv har noget i klemme og når man ikke selv skal finansiere udmøntningen af sin ideologi.

Vi lodsejere lever med og i vores skove. Skovene, driften og plejen af skoven og øvrige natur er en del af vores liv og af vores DNA og vi er derfor tvunget til at kæmpe mod denne fredningssag, hvis vi skal kunne se os selv i spejlet og hvis vi skal kunne se vores arvinger i spejlet. Min datter er opvokset på min gård. Hun er ny-uddannet biolog med speciale i miljëtoksikologi og hendes livsdrøm er, at fortsætte hvor jeg slipper med at tage godt vare på naturen på vores ejendom. Om ikke andet, så for hendes skyld, er jeg som lodsejer nødsaget til at kæmpe mod dette formynderi hele vejen til at fornuften sejrer. Uanset DNs ret til at indstille fredningsforslag, må der findes lovgivning som sikrer lodsejernes rettigheder, når vitale samfundsinteresser og naturbeskyttelse beviseligt ikke er udfordret eller latent truet på grund af den nuværende drift og pleje.

Det skal derfor anbefales, at DNs ønske om fredning afvises, og at Paradisbakkernes fremtidige naturpleje og udvikling også fortsat baseres på et frugtbart samarbejde mellem lodsejerne Bornholms Regionskommune, Bornholms Museum og andre interessenter. Dette har fungeret fremragende i rigtig mange år og har bidraget til at udvikle områdets natur og kulturværdier og tillige sikret offentlighedens smidige adgang til området, - dette kan med sikkerhed også fungere i fremtiden - i særdeleshed såfremt lodsejernes aktive deltagelse i dette samarbejde ikke ødelægges af en påtvunget fredning med karakter af ekspropriation.

At fredningsforslaget har eller kan få karakter af ekspropriation, understreges af at den forslåede fredning i henhold til forslaget fra DN, løbende kan udvides med yderligere konkrete begrænsninger for lodsejernes anvendelse af deres arealer, herunder f.eks. begrænsninger ifht driften af tømmerproduktion, pålæg om yderligere rydning af skov mhp at skabe åbne arealer, samt pålæg om begrænsninger ifht lodsejernes jagtret. Dette og flere restriktioner vil, hvis en fredning først er gennemført, kunne gennemføres uden reel mulighed for indsigelse eller meddelelse af økonomisk kompensation for lodsejerne.

2. Ad. Matr. 52 a.

Hele matriklen er underlagt NATURA 2000 beskyttelse. Skovbevoksningen på matriklen er fredskov og er ydermere i 2023 FSC og PEFC certificeret til sikring af bæredygtig drift, samt bevarelse og udvikling af områdets naturværdier. Matriklens skov består for 95 % vedkommende af naturskov og 100% af hjemmehørende arter.

Matriklens åbne områder (klippeløkker) og 2 mindre søer er beskyttet i henhold til Naturbeskyttelseslovens §

3. Der afsættes årligt både arbejdstid og økonomi til at bevare disse områder som lysåbne arealer, herunder fjernelse af uønsket indvandrende trævækst på de åbne arealer og omkring de 2 mindre søer. Der anvendes i sagens natur ikke sprøjtemidler eller tilføres gødning/kvælstof på matriklen.

Med andre ord, hele området er allerede gennemgribende beskyttet og driften følger anvisninger indeholdt i certificeringen til sikring af at områdets naturværdier bevares. En generel fredning forekommer derfor helt uforståelig, unødigt og krænkende i forhold til den arbejdsindsats jeg og tidligere generationer har ydet for at udvikle og fastholde naturværdier i området.

Med henvisning til kortbilaget til fredningsforslaget, må jeg stille spørgsmål til hvilket kortmateriale DN har anvendt som grundlag. Ved den markerede fredningsgrænse ved min ejendom Pyggegård, Klintebyvejen 10, medtages både min græsplæne/have, min frugthave og min havedam i fredningsområdet. Netop i dette område har jeg brugt ca. 30 år og anvendt betydelig økonomi på at genoprette ved at bortskaffe tidligere generationers deponi af bygnings- og køkkenaffald og mængder af hensat udtjente landbrugs maskiner og gamle privatbiler. Jeg har tillige bekostet nedrivning og bortskaffelse af sammenfaldne bygninger, skure, en gamle støbt møddingsplads og oprensning, sløjfning og bortskaffelse af en gammel ajle (gylle)-beholder. Herudover har jeg for ca. 25 år siden bekostet at havedammen blev oprenset for slam og henkastet jern og bygningsaffald. Hele området er løbende planlagt efter oprensning, således at det i dag (og i de sidste ca. 15 år) har haft et parklignende udtryk med islet af frugttræer og prydbuske hvorved der er herved sikret et lysåbent område ved havedammen. Som belønning for alt dette arbejde findes der nu (i modsætning til da jeg overtog ejendommen i 1992) en velsignelse af frøer, tudser, salamandre og lejlighedsvis snoge og hugorme, ligesom områdets fugle og dyreliv ynder at fouragere og tage ophold i området. Fredningsgrænsen er på det udsendte kortmateriale anført løbende direkte op ad mine bygninger og min græsplæne, frugthave og havedam ligger indenfor fredningsområdet. Dette kan ikke være rigtigt, - og forekommer ligesom store dele af hele fredningsforslaget som dårligt forarbejde af DN. En fredningsgrænse direkte op ad mine bygninger betyder, at jeg ikke fortsat kan renovere og om/tilbygge på min ejendom, uden at alle tiltag forudgående er godkendt af fredningsnævnet. Jeg må derfor forlange at grænsen for det foreslåede fredningsområde flyttes så lang væk fra mine bygninger, at en evt. fredning ikke forhindrer fortsat renovering og om- og tilbygning af mine driftsbygninger og derved giver muligheden for fortsat at kunne drive ejendommen som en erhvervs ejendom (land og skovbrug). Tillige vil konsekvensen være væsentlige både administrative og praktiske begrænsninger ifht den løbende vedligeholdelse og udvikling af min privatbolig. Konsekvenserne af en fredningsgrænse direkte op ad mine bygninger må ligeledes forventes at forringe handelsværdien af både min privatbolig og af mine driftsbygninger, hvilket den af DN opgjorte erstatningssum ikke ses at reflektere.

Jeg påklager således både en generel fredning af denne matrikel, samt den af DN markerede fredningsgrænse, som dels grænser direkte op til mine bygninger og som tillige medtager min have, frugthave og havedam i fredningsområdet.

3. Ad matrikel 149 h Matriklen generelt.

Hele matriklen er underlagt NATURA 2000 beskyttelse. Skovbevoksningen på matriklen er fredskov og er ydermere i 2023 FSC og PEFC certificeret til sikring af bæredygtig drift, samt bevarelse og udvikling af områdets naturværdier. Matriklens består for ca. 85 % vedkommende af skov, hvor jeg igennem de sidste ca. 30 år har ændret skovens udtryk fra at indeholde ca. 60-70 % nåletræsbevoksning (overvejende rødgran) til i dag at indeholde ca. 60-70 % blandingsskov og naturskov, udelukkende baseret på hjemmehørende arter. Der er i min tid på ejendommen ikke plantet "ikke hjemmehørende" arter på matriklen.

Matriklen består herudover af

- et fugtigt engområde (Borgesøen) beskyttet efter naturbeskyttelseslovens § 3, som jeg plejer således at området holdes lysåbent,
- ca. 784 meter offentlig tilgængelige afmærkede stier, herunder stiforløb som sikrer adgang til/fra voldstedet Gamleborg, som vedligeholdes af Bornholms Regionskommune, samt voldstedet "Gamleborg".

Vedr. voldstedet Gamleborg, hvoraf jeg er ejer af ca. 90 % af arealet.

Gamleborg i paradiskakkerne er et voldsted fra tidlig jernalder, indrettet af lokalbefolkningen som tilflugtsborg ved røveriske overfald på Øen. Området er beliggende på et klippeparti, som henset beliggenhed og fysik svære adgangsforhold, har været velegnet til lavteknologisk forsvar mod en angribende modstander. Selve voldstedet/Borgen er omkranset af en 0,5-1 meter høj jordvold, som stadig er synlig i terrænet, men denne lave jordvold er det eneste vidnesbyrd om områdets historie som tilflugtsborg. Der er ved tidligere udgravninger og undersøgelser i området ikke dokumenteret ruiner/efterladenskaber efter bosættelse på/ved borgen og i henhold til de rapporter jeg har fået adgang til via Bornholms museum, er det ej heller bevist om tilflugtsborgen reelt har været udsat for angreb, idet der ikke er fundet våben i området (pile/lansespids og lign.). Området er beskyttet af en tinglyst fredning (fredet fortidsminde).

Jeg har igennem de ca. 32 år jeg har ejet området, løbende været i dialog med - og haft et frugtbart samarbejde med Bornholms museum vedrørende museets fortsatte undersøgelser i området. Min kontakt ved Bornholms museum har været og er stadig (nu tidligere) chef-arkæolog Finn Ole Nielsen. Jeg har aktuelt en

aftale med Finn Ole Nielsen om konkrete fremtidige undersøgelser i området, hvor min ekspertise indenfor militærhistoriske og militærteknologiske forhold skal inddrages i undersøgelserne.

Området på og omkring Gamleborg, er i dag bevokset med noget af det eneste tilbageværende reelle naturskov på Bornholm. Da der ikke er adgangsveje for maskiner eller anden trækraft til området, er der i mindst 100 år hverken plantet eller fældet træer i området, idet alt skal håndbæres op ad stejle klippesider til og fra området. Træbevoksningen består derfor af træer som er indvandret naturligt, hvilket skaber en mosaik af forskellige træer, buske og anden bevoksning, herunder forskellige arter af snyltende slyngplanter (herunder vild kaprifolie), med et bunddække af bregner, vild hindbær og anden "urskov". Området indeholder en stor andel af dødt ved, idet træer og buske vokser til de dør, herefter de henligger til forråd og bidrager som forudsætning for nye væksters fremspiring. Finn Ole Nielsen har besøgt området Gamleborg utallige gange sammen med forskere og arkæologer fra ind og udland. Han udtaler til mig, at han ikke ser noget behov for en rydning af Gamleborg, ud fra en arkæologs betragtning, men udtaler, at området i den nuværende tilstand er tilgængeligt, men sikret bevarelse for fremtiden og at slitage på voldene er reduceret henset den nuværende bevoksnings karakter. Han udtaler også, at udenlandske forskere ikke er synderligt imponeret af selve "Borgen", men at de ved flere lejligheder har udtrykt begejstring for den unikke "trolleskov" der findes på selve borgen.

Min datter, som er biolog, beskriver området, bevoksningen, insekt og dyrelivet som helt unikt, henset den særegne beliggenhed og det faktum, at der er lysindfald i alle døgnets lyse timer, hvilket angiveligt bidrager til et unikt "mikro klima, og afledte heraf en unik flora og fauna. Henset området unikke tilstand, huser området Gamleborg et meget stort antal ynglende fuglearter. Jeg kan således konstatere at flere truede arter (navnlig hulrugende arter) yngler på Gamleborg. Herunder kan jeg nævne at et par af den yderst truede huldue igennem de seneste 8 år har ynglet her - og i år er der med sikkerhed konstateret 2 ynglende par. Når natravnen høres i området, er det stort set altid fra bevoksningen på Gamleborg. Under områdets træer, findes talrige samlinger af uglegylp, idet ugleerne anvender områdets høje placering til hvile og som udgangspunkt for deres natlige jagt på de omkringliggende klippeløkker. Jeg har derfor en ambition om at gå i dialog med De Bornholmske ornitologer mhp at få opsat redekasser på Gamleborg for blandt andet at begunstige de små hulrugende uglearter.

Herudover kan det nævnes at den røde glente, da den vendte tilbage som ynglefugl til området, i første omgang viste yngleadfærd ved Gamleborgs høje træer. Formodentligt grundet hyppige forstyrrelser fra mennesker, som vandrer ad de udlagte stier på og om Gamleborg, flyttede glenterne dog deres ynglested til et område beliggende ca. 500 meter længere mod øst, hvor den de seneste 5 år har været stabil ynglefugl.

Bevoksningen på og omkring Gamleborg danner basis for et mangfoldigt insektliv. Dette ses i dagslys udnyttet af et stort antal svaler, der jager over og i området og i skumringen bliver svalerne afløst af et stort antal jagende flagermus, hvoraf en del lever og overvintrer i gamle hule træer på selve Gamleborg.

Som et konkret tiltag i fredningen, foreslår DN at bevoksningen på Gamleborg ryddes. Noget sådan forekommer absolut at være i modstrid med det anførte formål med en fredning. Her vil implementeringen af fredningsforslaget medføre uopretteligt tab af unik natur, unik flora, unik fauna og medføre uoprettelig skade i forhold til insekt, dyre og i særdeleshed fuglelivet i området.

Rydning af bevoksningen vil have den straks effekt, at truede arters leve -og ynglesteder fjernes.

Dette opleves derfor som endnu et eksempel på, at naturen taber overfor menneskets interesser.

Det må bero på dårligt forarbejde og manglende forudgående faktatjek og lokal besigtigelse, at en organisation som DN, med naturbeskyttelse som udråbt hovedinteresse, overhovedet kan foreslå en sådan vandalisme af et naturklenodie.

Ydermere indeholder fredningen krav om at skovning skal udføres af kommunen, men at lodsejeren ikke kan stille krav om sammenkørsel og udkørsel af fældet træ. Jf. fredningsforslaget, vil man som lodsejer således meddeles en kort periode efter fældningen, hvor man kan/skal og må fjerne/ud-køre de fældede træer og såfremt dette ikke sker indenfor tidsfristen, mistes retten til erhvervelse af træmassen.

På Gamleborg, er der som anført ingen adgangsveje, som muliggør udkørsel af fældede træer med maskiner. Blandt andet derfor er der aldrig fældet træer her. Skal en adgangsvej etableres for udkørsel af fælde træer på Gamleborg, vil dette – ligesom kørslen med maskinel på selve arealet, medføre uoprettelige skader på det fredede borgareal, hvorfor noget sådan næppe vil kunne tillades af Bornholms museum. Altså et gennemført "skrivebords projekt", som ikke klare mødet med den virkelige verden.

Det vurderes at området Gamleborg rummer **mindst** 1000 m³ træmasse, overvejende energitræ, hvilket omsat til skovflis til det lokale energiselskab Østkraft, med de nuværende priser, vil indbringe mindst 200.000 kr. Såfremt jeg efter fældning, ikke har en realistisk mulighed for at bjærge de fældede træer, vil dette således betyde, at jeg taber værdier for mindst 200.000. Uanset af dette er værdier, som jeg helst så forblive i skoven på Gamleborg, for således også fortsat at kunne danne ramme om et unikt naturområde- så er det stadig en anseelig værdi som jeg står til at miste.

Hele dette projekt, rydning af Gamleborg, fremstår derfor ud fra flere parametre som helt og aldeles ugennem tænkt og skræmmende dårlig sagsbehandling af DN.

Jeg protesterer således på det kraftigste mod den generelle fredning af denne matrikel og i særdeleshed mod den foreslåede rydning af området Gamleborg. Sidstnævnte, både fordi det vil medføre uoprettelig skade på et unikt naturområde, fordi det vil fjerne leve -og ynglesteder for truede fugle og fordi det samlet set vil være tab

af værdifulde naturværdier henset menneskelige interesser og menneskelig uvidenhed. Jeg protestere ligeledes på det kraftigste mod den foreslåede rydning, fordi jeg henset den umulige opgave med udkørsel af fældet træ, står til at miste træmasse til en værdi af mindst 200.000 kr.

... ”

Lodsejer Lb.nr. 39, Lars Wichmann Hansen har rejst indsigelser mod gennemførelsen af fredningsforslaget. Lodsejeren har i brev af 6. juni 2024 anført blandt andet:

” ...

Opsummering

Danmarks Naturfredningsforenings fredningsforslag for Paradisbakkerne er et unødvendigt og formynderisk skrivebordsprojekt uden reel indsigt i den praktiske virkelighed i Paradisbakkerne. Forslaget er baseret på generelle betragtninger og et bedrevide og ensidigt natursyn. Det forholder sig ikke til de mange del-skoves historie, den eksisterende forvaltning og ejernes mangfoldige driftsformål. Fredningsforslagets formål er generaliseret og ukonkret. En lang række af bestemmelserne er udokumenterede, uklare og særdeles ressourcekrævende både praktisk og administrativt. Bestemmelserne er i sin yderste konsekvens meget indgribende i den private ejendomsret, og tenderer komplet ekspropriation. Sidst men ikke mindst, så fremstår forslaget omkostningsfuldt sammenholdt med de potentielle gevinster, som alt overvejende er spekulative og i bedste fald marginale. Derfor henstiller jeg til Fredningsnævnet for Bornholm, at fredningsforslaget for Paradisbakkerne afvises.

Disrespekt og mistro over for lodsejerne

Fredningsforslaget og processen omkring dets tilblivelse afspejler en grundlæggende disrespekt for lodsejernes meninger, holdninger og arealforvaltning. Lodsejernes modstand og argumenter mod en fredning er på intet tidspunkt blevet taget seriøst, men er i stedet affejt med bemærkninger som fx “... der er altid lidt modstand mod fredninger i begyndelsen ... ” (TV indslag med M. Stoltze i Magasinet Ekko på TV2 Bornholm). Et forslag fra lodsejerne om at indgå et samarbejde med DN, mhhp at fremme naturindholdet i Paradisbakkerne gennem konkrete frivillige aftaler i stedet for en fredning, blev ligeledes afvist af DN.

DN har på intet tidspunkt spurgt ind til lodsejernes driftsformål og langsigtede strategi. Det ville ellers være et oplagt sted at starte for at afdække, om der overhovedet er behov for en fredning. Lidt over halvdelen af Paradisbakkerne (målt på areal) er fx bæredygtigheds certificeret under PEFC, FSC eller begge ordninger. Certificeringerne sikrer at der på ejendomsniveau bla udlægges urørt skov, efterlades dødt ved, tilstræbes en mere ligelig fordeling af løv/nål, fjernes affald, bekæmpes invasive arter mv. Flere lodsejere har tillige på eget initiativ og for egen regning foretaget naturfremmende tiltag, som fx konvertering af nåleskov til løv, gradvis overgang til naturnær skovdrift, skovrejsning på landbrugsjord i tilknytning til Paradisbakkerne, oprenset og etableret søer/vådområder mv.

Flere gange i processen omkring fredningsforslaget er lodsejerne blevet forholdt information eller er direkte blevet misinformeret. Ved første informationsmøde kunne DN fx ikke engang fremvise et udkast til fredningsgrænser eller præsentere et egentligt formål med fredningen - andet end at frede for fredningens skyld. Forslagets fysiske afgrænsning, formål og indhold har siden hen ændret sig løbende, og de endelige fredningsbestemmelser har vist sig markant mere indgribende i den praktiske arealforvaltning end det er blevet fremstillet undervejs i processen.

Et eksempel på ovennævnte misinformation er, at DN i en skrivelse dateret 22. juli 2022 henvendte sig til Bornholms Regionskommune med en invitation til samarbejde omkring fredningsforslaget. Ifølge invitationen skulle formålet med fredningen bla være, citat: “... at skabe en mosaik af sammenhængende lysåbne naturområder som heder, overdrev, moser og enge samt ekstensivt drevet skov med hjemmehørende arter”. Dette formål med fredningen fremgik ikke af hverken den skriftlige invitation til informationsmøde fremsendt til lodsejerne den 21. juli 2022, ligesom det heller ikke blev præsenteret ved informationsmødet den 5. september.

Ejerforhold og driftsformål

Paradisbakkerne er opdelt i mange små matrikler som ejes af mange forskellige lodsejere. Generationer af ejere har drevet hver deres part med hver deres formål, og med hver deres midler. Sådan har det været, siden kongen afstod udmarken i starten af 1800-tallet mod at udmarken blev tilplantet med skov. Der er adskillige parceller som er i 5. og 6. generations ejerskab. For langt de fleste lodsejere - også dem der er kommet til i nyere tid - er skoven således ikke bare en skov, det er “deres skov”. Fredningsforslaget forholder sig slet ikke til begreber som ejerglæde eller kontinuitet i ejerskabet og den deraf følgende menneskelige tilknytning til skoven og iboende langsigtede planlægningshorisont.

De mange lodsejere har af både historiske og praktiske årsager haft forskellig viden, interesser, mål og midler i deres arealforvaltning. Nogle lodsejere har haft fokus på vedproduktion, andre på jagt, andre igen på natur og rekreation, og nogle har bare “ladet stå til”. Disse forhold har, sammen med det spændende pedologiske og geologiske udgangspunkt, givet en stor diversitet i forvaltning og udtryk. Paradisbakkerne fremstår derfor i dag som et forbillede på en mosaikskov med bæredygtig multifunktionel drift. En arealforvaltning hvor træproduktion, jagt, friluftsliv og natur går hånd i hånd - og hvor de enkelte lodsejere inden for rammerne af skovloven og naturbeskyttelsesloven har mulighed for løbende at tilpasse deres arealdrift til en dynamisk verden og et miljø i stadig forandring. Alt dette vil blive ødelagt hvis fredningen gennemføres; Idet fredningens formål udstikker en snæver overordnet ramme som ensidigt fokuserer på

naturindholdet, og markant reducerer virkemidlerne i skovdyrkning og arealforvaltning.

Generaliseret beskrivelse og grundlag - intet lokalkendskab

Store dele af baggrundsmaterialet i fredningsforslaget består af overordnede generelle informationer og opstilling af arter, som kunne være fra et hvilket som helst sted i Danmark. Der anvendes fx flere sider på nogle specifikke fuglearter, hvor en formentlig yngleforekomst af Rødrygget tornskade sammen med Vandrefalken (som ikke yngler i Paradisbakkerne) får uforholdsmæssig meget plads. Det samme gør en beskrivelse af den Lille flagspættes liv, selvom det er, citat: "... uvist hvor mange ynglepar, der er i Paradisbakkerne". Der bruges også næsten en halv side på at beskrive Springfrøens biologi, til trods for at den hverken er nøgleart for Paradisbakkerne eller er truet som sådan på Bornholm.

Fredningsforslagets baggrund og informationsafsnit fremstår i det hele taget som "copy-paste" fra en skabelon, som så er udvidet med nogle mere eller mindre valgte sjældenheder fra Paradisbakkerne. På side 1 i fredningsforslaget fremhæves fx nogle såkaldt sjældne og karakteriske arter, herunder bla Skovhullæbe. Men til trods for at det er en orkide og den har "et fedt navn", så er den altså hverken sjælden eller speciel for Paradisbakkerne. I den Store Nordiske Flora står arten beskrevet som, citat "Sj. i N&V Jyll., t.alm i øvrige DK". På Wikipedia står der, citat: "regnes for at være en af landets almindeligste orkideer". www.danmarksflora.dk skriver at den er, citat: "Temmelig almindelig". Det er med andre ord ret tydeligt, at fredningsforslaget er blevet til ved et skrivebord i København, og at det ikke er baseret på reel og indgående viden om, endsige kærlighed til Paradisbakkerne.

Jeg er kommet i min skov (matrikel 240s Bodilsker) hele mit liv, og jeg kender hver en krog og hvert et træ. Det var her, at jeg - efter stormfaldet i 1981 - plantede mit livs første træ. Det er en skov som har været udgangspunktet for og kilden til flere af mine centrale livsvalg. Det er her jeg i over 30 år har arbejdet på at realisere mine ideer om en skånsom bæredygtig skovdrift, bla inspireret af feltstudier i skove over det meste af verden. Det er en skov, som min slægt har passet og plejet med omhu, og nydt godt af i seks generationer - helt siden kongen afstod udmarken. Der er ikke en bygning på 32'te selvejergård i Bodilsker, der ikke indeholder tømmer herfra - uanset om bygningerne så er fra 1879 eller 1979. Nu mener DN - uden overhovedet at have været der eller set nærmere på hvad det egentlig er for en skov - at de ved bedre, og derfor skal bestemme hvordan min skov skal dyrkes. Ingen jordbundsanalyser, ingen arts- og alderklassefordeling, intet skovkort, ingen opgørelse af biodiversitet eller dødt ved: Kort sagt ingen dataindsamling af nogen art. Jeg kan ikke lade være med at tænke tilbage på et svar, som Lektor Borggaard engang gav under en forelæsning i faget Geologi og Jordbundslære på Landbohøjskolen, citat: "Jo ... man kan forestille sig meget, når man ikke ved noget!"

Det er forstemmende, at et projekt, der kommer til at koste det offentlige mange millioner kroner og markant vil ændre på mere end 150 års praksis for et 642 hektar stort skov- og naturområde, ikke er mere gennearbejdet. Hele projektet synes alene baseret på skriftlige kilder og overordnet GIS-information indsamlet til andre formål i andre sammenhænge. Der er fx mange eksempler på, at forslagets udpegninger og afgrænsninger er lavet ud fra luftfoto, matrikelgrænser og sogneveje, og overhovedet ikke tager højde for jordbund eller den natur og de bevoksninger, der rent faktisk er derude.

Fredningsbestemmelser vedr. skovdrift

Fredningsforslagets restriktioner på skovdriften afspejler en udtalt mangel på viden om og erfaring med praktisk skovbrug. Flere af bestemmelserne savner endvidere en faglig begrundelse. Jeg vil i det følgende komme med nogle eksempler.

Forslag til fredningsbestemmelser paragraf 4 stk 4 tilsiger, citat: "... med blandskov af hjemmehørende arter, dog max. 40 % nåletræer". For det første, så er den nuværende arts- og aldersklassefordeling ikke opgjort eller beskrevet i fredningsforslaget - hverken på bevoksnings-, ejendoms- eller skovniveau. Vi ved mao ikke hvad status er nu, vi har ingen ide om den marginale gevinst ved en ændring, og det er ikke muligt efterfølgende at afgøre om ændringen har haft den ønskede effekt. For det andet, hvorfor lige præcis 40% nåletræ?

Hvad bygger dette tal på? Og fyrre procent af hvad? Stamtal eller grundflade? Skal det være gældende fra etableringstidspunktet, i slutbestanden eller er det et vedvarende krav? Skal det opgøres på bevoksnings-, ejendoms- eller skovniveau? Tæller naturlig opvækst med?

I samme paragraf (4 stk 4) står der at Rødgran skal betragtes som hjemmehørende. Hvis Rødgran ikke fremgår af Miljøstyrelsens liste over hjemmehørende arter (som er det, der i øvrigt henvises til som autoriteten på området), så er den vel ikke hjemmehørende? Hvis man ønsker at give Rødgran en særstatus, så bør der argumenteres for hvorfor og henvises til dokumentation for, at det giver mening i forhold til fredningens formål.

I forslag til fredningsbestemmelser paragraf 4, stk 4 står der videre, citat: "Dødt ved må ikke fjernes". Noget tilsvarende står i paragraf 4, stk 2, dog med den skærpelse at her må heller ikke døende træer fjernes. For det første så er den nuværende tilstand/mængde af dødt ved ikke kortlagt/optalt - hverken på bevoksnings-, ejendoms- eller skovniveau. Behovet for og den marginale gevinst ved yderligere udlægning er således ikke dokumenteret, og det er ikke muligt efterfølgende at afgøre om tiltaget har haft en effekt. Der er lokalt allerede meget dødt ved i Paradisbakkerne, fx

sammenlignet med statsskovene. For det andet så fremgår det ikke, hvad der reelt menes med "dødt ved". I samme øjeblik et træ er fældet, er det vel dødt, men det er vel næppe det, der menes. Hvis et træ bliver væltet af en storm, er det så at betragte som dødt ved? Hvad hvis en hel bevoksning vælter, skal lodsejerne så søge fredningsnævnet om dispensation inden der bjærges stormfald? Der er i de senere år pga generel mistrivsel opstået mindre angreb af Typograf (*Ips typographus*); Er disse klynger af døende/døde træer at betragte som naturligt døde og i givet fald hvornår? Hvad med andre større "katastrofer" som tørkestress, skovbrand, snetryk osv? Hvem afgør om et træ er dødt, døende eller blot stresset? Må der anvendes fangtræer som en del af IPM (Integrated Pest Management) for at imødegå opformering af førnævnte Typograf-bille?

I paragraf 2 stk 2 beskrives og sættes rammerne for en såkaldt naturnær skovdyrkning. Selvom der henvises til lignende naturnær drift i de statslige skove, så er der langt fra konsensus på området og det langsigtede erfaringsgrundlag vedr. naturnær skovdrift i Danmark er yderst begrænset. Mange af de statslige initiativer på området er desuden ved at blive lukket ned før vi for alvor har set effekterne af den naturnære praksis, både mht rentabilitet og naturindhold. Mulighederne og virkemidlerne i den naturnære drift vil under alle omstændigheder være meget lokalitetsspecifikke og bla afhænge af jordbund og tilstedeværende træarter mv. At opstille standardiserede og rigide bestemmelser for 133 ha med meget forskellige vækstbetingelser og træartssammensætning er besluttet uigennemtænkt. Her er en række konkrete eksempler:

1. Kravet om max 20% nåletræ på ejendomsniveau vil bevirke, at lodsejeren som "intet gør" nemt vil kunne forbyrde sig mod reglerne, idet flere nåletræarter selvforynger villigt. Det er uklart, om det skal opgøres på stamtal eller grundflade, og der er ikke noget fagligt argument for den konkrete grænse. Nogle af de udpegede bevoksninger er gammel Skovfyr (fx en del af "Naskegårdsskoven", matr 149bk Ibsker) - skal der så fjernes gamle Skovfyr for at komme ned på max 20% nåletræ i en skov som ellers har været "urørt" i mange år? Tilsvarende findes der på matrikel 149g Ibsker en del selvsået Thuja, som det vil være oplagt at udnytte fremadrettet i skov dyrkningen.
2. Kravet om 50% kronedække er ikke operationelt. Hvordan skal lodsejeren uden bekostelig forstlig rådgivning kunne regne ud, hvad der er 50% kronedække? Endsige kunne bevise, at kravet er overholdt efter at hugstindgrebet er gennemført? Et alvorligt stormvejr kan også nemt vælte over 50% af kronedækket i et område - bare tænk på stormfaldene i '56, '67, '81 mfl. - hvordan håndteres det? Og igen, skal stormfald betragtes som dødt ved? Kravet om 50% kronedække forhindrer ikke, at der successivt over en årrække fjernes 50% hvert år - hvor en de facto renaftdrift så kan strækkes over 2-3 år, og resten (vrag og krukker) så falder af sig selv ved førstkommande efterårsstorm.
3. Kravet om fleraldret blandskov savner en faglig begrundelse. Tyske undersøgelser har fx vist at den samlede biodiversitet er mindre i fleraldret skov end i det klassiske ensaldrede skovbrug.
4. Der står i Paragraf 4 stk 3, citat: "Den naturnære skovdrift skal sikre en varieret skov med mange arter af hjemmehørende træer i forskellige aldre, herunder gamle og særprægede træer, og med en rig varieret bundvegetation samt bevarelse af dødt ved". Flere af de udpegede områder er af yderst ringe bonitet med kun ganske lidt muld oven på klippen, om overhovedet noget. Hvordan skal en lodsejer kunne "sikre... en rig og varieret bundvegetation" under sådanne forhold? Hvordan sikrer man, at der er særprægede træer? Hvad er et særpræget træ overhovedet, og hvorfor er det interessant set i forhold til naturindholdet og biologisk mangfoldighed?
5. En af grundpillerne i den forstlige betydning af begrebet "naturnær skovdrift" er at udnytte naturlig selvforyngelse. Men hvordan sikres det, at der kommer de i bestemmelsen omtalte "mange arter", hvis der naturligt kun kommer El eller Asp? Hvad vil "mange arter" egentlig sige? Er det 2, 5, eller 8? Hvem bestemmer, hvornår der er nok? Og hvad gør man, når der ikke er nok?

Artsvalg og naturforvaltning

Af fredningsforslaget paragraf 4 stk 4 mfl fremgår det, at der fremover kun må anvendes hjemmehørende arter. Bestemmelsen underbygges bla med, at bevoksningerne i store dele af Paradisbakkerne skulle være domineret af ensaldrende bestande af ikke-hjemmehørende arter som Douglas- og Sitkagran (side 8 første afsnit, og billedteksten til venstre billede på side 9). Der er i fredningsforslaget imidlertid ikke dokumentation for, at de nævnte arter er dominerende. Det vil kræve en arts- og alderklassevis opgørelse for Paradisbakkerne som helhed, og en sådan er ikke præsenteret. Hvis den blev udarbejdet, ville det fremgå, at der i realiteten kun findes enkelte geografisk spredte renbestande af nævnte arter. Douglas findes desuden nogle steder som indblanding (i forholdet 1:3 eller 1:4) i bevoksninger af Rødgran - som ifølge fredningsforslaget er at betragte som hjemmehørende.

Som supplerende information kan oplyses, at arealet med gran og i særdeleshed Rødgran generelt er for nedadgående i Paradisbakkerne. Det er der flere årsager til: 1) Rødgran mistrives i det stadigt varmere og mere stormfulde klima, og derfor fravælges den som produktionstræart. 2) Rødgran er førhen blevet plantet på jorder, der reelt ikke egner sig til det (fx for vådt). 3) Det er et krav i forbindelse med bæredygtighedscertificering, at der skal tilstræbes et mere ligeligt løv/nål forhold. 4) Rødgran er modtagelig for angreb af den patogene svamp Rodfordærver (*Fomes annosus*), som er udbredt i store dele af Paradisbakkerne. 5) Der er i Natura 2000 bestemmelserne en restriktion, som de facto forhindrer at løvskov erstattes med nåleskov. 6) En del lodsejere vil gerne have en større variation i deres skov, og har derfor en strategi om at udskifte nål med løv, når der afdrives nåleskov og det i øvrigt giver mening i forhold jordbunds- og vækstforhold.

Hvis man kun ønsker at anskue skov- og arealdrift mhp biologisk mangfoldighed, kan ideen om at begrænse skovbruget til hjemmehørende arter virke plausibel. Dykker man ned i detaljerne, så falder argumentet imidlertid fra hinanden. For hvad er naturligt hjemmehørende biodiversitet? Og særsomt, hvad er det i Paradisbakkerne? Pollenanalyser har vist, at der siden sidste istid har været alt fra tundra til højskov med dominans af mange forskellige træarter alt efter tidens klima (Fyrretid, Lindetid osv). I over 1000 år har naturen på Bornholm været kraftigt påvirket af mennesker, eksemplificeret ved rovdraft på den naturlige skov, dræning og ekstrem overudnyttelse med afgræsning og en kraftig forarmning til følge. I de sidste snart 200 år har der i Paradisbakkerne altovervejende været bæredygtigt produktionsskovbrug med en stor andel naturaliserede nåletræarter. Det er med andre ord ikke entydigt, hvad der er "den rigtige" endsige "naturlige" tilstand! For langt de fleste nulevende mennesker er den nuværende skovtilstand i Paradisbakkerne (med en stor andel nåleskov) faktisk det eneste de kender!

Det som fredningsforslaget derimod mener er hjemmehørende arter og økosystemer, er det snævre udvalg af arter og systemer som har overlevet/tilpasset sig den helt bestemte historiske følge af skiftende vækstbetingelser og klima, der har været siden sidste istid - herunder i særdeleshed menneskeskabte påvirkninger. Men hvis mennesker ikke havde fældet den oprindelige skov, så ville "naturligt hjemmehørende" have været noget helt andet. Dette afspejler sig fx ved at det kræver en konstant og ihærdig indsats at bevare højlyngen på Aarsdale Ret (se Billede A). Bliver der ikke ryddet og afgræsset, vokser området hurtigt til i skov med arter som Birk, Pil, El, Eg, Asp og Skovfyr (i øvrigt alle kategoriseret som naturligt hjemmehørende). Det sker som en naturlig konsekvens af, at de menneskeskabte betingelser for højlyng ikke længere er til stede, og at den naturlige klimaks-tilstand med det nuværende klima og vækstbetingelser er højskov med skygetræarter og ikke højlyng.

[...]

Misforstå mig ikke: Aarsdale Ret er et fantastisk område, og når man går derude er det svært ikke at tænke på St. St. Blichers ord om heden i Jylland, citat: "Her er højt til himlen, og langt til København". Lægger man sig en sommerdag ned i lyngen og kigger op på de drivende skyer kan man nemt drømme sig tilbage til dengang piltene blev brugt til at orientere efter og nynne med på "Jå va lidinj Horra jå skjule våuta Får".

Det er godt, at vi har gjort og fortsat gør forsøg på at bevare noget af højlyngen, og den dertil hørende biologiske mangfoldighed. Vi må bare samtidig indse, at behovet reelt bunder i en human, museal og bagudskuende tilgang. Lysåben natur og højlyng opstår ikke af sig selv, som det fejlagtigt påstås flere steder i fredningsforslaget, fx paragraf 4 stk 4. Den eneste måde at opretholde eller genskabe højlyngen og anden lysåben natur er at genoptage den forvaltningspraksis, som skabte den - dvs grov overudnyttelse og systematisk fjernelse af al opvækst. Lidt provokerende kunne man spørge hvad der i grunden er mest naturligt: 1) En artsrig men kunstigt opretholdt højlyng som kræver menneskelig manipulation og aktivitet hvert eneste år, eller 2) et bæredygtigheds certificeret skovbrug, hvor der kun er forstyrrende driftsaktiviteter 4-5 gange i løbet af de 60 til 100 år en traditionel omdrift tager? I Paradisbakkerne har der indtil nu heldigvis været plads til begge dele!

Fremtidens skovbrug og behov for træproduktion

Danmark ligger i den boreale zone, og var det ikke for menneskelig aktivitet, så ville landet hovedsageligt være dækket af mørk højskov (og ikke lysåben græsningsnatur, som fredningsforslaget og mange andre i den offentlige debat fejlagtigt hævder). Det til trods, så forbruger vi i Danmark i størrelsesorden tre til fire gange så meget træ som vores skovbrug producerer. I vores iver for at beskytte og fremme den biologiske mangfoldighed er det essentielt at vi ikke glemmer, at vi også har en forpligtelse til at sikre vores efterkommeres helt basale behov for gavntræ.

Skovdrift er nemlig, set ud fra en menneskelig betragtning, en langsigtet arealforvaltning. Vi kan i dag høste og have glæde af træer, som vores bedste- og oldeforældre plantede. Vi skal være taknemmelige for at de var så fremsynede. Det var de fordi der i deres tid var stor mangel på træ! Det er der faktisk også i vores, og sidste år udsendte EU's Miljøagentur en rapport hvori de advarer om, at der i fremtiden bliver endnu mere mangel på biomasse. Med det nuværende samfundsfokus på klimaforandringer, ressourceudnyttelse og bæredygtighed vil træ derfor også være en essentiel ressource fremover, særsomt aktualiseret ved den nuværende sikkerhedssituation (krigen i Ukraine mm). Det er derfor bydende nødvendigt, at vi sørger for at opbygge og bevare et flersidigt og tidssvarende skovbrug.

Kunsten er at have en dynamisk arealforvaltning, som kan tilgodese mange og skiftende hensyn, men samtidig har en underliggende strategi for produktion af vedmasse der rækker 50-150 år ud i fremtiden. Det er en svær opgave, fordi hver trægeneration tager mange år og mulighederne for at "skifte retning" derfor er begrænsede. Men her er den eksisterende forvaltning af Paradisbakkerne faktisk et rigtig godt eksempel på et velafbalanceret mix af produktion, rekreation og natur, som løbende har tilpasset sig tidernes skiftende behov, meninger og viden. Det står fx i skærende kontrast til de statslige skove, som hidtil har været drevet næsten klinisk med optimering af vedproduktion for øje, og nu pludselig er under total og ensidig omlægning (kovending) til udelukkende at skulle producere biologisk mangfoldighed.

Et af de vigtigste forvaltningstiltag i skovbruget i disse år er klimatilpasning. I den proces er træarts- og

proveniensvalget helt centralt. Der skal nemlig tages højde for, at vi må forvente, at vejret i fremtiden bliver varmere, vådere og voldsommere. De træarter der kan trives i fremtidens klima er ikke nødvendigvis dem vi har nu. Klimaforandringerne sker så hurtigt, at naturen har svært ved at følge med, fx kan vi formentlig forvente en global temperaturstigning på 2,5-3 grader inden år 2100. De træer vi planter i dag skal derfor kunne tåle og helst også trives i et varmere og vådere klima. At begrænse lodsejernes muligheder, mht valg af træart og driftsform, vil direkte modarbejde en tilpasning og udvikling af skoven og skovdriften. Det vil forhindre lodsejerne i at skabe de produktions-økosystemer, som kan trives i fremtiden, og som skal være med til at sikre forsyningen af vedmasse til vores efterkommere.

Hvis vi begrænser vores forvaltning til det (mere eller mindre arbitrære) udvalg af økosystemer med tilhørende planter og dyr, som nogle har besluttet er "naturligt" og "hjemmehørende"; Så prøver vi reelt at begrænse naturen og låse den fast i vores historiske forståelsesramme. Det er futilt, naivt og bagudskuende, specielt set i lyset af klimaforandringerne. Desto flere restriktioner og begrænsninger vi påfører os selv, og desto mere ensidigt vi forvalter vores arealer - desto færre muligheder efterlader vi til vores efterkommere.

Komplet ekspropriation ad bagvejen

Ifølge fredningsforslaget skal fredningsmyndigheden med udgangspunkt i fredningsbestemmelserne udarbejde en plejeplan for hele fredningsområdet inden for 2 år. Af paragraf 9 i fredningsforslaget fremgår det, at plejemyndigheden kan udføre pleje efter bekendtgørelse nr 924 af 27. juni 2016 i henhold til plejeplanen. Dette betyder med andre ord at plejemyndigheden reelt kan gøre hvad der passer den, så længe det sker med udgangspunkt i fredningens formål. En slags evigt gældende blanko-check for arealforvaltning. Såfremt lodsejer ikke er enig i plejeplan eller plejetiltag kan han/hun gøre indsigelser, men det er op til fredningsnævnet at afgøre eventuelle tvister - og nævnet skal i sagens natur læne deres beslutninger op ad fredningsbestemmelserne.

Eksempel 1: I min skov (matrikel 240s Bodilsker) findes der en spredt forekomst af ældre Ædelgran (*Abies alba*). Disse er selvsået efter den oprindelige første generations plantning, og vi har i de sidste 75 år fredet disse så vidt muligt. Nu vil plejemyndigheden med udgangspunkt i fredningsbestemmelsernes regel om ikke-hjemmehørende træarter (paragraf 4 stk 10) kunne udarbejde og gennemføre en plejeplan hvor disse gamle Ædelgraner skal fældes fra en kant - uagtet at jeg som lodsejer gerne vil bevare dem. Tilsvarende vil vedmasse-opsparring til generationsskifte og andre langsigtede tiltag som involverer ikke-hjemmehørende arter eller er i konflikt med løv/nål-fordeling kunne tilsidesættes af plejemyndigheden, idet fredningsbestemmelserne så at sige "får forsteret".

Eksempel 2: Jeg har i de sidste 20 år arbejdet på en gradvis konvertering af de bevoksninger af Rødgran, som blev plantet efter stormfaldene i '67 og '81. I stedet for en klassisk renaftdrift, forsøger jeg at anvende principperne i "continuous cover forestry". Intentionen er at opnå en gradvis overgang til uensaldret blandet skov baseret på selvforyngelse i naturligt opståede lysbrønde eller ved let tynding. For at øge diversiteten, skovens robusthed og udtryk suppleres den naturlige foryngelse vha lokalitetstilpasset underplantning med forskellige arter som Thuja, Douglas, Tsuga, Kirsebær, Bøg, Robinie, Eg, Kastanje, Valnød mfl. Såfremt fredningen gennemføres kan denne langvarige, og langt hen ad vejen eksperimentelle, indsats termineres af plejemyndigheden med et pennestrøg - idet der anvendes ikke-hjemmehørende arter, og der vil være dele af skoven hvor der er mere end 40% nåletræ (målt på både grundflade og stamtal).

Jeg siger ikke, at ovenstående eksempler vil ske, men alene det at muligheden er der, er yderst bekymrende, og gør det reelt umuligt for lodsejerne at have en strategi eller overordnet plan med deres skov. Det vil også blive ekstremt tungt, hvis jeg som lodsejer skal "en tur rundt om fredningsnævnet" hver eneste gang jeg vil lave et operativt indgreb i min skov eller håndtere en problemstilling på en ny eller anderledes måde. Tilsvarende bliver det vældig besværligt, at lodsejerne i al evighed skal være opmærksomme på de jævnlige opdateringer af plejeplanerne. Særligt mhhb om der er noget lodsejerne er uenige i eller hvis der sker et skift i måden fredningsbestemmelserne tolkes/udmøntes. Lodsejerne vil reelt ikke længere kunne bestemme over driften af deres egen skov.

Diverse fejl, mangler og uhensigtsmæssigheder

De budgetterede satser for erstatning til lodsejerne er urealistisk lave. De afspejler fx for kategorien "Øvrig skov" på ingen måde forskellen i venteværdi/nettonutidsværdi mellem en blandet skov med max 40% nål og en kommercielt drevet kultur med Lærk, Rødgran eller Douglasgran på middelgod bonitet.

Fredningsforslaget fremlægger ikke eksempler, økonomiske beregninger, cash-flow analyser eller tilsvarende, som dokumentation for rentabiliteten i driftsformer, som overholder de forskellige fredningsbestemmelserne. At pålægge lodsejerne en arealforvaltning, der ikke er rentabel, er det samme som at pålægge dem en evig udgift! Ultimativt, så må skovdriften opgives og skoven overlades til sig selv for at reducere det økonomiske tab. Dette er tydeligvis også det DN sigter efter, se fx side 10 første afsnit, paragraf 4 stk 4, sidste sætning; og paragraf 11 stk 2. Dette er særskilt et alvorligt problem for Ibsker Husmandsplantage, hvis eneste indtægtskilde er skoven.

Der er i budgettet ikke taget højde for, at der i fredningsområdet er indeholdt flere arealer hvor der er produktion af pyntegrønt eller som er landbrugsjord i omdrift. Disse arealer har et langt højere dækningsbidrag end klassisk

vedproducerende skovbrug. Flere af de sidstnævnte arealer er i øvrigt kategoriseret som 'Øvrig skov' (se fx Ellesgårdsmarken Ø/SØ for parkeringspladsen på Oksemyrevej).

I budgettet for fredningen er ikke medtaget de udgifter, som kommunen skal afholde til udarbejdelse af en plejeplan indenfor 2 år, samt løbende revision heraf. Omkostninger til effektivering af førnævnte plejeplan er heller ikke indeholdt i budgettet. Begge dele må desuden medregnes som en annuitet, eftersom det er noget, der skal foregå periodisk i al evighed.

I bilaget omkring miljøvurdering, i afsnittet om klimatiske faktorer angives det, citat: "... fredning vil have en neutral til positiv effekt på CO₂-emissionen". Dette er ikke fagligt underbygget, og de fremførte argumenter er decideret forkerte og konklusionen ligeledes. I Danmark gror produktionsskov med nåletræer markant hurtigere end tilsvarende af løvtræ. Skovens løbende optag af CO₂ vil derfor være mindre, hvis der skal være en mindre andel nåletræer. En direkte sammenligning af de to træarter Bøg og Douglasgran, viser at på en middelgod bonitet vil Douglasgran i gennemsnit producere dobbelt så meget vedmasse som Bøgen. Og desto større tilvækst der kan opnås i tømmer af god kvalitet, desto bedre er skoven set i forhold til kulstofoptag. Derfor handler det om - hvis skovdriften kun ansues i forhold til CO₂ og klimaforandringer - at øge skovenes årlige tilvækst så meget som muligt, så der optages så meget CO₂ som muligt. Parallelt hermed skal den årlige hugst øges, så der kan udbydes så store mængder træ som muligt til at substituere materialer og processer, der i dag kræver fossilt brændsel.

Det fremgår af fredningsbestemmelserne, at dødt ved og døende træer skal efterlades i skoven. Dette vil give en øget udledning af CO₂, idet det er at sammenligne med afbrænding af træet - blot over en længere årrække. Der er i den forbindelse ikke taget højde for den øgede brandfare, når der er en større andel dødt ved i skoven. Dette vil - alt andet lige - medføre flere skovlukninger, hvor publikum i sommermånederne forbydes adgang til skoven aht faren for brand. Ligesom en evt. skovbrand vil give en stor omsætning af kulstof.

I miljøvurderingens afsnit om spredningskorridorer står angivet, at områdets spredningsforhold vil forbedres som en følge af fredningen. Dette er ikke fagligt underbygget, og derfor ren spekulation. Der er, som anført i vurderingen, allerede gode spredningsmuligheder, og evt. forbedringer vil derfor i sagens natur være af marginal karakter. Det konkretiseres i øvrigt ikke hvilke organismer det drejer sig om, og der må - alt andet lige - være forskel på, om det er bjørnedyr eller dåvildt, der skal migrere.

De foreslåede fredningsgrænser er meget vidtgående og tager flere steder områder med, som reelt ikke hører hjemme i en fredning. Gårdsplads, græsplæne, køkkenhave, havedam, landbrugsjord i omdrift (EU støtteberettiget), pyntegrøntbevoksninger på tidligere landbrugsjord, råstofindvindingsområde - er blot nogle eksempler på, at afgrænsningen tydeligvis er lavet ved et skrivebord og ikke ude i virkeligheden. Hvorfor skal de to stenbrud/råstofindvindingsområder fx med i fredningen, når driften ifølge forslaget skal fortsætte uændret? Flere steder kommer grænsen også til at gå indenfor få meter fra eksisterende bygninger, hvilket i al evighed vil pålægge ejerne ekstra udgifter til indhentning af tilladelser i forbindelse med om- eller tilbygning.

I fredningsforslaget paragraf 13 stk 2 er omtalt en P-plads på hjørnet af Plantagevej/Oksemyrevej (Lindsvej), som ifølge forslaget skal etableres af plejemyndigheden. Ibsker Husmandsplantage etablerede for egen regning i oktober 2023 en P-plads netop her. P-pladsen har længe været et ønske for at mindske uønsket motoriseret trafik på Lindsvej. Forud for etableringen var gået en længere periode med ansøgninger hos relevante myndigheder. P-pladsen er med andre ord projekteret og etableret længe før sagen blev rejst for Fredningsnævnet. Igen et eksempel på, at fredningsforslaget er blevet til ved skrivebordet - ikke ude i den virkelige verden.

I sidste afsnit på side 3 i fredningsforslaget står der at en del af skoven i fredningsområdet ikke er fredsskov, og beskyttelsen derfor er ringe. Men læser man i paragraf 3 i "Den Kongelige Udmarkskommissions Udfærdigelse angående den med Hensyn til Sct. Ibs Sogns Udmarksjorder indgaaede Overenskomst", så fremgår det, at der skal plantes skov.

Endvidere fremgår det af paragraf 7, andet afsnit, citat: "Findes der nogensinde Anledning til at formode, at Skovdyrkningen paa den Husmændene overladte Strækning forsømmes, eller at Plantningen ikke tilbørlig fredes, kan Amtmanden paa Sognets Bekostning lade Forholdene undersøge ved den Forstmand, som er beskikket til at føre Tilsyn med private Skove i Amtet". Ibsker Husmandsplantage skal altså ifølge de gamle bestemmelser anvendes til skov og skovdyrkning, og er som sådan beskyttet mod ændring i anvendelse (og jorden kan heller ikke sælges). Ja, man kunne faktisk gå så vidt at sige, at en del af de arealer der i fredningsforslaget er udpeget til "Ny lysåben natur" reelt vil være i strid med de gamle bestemmelser (som er prøvet ved højesteret), idet skovdyrkningen derved vil blive forsømt og plantningen ikke tilbørligt fredet!

Flere steder vil fredningsbestemmelserne være i strid med eksisterende forvaltningstiltag. Fx er skovdriften på matrikel 39a, 240s og 243 Bodilsker tilsammen bæredygtighedscertificeret efter de internationalt anerkendte ordninger FSC og PEFC (heraf er kun 240s delvis indeholdt i fredningen). Det er et krav i begge certificeringer, at der skal udlægges en andel af den samlede ejendom til urørt skov. Der er derfor udlagt to bevoksninger til urørt skov på matrikel 240s. Begge

bevoksninger indeholder langt mere end 40% nåletræ målt på grundflade, hvilket det i henhold til certificeringen ikke er muligt at ændre på.

I førnævnte bæredygtigheds-certificering af matrikel 39a, 240s og 243 Bodilsker er der også et indbygget krav om, at der skal tilstræbes et ligeligt løv/nål-forhold. Da skovene på matrikel 39a og 243 næsten udelukkende består af løvtræ vil det ikke være muligt at overholde kravet om max 40% nål på den fredede del af matrikel 240s, idet det samlede nål/løv forhold således ikke overholder certificeringen for skovarealerne på 39a, 243 og 240s tilsammen (certificeringen foregår samlet for alle ejendomme med samme ejer for at imødegå parallelavl).

En dyr investering uden væsentlige gevinster for naturen

At frede Paradisbakkerne vil være en ikke uvæsentlig omkostning for samfundet. Alene sagsomkostninger og erstatninger vil løbe op i mange millioner kroner. Dertil kommer de evigt løbende omkostninger til administration, pleje og vedligehold. Allerede i dag har Bornholms Regionskommune for få midler til at varetage det nødvendige tilsyn og pleje af fredninger. Den foreslåede fredning af Paradisbakkerne giver ikke flere midler til naturpleje - snarere færre, da skattegrundlaget forringes pga fredningen og den deraf følgende dårligere driftsøkonomi i skovbruget med samt følgeerhverv.

Hvad får vi som samfund så for denne store investering? Eller mere interessant - hvad får naturen ud af en fredning? Det fremgår ikke klart af fredningsforslaget! Der er ikke opstillet målbare succeskriterier, måltal, milepæle eller præsenteret plausible veldokumenterede konsekvensanalyser eller lignende. Der bliver vævet nogle floskler om mere beskyttelse, mere biodiversitet og mere lysåben natur. Men Paradisbakkerne er allerede beskyttet af eksisterende lovgivning fx mod ændringer i arealanvendelse og bebyggelse. Mængden af ny lysåben natur er reelt kun ganske lidt ud over det, der allerede er, og lysåben natur kan som nævnt tidligere ikke betragtes som en varig autonom tilstand. Sidst men ikke mindst, så er der allerede en stor biologisk mangfoldighed i Paradisbakkerne - så de foreslåede tiltag vil allerhøjest kunne give årsag til nogle marginale forskydninger i biologisk mangfoldighed - herunder også i negativ retning, jvf de tidligere nævnte tyske undersøgelser.

Afrunding

Hvordan vil Paradisbakkerne se ud om 100 år uden en fredning? Der vil stadig være skov og natur med klipper, sprækkedale, traner og stor vandsalamander. Paradisbakkerne vil stadig være det smørhul af mangfoldighed, forskellighed og ekotoner, det er i dag. Det vil det, fordi området er beskyttet af eksisterende lovgivning, der ikke er nogen overordnet plan og ligeså mange meninger om, hvad der er den rigtige måde at forvalte skoven, som der er lodsejere. Vores efterkommere vil stadig have mulighed for at høste værdifuldt tømmer af god kvalitet, som har optaget masser af CO2 fra atmosfæren. De vil også fortsat kunne finde svampe, løbe, jage og tage på skovtur. De mange fine vandrestier vil stadig blive brugt af de titusindvis af skovgæster, som årligt går tur rundt til Rokkestenen, Kodal, Troldestuene og alle de andre skønne steder. Der vil også stadig være store sammenhængende områder, hvor dyrelivet har fred for skovgæster. Frem for alt vil lodsejerne stadig have mulighed for at tilpasse areal- og naturforvaltning til den virkelighed, de lever i. Bare tænk på hvor meget verden har forandret sig de sidste 100 år! Med hvilken ret kan vi forudsige endsige diktere, hvordan vores efterkommere skal forvalte Paradisbakkerne om 100 år?

Der er dejligt i Paradisbakkerne, og de mange naturhistoriske herligheder bliver fremhævet mange gange i fredningsforslaget. Hvad fredningsforslaget forsømmer at nævne er, at al den fantastiske natur er der, som en konsekvens af den hidtidige og nuværende forvaltning – ikke på trods af den! Det er langt hen ad vejen lodsejernes og den hidtidige forvaltnings fortjeneste, at naturen i Paradisbakkerne har det godt, og at der er en stor biologisk mangfoldighed samtidig med at der også produceres træ og leveres et væld af gratis rekreative ydelser. Paradisbakkerne er så afgjort værd at bevare, og det har lodsejerne gjort på en dynamisk måde i snart 200 år. Der er ingen lodsejere, som har udtrykt ønske eller fremlagt planer om nye og anderledes tiltag, som vil have negativ indvirkning på naturindholdet. Tværtimod er der i samfundet som helhed - også blandt lodsejerne i Paradisbakkerne - en stigende grad af bevidsthed omkring behovet for at passe på naturen og give den mere plads. En fredning af Paradisbakkerne er derfor helt og aldeles unødvendig.

Jeg henstiller derfor til Fredningsnævnet for Bornholm, at fredningsforslaget for Paradisbakkerne (J.nr FN-BOR-08-2024) afvises.

...

Lodsejer Lb.nr. 40, Kristian Schow har i brev af 17. juni 2024 protesteret mod fredningsforslaget, og anført, at skoven er blevet dyrket af lodsejer, som i generationer har passet og plejet skoven samt brugt skoven til materiale på gårdene. Lodsejerne har været gode til at passe på skoven og har sørget for at plante nyt efter stormfald, så den næste generation også havde materialer til at bygge med. Når man går tur, er der masser af vildt, biller og kryb, og han forstår ikke, hvorfor de ikke skal have lov til at bestemme over deres egen skov.

Bornholms Museum har i brev af 18. juni 2024 anført blandt andet:

”...

Efter et møde ved biomasseforum i Rønne 6. juni og diskussionen om jordarbejde i sammenhæng med skovbrug har jeg været ude i Ibsker husmandsplantage for at få et indtryk af skader efter jordbearbejdningen.

To af arealerne var blevet efterspurgt hos Anders Pihl, en blev aldrig efterspurgt hos Bornholms Museum. Pløjning og plantning efter fældningen har ikke taget hensyn til fortidsminder, men har ødelagt største dele af hulvejene. Der blev kørt og pløjet langs hulveje, så de nu er næsten ukendelige. Et andet sted har kørslen (sandsynligvis udkørsel af fældet træ) gravet meget dybe spor i undergrunden.

Kulturploven efterlader ikke kun 5-15 cm dybe spor, men går mindst 10-15 cm ned, delvis helt ned til 40 cm og har ved det også flyttet en del sten. Overfladen bliver meget stærkt præget og forændret af kulturploven og strukturer på overfladen er ikke længere synlige.

Selvom der blev efterspurgt fortidsminder før skovning/fældning, blev fortidsminderne desværre ignoreret ved pløjning/plantning.

...”

Lars Wichmann Hansen, formand for Foreningen Bevar Paradisbakkerne i brev af 9. september 2024 anført blandt andet:

”...

Forkert areal

I fredningsforslagets Bilag 1 (”Areal- og lodsejerliste”) under lodsejer 39 står, at der ønskes fredet 10,78 ha af matrikel 240s. Det matrikulerede areal på 240s Bodilsker udgør ifølge matriklen.dk imidlertid kun 10,6538 ha. Matrikel 240s gennemskæres desuden af Plantagevej, hvorfor der jvf matriklen.dk tilsammen med en del af Slamrabjergvej fragår et vejareal på 957 m². Endelig skal der fratrækkes yderligere ca 2400 m², som ligger vest for Plantagevej.

Manglende forstlig rådgivning og indsigt

Som beskrevet i min første indsigelse, så bærer fredningsforslaget præg af, at det ikke er blevet til med input fra skovbrugskyndige fagpersoner. De foreslåede bestemmelser tager på ingen måde hensyn til, hvorvidt bestemmelserne er praktisk gennemførlige eller giver mening i en forstlig sammenhæng. Fredningsforslaget redegør fx slet ikke for fredningsbestemmelsernes konsekvenser ift skovdyrkning (fx afledte effekter på metoder, tilvækst og vedkvalitet). Dette mangelfulde indtryk blev forstærket yderligere ved både det offentlige møde og ved besigtigelsen, hvor DN's repræsentant (Lena Bau) gentagende gange besvarede skovdriftsrelaterede spørgsmål med direkte forkerte eller undvigende svar.

Eks 1: I diskussionen omkring CO₂-balancen til det offentlige møde, fremgik det klart, at DN's såkaldte ”miljøvurdering” er baseret på, at nåletræ alene anvendes til energiformål – hvilket langt fra er tilfældet. Deres andet grundlæggende argument - at der er lagret mere CO₂ i gammel løvskov - holder heller ikke til en nærmere undersøgelse. For det første, så vil der gå 80-100 år førend en løvtræbevoksning så at sige ”overhaler” en tilsvarende af nåletræ mht stående vedmasse i skoven. For det andet, så vil en stor del af nåletræet også være oplagret efter afdrift - bare ikke i skoven, men til varige formål som bygninger mv., eller det kan have fortrængt brug af fossile energikilder. Endvidere vil en ny bevoksning af nåletræ efter få år igen optage mere kulstof fra luften end løvtræbevoksningen, som gradvist vil optage mindre CO₂ efterhånden som den bliver ældre (og ender med at gå i nul). Endelig, så fraskriver man sig med ”løvskov-som-lager”-betragtningen muligheden for at bruge skoven til at optage CO₂ mere end een gang, idet den lagrede kulstof i sagens natur ikke kan høstes/udnyttes.

Eks 2: DN's manglende viden omkring skovbrug kom klart frem under besigtigelsen, hvor Lena Bau direkte adspurgt udtalte, at DN ikke har overvejet fredningsbestemmelsernes konsekvenser mht vedkvalitet, da det har de, citat ”... ikke forstand på”. Supplerende kan det oplyses, at vedkvaliteten med overvejende sandsynlighed vil forringes, idet det er langt vanskeligere at forvalte bla knaststørrelse i blandskov.

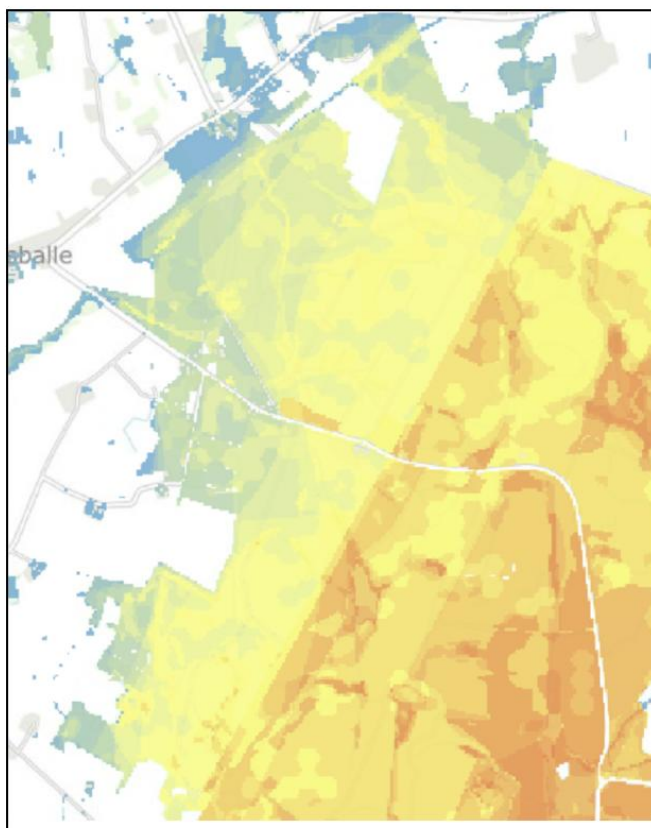
Eks 3: Af diskussionen om naturnær drift under besigtigelsen ude ved Trommerestene, Ravnedal og Dybedal fremgik det, at DN ikke har gjort sig overvejelser omkring sammenhængen mellem jordbundsforhold, træartsvalg og artssammensætning i de nuværende bevoksninger. Det største problem i den forbindelse er, at flere af områderne udlagt til naturnær drift er af så tarvelig bonitet, at det reelle træartsvalg vil være yderst begrænset, og fx ikke kan honorere fredningsbestemmelsernes krav til antal træarter.

Misbrug af bioscore

Ved DN's fremlæggelse af fredningsforslaget til det offentlige møde blev der vist et kort over ”Bioscore” for den centrale del af Bornholm. Ud fra kortet (som ikke er præsenteret i sin helhed i fredningsforslaget) ræsonnerede DN i sin præsentation, at eftersom kortet tydeligt viser en højere bioscore i Almindingen end i Paradisbakkerne, så er der et stort potentiale for (vha fredningen), at øge Bioscoren i Paradisbakkerne. Men sådan kan og må Bioscore ikke anvendes!

Først og fremmest, så holder hele argumentet om at noget skal fredes fordi der er potentiale for at øge Bioscoren ikke. I givet fald, så ville der være mange motorveje, golf- og fodboldbaner samt agerjord som burde fredes først - her er potentialet for at øge Bioscoren nemlig langt størst. Dernæst så har DN fuldstændig misforstået hvad kortet over

Bioscore reelt viser.

Bioscore er defineret i Ejrnæs, R., Bladt, J., Moeslund, J. & Brunbjerg, A.K., 2021, "Biodiversitetskortets bioscore", Videnskabelig rapport nr 456. Aarhus Universitet, DCE Center for Miljø og Energi.

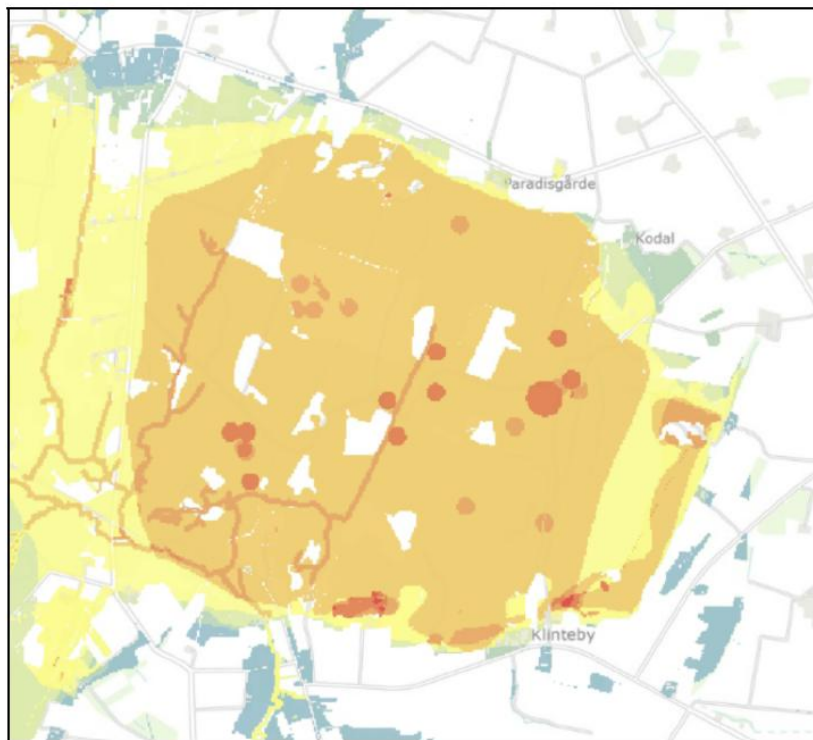
Heraf fremgår bla, at forekomsten af rødlistearter (som Bioscore er baseret på) ikke er korrigeret for samplingsintensitet. Bioscore tager altså ikke højde for, at registreringen af rødlistearter ikke er sket systematisk og ensartet. Statsskovene er generelt undersøgt langt mere end private arealer, og derfor er der også registreret flere rødlistearter - med deraf følgende højere bioscore (hvilket også blev anført ved det offentlige møde).

Figur 1. Udsnit af bioscorekort fra MiljøGIS for den vestlige del af Almindingen.

Det fremgår endvidere af Ejrnæs et al. (2021), at Bioscore er baseret på en statistisk modelberegning vha et antal proxyer. Oplysninger/data for flere af disse proxyer findes kun i opløsninger (grid), der er langt mere grovkornet end de 10x10 m, som Bioscoren er opgjort på. Endvidere er modellen bygget på de eksisterende mangelfulde data. Dvs hvor der ikke er konkrete observationer af rødlistearter, der er Bioscorens udsagnskraft spekulativ. Fx ses det tydeligt, at der er randeffekter, idet naturtæthed (mængden af naturarealer indenfor en vis radius fra et punkt) vægter højt i modellen. Kanten af et område vil således altid være blå, hvis ikke der er konkrete observationer af rødlistearter (se Figur 1). At et område får tildelt en teoretisk lav bioscore kan således ikke tages til udtryk for, at der nødvendigvis findes færre rødlistearter her, men alene, at der ikke er konkrete registreringer, og at der ud fra modelberegningerne er ringere forventning om at finde rødlistearter her.

Hvis man ser på Figur 1, som viser kortet for Bioscore i den vestlige del af Almindingen, er det tydeligt, at der også er nogle artefakter i proxy-modellen. Den administrative grænse mellem stats- og kommuneskov optræder fx meget skarpt. Dette kan ikke tages som udtryk for, at Bioscoren reelt varierer på den måde - hvilket man nemt kan overbevise sig selv om ved at gå en tur langs det vestlige Almindingsgærde.

Bioscore er mao ikke ret præcis og Ejrnæs et al. (2021) skriver da også, citat: "Eftersom

vores viden om de rødlistede arters forekomster er ufuldstændig, vil der være områder med rødlistearter, som ikke er opdaget endnu. Derfor er bioscoren ikke nagelfast, men vil være usikker i områder, hvor ingen eller kun få personer har kigget efter og indberettet forekomster af rødlistede arter. Bioscoren er primært udviklet til at give et billede af hvor der er levesteder for rødlistede arter, den er ikke beregnet til at indikere hvor der ikke er."

Figur 2 Udsnit af kort over Artsscore for Paradisbakkerne (MiljøGIS).

At et område har en lav Bioscore er altså ikke det samme, som at der ikke er rødlistearter - det kan ligeså vel skyldes, at der bare ikke er nogen, der har kigget efter! At der kun er få observationer i Paradisbakkerne fremgår med al tydelighed af MiljøGIS og informations-laget "Artsscore" - som er det (næsten) rene udtryk for observationer af rødlistearter.

Af Figur 2 ses det, at der i store dele af Paradisbakkerne kun er et fåtal (godt 20) enkeltobservationer (cirklerne). Aage V. Jensens arealer (Kaasegård) og Klint i den sydlige kant af Paradisbakkerne er derimod studeret langt grundigere. Kortet over Artsscore i disse områder er derfor tilsvarende mere finkornet (og rødt). Det er i øvrigt påfaldende, at artsscoren i Paradisbakkerne konsekvent er rimelig høj, mens Bioscoren er lav. Det understreger blot, at hverken Artsscore eller Bioscore kan bruges som beslutningsgrundlag i Paradisbakkerne, fordi datamaterialet simpelthen er for spinkelt!

Misbrug af fredningsinstrumentet til politiske formål

På det offentlige møde den 19. juni og den efterfølgende besigtigelse, blev der flere gange - til forsvar for fredningsforslaget - argumenteret med eller brugt udtryk som: "Natura 2000 er ikke restriktivt nok ...", "Natura 2000 levner ikke mulighed for ...", "Natura 2000 bliver ikke håndhævet i tilstrækkeligt omfang til at ...", "Natura 2000 forhindrer ikke ...", "Myndighederne gør ikke nok for at opfylde Danmarks Natura 2000 forpligtelser i forhold til ..." etc.

Når Paradisbakkerne er udpeget som Natura 2000, så har myndighederne (og dermed vi som samfund) taget stilling til og besluttet, at her er noget skov og natur vi skal passe på - og det skal ske vha reglerne i Natura 2000. Et sæt af demokratisk vedtagne love og tilhørende virkemidler mhhp at værne naturen under skyldig hensyntagen til de mennesker, der ejer jorden og deres muligheder for at drive virksomhed. Det står enhver frit at mene hvad de vil om Natura 2000 reglerne og myndigheders forvaltning heraf. Men ønsker man at ændre på reglerne eller påvirke deres udmøntning, så må det foregå via det politiske system.

Det er derfor problematisk når DN rejser en fredningssag for Paradisbakkerne netop med det argument, at Natura 2000 ikke er tilstrækkeligt. Vil DN så også - hvis de synes bilerne kører for stærkt på landevejen mellem Rønne og Nexø - kunne rejse en fredningssag med det formål at sænke fartgrænsen på nævnte strækning?

Med sin kritik af Natura 2000, sit elendige datagrundlag og forarbejde fremstår fredningssagen i Paradisbakkerne langt mere som et politisk motiveret indlæg i den igangværende debat om arealanvendelsen i Danmark end et reelt ønske om at bevare Paradisbakkerne. Debatten om arealanvendelsen i Danmark er ekstremt vigtig, men den er et nationalt anliggende, og bør behandles på et overordnet landspolitisk niveau (folketinget) og i et forum hvor alle hensyn kan komme i regning. Og ikke kun, som i fredningsforslaget for Paradisbakkerne, anskues ud fra en meget

snæver biodiversitets-dagsorden.

Erstatningskrav

Fredningsforslaget indebærer, at et stort flertal af lodsejere efterfølgende ikke vil kunne drive skoven på den måde de hidtil har gjort og har planer om at fortsætte med eller med det formål de oprindeligt anskaffede skoven. Flere af fredningsbestemmelserne vil endvidere gøre, at skovdriften ikke længere vil være rentabel i store dele af skoven. Derfor er der de facto tale om komplet ekspropriation, og erstatningen skal derfor modsvare, hvad skoven vil kunne indbringe i fri handel.

Ifølge skovejendomsægler Asger Olsen (Asger Olsen A/S, asgerolsen.com) bliver skov i Danmark og i særdeleshed på Bornholm sjældent udbudt og efterspørgslen er langt større end udbuddet (Bilag 1). Det er hans vurdering at i gennemsnit bliver skov i Danmark solgt til tkr 135 per hektar. Der er forholdsvis stor variation, idet prisen vil afhænge af faktorer som ejendommens beliggenhed, stående vedmasse, produktionspotentiale og herlighedsværdier mv. Som det fremgår af Bilag 2, så er det Asger Olsens vurdering, at prisdannelsen på skov i høj grad tager udgangspunkt i herlighedsværdier, og mindre i produktionsværdi. Meget af skoven i Paradisbakkerne har en stor herlighedsværdi og for mange af lodsejerne tillige affektionsværdi, idet skoven har været i familieejede gennem flere generationer.

Prisen for skov i Paradisbakkerne vil derfor - alt andet lige - ligge over landsgennemsnittet. Det vil naturligvis være individuelt fra ejendom til ejendom, men på baggrund af ovenstående må det forventes at en erstatning i udgangspunktet ligge i intervallet tkr 135-175 per hektar. En størrelsesorden, der svarer meget godt til den øvre kvartil af de tilskud, der pt ydes til udlægning af privatejet urørt skov.

Fredning af Ibsker Husmandsplantage ikke muligt

Naturbeskyttelseslovens paragraf 36, stk 7 lyder, citat: "Der kan kun gennemføres fredning af arealer ejet af fonde, foreninger eller andre juridiske personer, der har til formål at støtte almenyttige naturbeskyttelsesformål, hvis ejeren har givet skriftligt afkald på at modtage erstatning efter § 39."

I "Vedtægten af 15. Septbr. 1866 for Bestyrelsen og Anvendelsen af de Husmændene i Sct. Ibs Sogn overladte Udmærksjorde" (opdateret den 8. august 2024) står der i paragraf 9, andet punktum, citat: "Hvis Udmærkskassens Beholdning uden Udskrivning af noget Bidrag dertil er tilstrækkelig, skal Formandskabet udstrække Plantninger udover det forskrevne Maal eller forøvrigt anvende Overskuddet til at fremme Naturen og den biologiske Mangfoldighed samt sikre Publikums Adgang til Udmærken."

Det følger heraf, at Ibsker Husmandsplantage ikke kan fredes, idet den ejes af en juridisk person hvis formål det er at støtte almenyttige naturbeskyttelsesformål, og der ikke på forhånd skriftligt er givet afkald på erstatning!

...

Foreningen Bevar Paradisbakkerne har anført følgende detaljerede bemærkninger til fredningsforslaget:

...

Nedenfor er række bemærkninger til konkrete afsnit eller paragraffer i fredningsforslaget for Paradisbakkerne. Det er struktureret på den måde, at der først henvises eller citeres fra fredningsforslaget (vist med almindelig typografi), dernæst kommer bemærkningerne vist med **fed skrift**.

Baggrundsafsnit

Side 1 afsnit 5. "... langt størstedelen af skovarealerne i den resterende del af fredningsområdet er intensivt drevne nåletræsplantager med ikke-hjemmehørende arter som bl.a. sitkagran og douglasgran." - **Urigtigt. Langt størstedelen af nåleskoven er Rødgran, som ifølge fredningsforslaget skal betragtes som hjemmehørende. Der er også meget Skovfyr. Douglas og Sitka udgør en marginal del af nåleskoven. Det er desuden langt fra al nåleskov, der er intensivt drevet.**

Side 1, afsnit 7. **Dødt ved er ikke optalt/kortlagt. Der er store lokale forskelle. Marginal gevinst ved mere udlægning ikke dokumenteret.**

Side 1, afsnit 7. "På trods af den hidtidige relativt ekstensive drift i dele af skovene er der ingen beskyttelse mod fældning af værdifulde gamle træer og udtagning af dødt ved, to meget vigtige faktorer for naturværdierne i skove. Samtidig betyder den intensive drift med ikke-hjemmehørende nåletræer, at der er ringe naturværdi i disse dele af Paradisbakkerne." - **Selvmodsigende/dårligt formuleret - hvordan kan en drift karakteriseres som værende "relativt ekstensiv" og "intensiv" på samme tid? Der er ingen årsagssammenhæng mellem "at være ekstensivt drevet" og "ikke være beskyttet" - så formuleringen "På trods af ..." er værdiløst og forkert.**

Side 1, afsnit 8. "En stor del af Paradisbakkerne er hverken beskyttet af eksisterende fredninger eller omfattet af naturbeskyttelseslovens §3 og ej heller er der fredskovspligt på arealerne. Det betyder, at i en stor del af området er beskyttelsen ringe." - **Forkert. Husmandsplantagen er beskyttet af udmarkskommissionens udredning, hvor der klart står at husmandsplantagen skal anvendes til skov og skovdrift, og desuden ikke kan sælges.**

Side 2, afsnit 1. "Planloven er revideret flere gange inden for de senere år og landzonebestemmelserne er blevet lempet. Fredningen skal sikre, at området forbliver friholdt for byggeri, master, solcelleparker, vindmølleparker og andre tiltag, der ikke understøtter de naturmæssige, landskabelige og geologiske værdier og offentlighedens mulighed for at færdes i området." - **Forkert. Det er allerede beskyttet af udmarkskommissionens udredning og fredskov. Der er allerede offentlig adgang jvf NBL og fredninger.**

Side 2, afsnit 3. "Kun en fredning kan sikre de store natur-, landskabs- og geologiske værdier på lang sigt." - **Udokumenteret påstand. Sikre mod hvad? Det er gået udmærket de sidste 150 år uden en samlet "paraply-fredning".**

Side 3, afsnit 2. "Et sagn lyder om Rokkestenen i Paradisbakkerne, at "Da kirkeklokkerne i Bodilsker begyndte at ringe, kunne trolden i Pedersker ikke holde larmen ud. Han tog derfor en stor sten og smed efter kirketårnet, men han var ikke så god til at sigte. Stenen røg helt til Paradisbakkerne og landede der, hvor den nu ligger". Der er dog i virkeligheden tale om, at Rokkestenen, der vurderes at veje omkring 35 tons, er en vandreblok der består af bjergarten båndet gnejs. Vandreblokken blev ført med isen under sidste istid, Weichel, til dens nuværende placering." - **Hvad har sagnet med fredningen at gøre? Rokkestenen er allerede beskyttet rigeligt. Teksten (sagnet) er kopieret direkte fra GEUS webside, men uden kildehenvisning. Der er i virkeligheden tale om en sammenblanding af flere sagn, og historien om trolden i Pedersker hører nok snarere til Slingestenen (en anden vandreblok i Paradisbakkerne), deraf stenens navn.**

Side 3, afsnit 10. "Naturværdierne i Paradisbakkerne er visse steder allerede høje, men der er stort potentiale for at øge biodiversiteten. Potentialet ligger ikke mindst i skovene, men også i at udvide og skabe sammenhæng mellem de lysåbne naturtyper." - **Postulat. Det er ikke dokumenteret, at der er potentiale for at øge - der er vel potentiale for at øge naturindholdet alle steder. Spørgsmålet er, om indsatsen står mål med den marginale nytte. Der er allerede stor biologisk mangfoldighed i Paradisbakkerne, og de foreslåede tiltag vil i udstrakt grad kun flytte rundt på, hvilken diversitet der er tale om.**

Side 5, sidste afsnit: "Jævnfør HNV-kortene (HNV står for High Nature Value) og Miljøministeriets Biodiversitetskort nedenfor er der tale om omtrent middelhøje naturværdier for de fleste skov- og naturarealer, og både de lysåbne arealer og skovene rummer et stort potentiale for at naturværdierne kan forbedres og biodiversiteten øges med den rette pleje og drift." - **Postulat. Hvad der er den rette pleje og drift kommer helt an på hvad det for en natur man vil lave! Med rette pleje kan alting laves om til noget andet - men hvad koster det, hvad får vi ud af det og hvad mister vi? Det er ikke beskrevet!**

Kort side 6,7,8 **ulæselige**

Side 8, afsnit 1: "En række af disse skovarealer er kortlagt som habitatskovnaturtyperne egeskov, elle- og askeskov eller bøg på mor, men langt størstedelen af skovarealerne i den resterende del af fredningsområdet er intensivt drevet nåletræsplantager af ensaldrende ikke- hjemmehørende arter som bl.a. sitkagran og douglas". - **Udokumenteret. Granskoven består alt overvejende af Rødgran og Skovfyr. Hvorfor specifikt fremhæve arter som kun udgør en minimal del af skoven?**

Side 9, billedtekst venstre billede - **usandt**

Side 9 afsnit 1. **Det er en mangel, at der ikke tages højde for klimaforandringer i den foreslåede forvaltning. Det naturligt hjemmehørende er tilpasset det klima der var - ikke det der kommer. Det vil være tåbeligt, for evigt at skulle fastholde noget, som ikke længere kan/vil trives. Når der fx pga et varmere klima indvandrer nye arter, skal**

de så fjernes fordi de ikke er hjemmehørende?

Side 9, afsnit 2: **Der er meget dødt ved i Paradisbakkerne. Det er ikke kortlagt og derfor kender vi ikke den marginale gevinst ved at udlægge mere, eller hvor det vil gavne mest/mindst. Hvornår er nok, nok?**

Side 9, sidste afsnit: **Ikke videnskabeligt underbygget. Det modsatte er fx påvist i tyske undersøgelser fx Schall P. et al. 2018: The impact of even-aged and uneven-aged forest management on regional biodiversity of multiple taxa in European beech forests. Journal of Applied Ecology 55:267-278.**

Side 10, første afsnit: **Begrebet naturnær drift ikke klart defineret, og vil i praksis være forskellig fra matrikel til matrikel pga jordbund, nuværende vegetation mv.**

Side 10, sidste afsnit: **Naturnær drift skal altså ifølge fredningsforslaget forstå sådan, at det ikke er produktionsskov! Dette er noget af et postulat, som ikke afspejles i den budgetterede erstatning. Naturnær skovdrift i dets klassiske betydning er netop også produktionsskov, blot med andre midler og metoder.**

Side 11, øverste afsnit: **Den naturlige tilstand er skov - ikke højlyng og lysåben natur. Højlyng er en menneskeskabt tilstand. Hvor mange penge vil vi kaste efter at bevare en menneskeskabt naturtype?**

Side 12, afsnit 3. **“Som privat lodsejer har man ikke en forpligtelse til at pleje sine lysåbne arealer, og der er derfor risiko for at endnu flere naturområder gror til og vokser ud af den beskyttelse, der ellers findes jævnfør naturbeskyttelsesloven. Med en fredning får plejemyndigheden, kommunen, ret til at pleje private naturområder.”. En “ret” - ikke en pligt. Plejeret i de eksisterende fredninger bliver ikke fuldt udnyttet. Hvordan skal BRK kunne håndtere mere? Hvorfor skal BRK have mere plejeret, når de ikke udnytter den, de allerede har?**

Afsnit om fugle og padder/krybdyr: **Generelle overordnede informationer om dyrs biologi og levevis bør ikke være en del af et fredningsforslag. Det må man slå op i “Lademanns leksikon”.**

Afsnit om fugle: **Fuglene er der som en konsekvens af den nuværende forvaltning, ikke på trods af den. Vandrefalken yngede i stenbruddet i en periode, men gør det ikke længere. Formentlig fordi den blev forstyrret, idet yngleforekomsten blev alment kendt i “naturkredse”.**

Kort nederst side 14. **Ulæselige**

Natura 2000. **Hvorfor frede noget, som allerede er et Natura 2000 område? Hvis DN ikke er tilfreds med Natura 2000 indsatsen, så skal de henvende sig til myndighederne/politikerne - ikke rejse en fredningssag. Man kan ikke rejse en fredningssag, med det formål at sikre at anden lovgivning overholdes. Det er svarer til at vi freder hovedvej 38, for at give politiet hjemmel til at udskrive fartbøder ved hastighedsoverskridelser.**

Side 15, afsnit 5. **“De overordnede mål for Natura 2000-område nr. 186 er bl.a. at arealet af skovnaturtyperne, tør hede og indlandsklippe sikres. Disse naturtyper er enten i en stærk ugunstig bevaringsstatus eller har store forekomster i den kontinentale biogeografiske region.” Vrøvl. Hvad betyder det? Og hvad betyder det konkret i forhold til Paradisbakkerne og fredningen? I øvrigt er det “copy-paste” fra Strategisk Miljøvurdering til Natura 2000-plan 2022-2027, side 6, uden kildeangivelse.**

Side 16, første afsnit: **“Fredningen vil give kommunen mulighed at udføre pleje på privatejede arealer og derfor muligheden for at medvirke direkte til at disse arealer kan opnå gunstig bevaringsstatus.” - En mulighed, ikke en pligt. Så der er ingen garanti for en gunstig bevaringsstatus. Kun hvis der er penge til det - og det er der ikke. Komplet ekspropriation ad bagvejen.**

Side 16. **Sortspætte uddøde endeligt for 6-8 år siden, da bestanden af Duehøge steg tilsvarende. Sortspættens indvandring først i begyndelsen af 60'erne, og kun ganske få individer, og derfor genetisk set meget snæver bestand. Hvilket også kan have**

medvirket til dens uddøen.

Side 20, afsnit 6. "Fredningen får til formål bl.a. at bevare og forbedre naturværdierne, med særlig vægt på at skabe en mosaik af ekstensivt naturnær drevet skov med hjemmehørende arter og sammenhængende lysåbne naturområder som heder, overdrev, moser og enge. Dette vil understøtte bestandene af de nævnte bilag IV-arter fordi der på sigt vil være flere egnede yngle- og/eller rastesteder, og fordi kvaliteten af de eksisterende levesteder blive sikret gennem naturpleje." - **Den omtalte naturpleje er formuleret som "kan", ikke "skal" - så der er ingen garanti for at noget "bliver sikret". Det afhænger helt af kommunens økonomi, og den kender vi alle sammen.**

Side 20, afsnit 7. "Ruin". **Der har aldrig været nogen ruin - da der ikke har været bygget på Gamleborg.**

Side 20, næstsidste afsnit: "Det er områder der indeholder fredede fortidsminder og værdifulde kulturlandskaber, og hvor der er stor sandsynlighed for, at der gemmer sig værdifulde arkæologiske fund." **Udokumenteret gætværk. Der har aldrig været arkæologiske fund af betydning på Gamleborg. Det har været en tilflugtsborg - ikke andet. Der er ingen spor efter kampe, våben eller lign. Så den har formentlig aldrig været brugt. Naturen derimod, den er næsten urørt pga de besværlige adgangsforhold. Alt skal bæres derfra med håndkraft. Rydning vil være en katastrofe.**

Kulturspor - mangler krudthuset på Helletsgård

Offentlighedens adgang: **Desto mere adgang, desto mindre naturbeskyttelse. Området er så besøgt allerede, at naturen er presset i bund, vandrestierne er efter en lang turistsæson meget slidte, låger/brædder mv bliver ødelagt pga publikumspres. Flere lodsejere har selv betalt for vej/stianlæg, da kommunen ikke har råd. Vi skal bevare de områder, hvor der ikke kommer mennesker. Det er der, naturen har fred. Naturen er slidt hvor publikum har adgang. Højlyngsstien har forårsaget stærkt øget slid på stier og forurening med fækalier og toiletpapir. Fx ved Gamledam har der dannet sig en ny sti lidt ovenfor den gamle, som er så nedtrådt, at den er uvejsom og om vinteren står under vand flere steder.**

Side 23, andet afsnit. **Parkeringspladsen er allerede etableret.**

Side 24, første afsnit: **Selvmodsigende. Gerne shelter, så folk kan være der 24 timer i døgnet, men der må ikke være sportsfaciliteter hvor folk kommer der i kortere tid - hvor er logikken i det?**

Side 24, afsnit 3. **Jagtforeningen ejer ikke noget.**

Side 24, afsnit 4. **Kreaturer er ikke tilladt ifølge de gamle bestemmelser. Hvis man vil have kreaturer derind, så må der argumenteres for, hvorfor det vil være så gavnligt, at der skal laves om på bestemmelser, der har fungeret længe.**

Side 24 afsnit 5. **Der er allerede hjemmel til at pleje de eksisterende lysåbne områder (fredningerne).**

Side 24 afsnit om råstoffer. **Hvorfor skal råstofområder med i fredning, når driften skal fortsættes uændret. Hvad betyder: "Med udpegningerne vil der til stadighed være en berettiget forventning om at kunne udnyttet råstofferne."**

Side 25. **Der er i de gamle fredningsbestemmelser ting som er til gavn for lodsejer, fx må skovdriften ifølge Klint-fredningen bestemmes af lodsejer selv (når blot egne fredes). Se paragraf II i de oprindelige fredningsbestemmelser, andet afsnit. Lodsejer stilles ringere i det nye fredningsforslag, og skal følgelig have erstatning for den mistede ret.**

Bestemmelserne

Paragraf 1: Meget generelt

Paragraf 1: Hvad menes der reelt med "geologiske interesser"? Og på hvilken måde er disse truet?

“At skabe grundlag for naturpleje” - hvad betyder det? Hvad vil det sige? Der er noget natur derude, som kan plejes - det behøves der ikke en fredning til.

Hvad er det der skal sikres og forbedres vedr. “offentlighedens muligheder for at færdes i området ved etablering og fastholdelse af sammenhængende stisystemer.” Der er allerede et omfattende og særdeles velbesøgt stisystem, og det har der været i mange år. Hvis man skulle noget, så skulle der afsætte offentlige kr til at forbedre disse, og sikre at de kan holde til publikumspresset. Men det behøves der ikke en fredning til.

Paragraf 2, stk 2: Giver ikke mening, eftersom det allerede er gældende.

Paragraf 4 stk. 1: Giver ikke mening, eftersom det allerede er gældende.

Stk 7 - lysåbne natur. Langt størstedelen af det udpegede er allerede lysåben natur, så det er fejlagtigt når det kaldes ny lysåben natur. I praksis er det kun 34 ha af det udpegede, der ikke allerede er fredet eller forsøgt drevet som lysåben natur.

stk 12 - hvorfor skal haver overhovedet med i fredningen, når man så samtidig er nødt til at lave en undtagelse fra fredningsbestemmelserne - det virker som dobbeltarbejde?

stk 13 - er allerede gældende, tilfører intet nyt.

Paragraf 5 stk 5. Urimelig. Komplet ekspropriation.

Paragraf 5 stk 9. Urimelig. Komplet ekspropriation.

Paragraf 6 stk 2 mangler

Paragraf 6 stk 3 - hvori ligger forskellen på glampingtelte (forbudt) og sheltere (tilladt) set i forhold til naturindholdet og at beskytte den biologiske mangfoldighed? Er det ikke kun et spørgsmål om hvem der får glæde af det?

Paragraf 6 stk 6 - bistader. Der er biavlere der vil blive påvirket negativt af dette. De skal også have kompensation!

Paragraf 6 stk 7 - gerne flere stier, men ikke skovveje - hvor er logikken i det?

Paragraf 8 stk 2 - Fri fladefærdsel giver øget pres på naturen og vildtet - ikke godt. Der er allerede fri fladefærdsel i de eksisterende fredninger, så der tilføres ikke ret meget nyt.

Paragraf 8 stk 4 - Vil ødelægge den de facto vildtlomme, der er i den østre del af området. Naturen bliver presset af mennesker. Der skal også være områder, hvor der ikke kommer mennesker i nærværdig grad. Desuden er det meget uvejsomt, og en genoprettelse af stien vil være meget bekostelig (budget urealistisk).

Paragraf 8, stk 6 - hunde skal allerede føres i snor jvf NBL

Paragraf 9, stk 1 - igen formuleret som “kan” ikke “skal”.

Paragraf 9 - alt det som der klages over i forhold til Natura 2000 vil fortsætte fordi “det hele” er formuleret som “kan”. Kommunen har ingen penge - så alt det der “kan gøres” vil ikke blive gjort.

Paragraf 9, stk 4. Urimeligt. Komplet ekspropriation.

Paragraf 10, stk 4. “Græsning skal som udgangspunkt være ekstensiv”. Det er tvivlsomt om afgræsning så har en fornuftig effekt i forhold til at forhindre tilgroning.

Paragraf 11 stk 2. Urimeligt. Komplet ekspropriation!

Paragraf 12, stk 1. Signaturforklaring på kort forkert (mangler et “ikke”).

Paragraf 12, stk 2. Overflødig

Paragraf 13, stk. 2. P-pladsen er allerede etableret.

Paragraf 15. Nogle lodsejere bliver frataget de rettigheder de har ifølge de eksisterende fredninger.

... ”

Advokatfirmaet Lundgrens v. advokat Håkun Djurhuus har, som advokat for Foreningen Bevar Paradisbakkerne og foreningsmedlemmet Ibsker Husmandsplantage, rejst indsigelser mod gennemførelsen af fredningsforslaget og har i brev af 18. juni 2024 anført blandt andet:

” ...

1. INDLEDNING

Som advokat for lodsejerne i Paradisbakkerne, herunder Ibsker Husmandsplantage (i det følgende under eet ”Lodsejerne”), og for lodsejernes respektive foreninger (Foreningen Bevar Paradisbakkerne og Foreningen Ibsker Husmandsplantage), skal jeg herved fremkomme med indsigelser mod den foreslåede fredning.

Formanden for foreningen ”Bevar Paradisbakkerne”; Lars Wichmann Hansen har i sagen indgivet en præcis og omfattende indsigelse mod den foreslåede fredning.

Dette indlæg udgør et supplerende indlæg med hovedvægt på sagens juridiske aspekter.

2. LODSEJERNES PÅSTAND

DN's fredningsforslag for Paradisbakkerne i Bornholms regionskommune, fremsat den 22. april 2024, tages ikke til følge.

3. LODSEJERNES HOVEDANBRINGENDER

Det gøres til støtte for påstanden gengivet ovenfor gældende, at den foreslåede fredning, i givet fald, vil være grundlovsstridig, jf. herved grundlovens § 73, stk. 1 e.c., hvorefter ejendomsretten er ukrænkelig, og hvorefter ”Ingen kan tilpligtes at afstå sin ejendom, uden hvor almenvellet kræver det. Det kan kun ske ifølge lov og mod fuldstændig erstatning.” (Understreget her).

Det følger af den nævnte bestemmelse i grundloven, og af konsistent retspraksis, at ekspropriation, herunder i tilfælde af imødekommelse af det rejste fredningsforslag, alene kan gennemføres, såfremt ekspropriationen/fredningen er aktuelt nødvendig. Det samme følger af nævnspraksis og ledende tilkendegivelser fra centrale statslige styrelser, betænkninger m.v., jf. nærmere herom nedenfor.

Lodsejerne gør gældende, at den foreslåede, ekspropriative, fredning i det hele er unødvendig, idet de anførte fredningsformål i fuldt fornødent omfang allerede er værnet, herunder på EU-retligt niveau, idet det samlede område; Paradisbakkerne, er beskyttet på højeste beskyttelsesniveau som et samlet Natura-2000 område.

Hertil kommer, at området, bortset fra Husmandsplantagen, er beskyttet som fredskov.

Paradisbakkerne er fuldt ud værnede i forhold til de i fredningsforslaget angivne formål, i form af navnlig bestemmelsen i naturbeskyttelseslovens § 3, der lovfæster et strafsanktioneret forbud mod tilstandsændringer i forhold til de naturtyper, der er beskrevet i fredningsforslaget; heder, moser og lignende, overdrev og enge.

Det fremføres i fredningsforslaget som et formål, at fredningen skal ”medvirke til at sikre gunstig bevaringsstatus af arter og naturtyper, som Natura 2000-område nr. 186 er udpeget for.”

Også dette fredningsformål falder udenfor, hvad der i henhold til grundloven kan gennemføres fredning for. Natura 2000-områderne, der dækker hele det påståede fredningsareal, er, som nævnt, allerede fuldt ud beskyttet på højeste EU-retlige niveau.

Disse helt særlige Natura 2000-områder er udpeget alene på baggrund af hensynet til den beskyttede natur og de beskyttede arter og ikke, som ved andre beskyttelsesformer efter national lovgivning, blot baseret på bredere samfundsmæssige afvejninger i forbindelse med fredning efter naturbeskyttelsesloven.

Natura 2000-beskyttelsen (miljømålslovens § 36, habitatdirektivet og fuglebeskyttelsesdirektivet) omfatter også forbudsregulering i forhold til eksisterende lovlige aktiviteter, ligesom Natura 2000-beskyttelsen, modsat de nationale regler, i forhold til forbudsvirkningen fortolkes udvidende, og forbudsreglerne kan kun fraviges under iagttagelse af helt særlige fremgangsmåder, og under skærpede betingelser.

Det samlede, foreslåede, fredningsområde (Natura 2000-området) er således med højeste grad af sikkerhed retligt værnet allerede, og almenvellet kræver (nødvendighedskravet) derfor ikke fredning som foreslået af fredningsrejsjerne.

Der ses ikke at være påvist, endsige godtgjort, noget aktuelt, væsentligt, behov for, yderligere, at sikre de landskabelige og kulturhistoriske værdier i området, at sikre de geologiske interesser, at medvirke til at sikre gunstig bevaringsstatus af arter og naturtyper omfattet af udpegningsgrundlaget for Natura 2000, at skabe grundlag for naturpleje, endsige for at sikre og forbedre offentlighedens muligheder for at færdes i området. Se herom navnlig Stevns Klint-dommen, der omtales nedenfor.

Sidstnævnte påberåbte fredningsformål (færdsel) er allerede i tilstrækkeligt omfang værnet af adgangsreglerne i naturbeskyttelseslovens kapitel 4, herunder navnlig lovens § 23, hvorefter "Skove er åbne for færdsel til fods og på cykel samt for ophold, hvis der er lovlig adgang dertil."

Der henvises herudover til lovens § 23, stk. 2, hvorefter: "Offentlighedens adgang må ikke forhindres eller vanskeliggøres. Der må ikke opsættes usædvanlige hegn omkring skove."

-ooo0ooo-

I relation til det påståede fredningsformål; at "øge biodiversiteten", henvises der til Miljøministeriets/Miljøstyrelsens Natura 2000-plan for perioden 2022-2027, der udtrykkeligt omfatter Paradisbakkerne.

Under overskriften "Biodiversiteten i Danmarks største og mest værdifulde naturområder" fremfører Miljøministeren i planen bl.a., at:

"Fra Skagens Gren og Skagerrak over Møns Klits hvide kridt til Paradisbakkerne på Bornholm. De tre ikoniske steder er nogle af de i alt 257 Natura 2000-områder. Det er steder på land og til havs, hvor der findes en helt særlig natur og biodiversitet." (Understreget her).

Det hedder videre, at:

"Natura 2000-områder rummer nogle af Europas og Danmarks største og mest værdifulde naturområder og repræsenterer en stor del af biodiversiteten. De danske Natura 2000-områder bidrager til det fælles EU-mål om 30 pct. beskyttet natur på land og til havs."

I Natura 2000-planen 2022-2027 anføres det endelig, at:

"Danmark har valgt at gøre dette bl.a. ved en systematisk og tilbagevendende planlægning i de enkelte Natura 2000-områder. Ud fra direktivforpligtelserne og den nationale naturovervågning fastlægges indsatsen i de enkelte områder for 6-årige planperioder (dog 12-årige for skovbevoksede, fredskovspligtige arealer). Med en sådan målrettet forvaltningsindsats i områderne bidrager Danmark til at sikre den europæiske natur og den biologiske mangfoldighed og dermed også til gennemførelsen af EU's biodiversitetsstrategi 2030 samt FN's Verdensmål." (Understreget her).

De fredningsformål, som DN påberåber sig, varetages altså allerede på nuværende tidspunkt behørigt og sikkert under både EU's og de danske nationale myndigheders ansvar, hvilket igen understreger, at Almenvellet ikke Kræver den begærede, unødvendige, fredning. Grundlovens krav til gennemførelse af fredningsekspropriation er således ikke opfyldt, og fredningen skal derfor afvises.

Til overflod fremhæves det, at de påberåbte fredningsbehov tillige er overflødiggjort ved bestemmelserne i naturbeskyttelsesloven (navnlig § 3), og i skovloven (LBKG 2023-05-26 nr. 690), kapitel 4. Følgende bestemmelser fremhæves særligt som udtryk for fuldt tilstrækkeligt værn af de påberåbte fredningsformål:

- A. Naturbeskyttelseslovens § 15, stk. 2, hvorefter ministeren skal fastsætte nødvendige målsætninger for "... at sikre eller genoprette en gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, der er optaget på bilag I og II til EF-habitatdirektivet og bilag I til EF-fuglebeskyttelsesdirektivet, samt de foranstaltninger, der er nødvendige for at opfylde målsætningerne."
- B. I kapitel 4 i skovloven, der omfatter pligt til udarbejdelse af en Natura 2000-skovplan for skovbevoksede fredskovspligtige arealer, (herunder hele Paradisbakkeområdet), i de internationale naturbeskyttelsesområder, fremgår det af lovens § 16, stk. 4, at planlægningen skal sikre opfyldelsen af bevaringsmålsætningerne for beskyttelsesområdet.
- C. Miljøministeren har i henhold til skovlovens § 19 en direkte pligt til at pålægge ejeren af en ejendom, i internationale beskyttelsesområder som Paradisbakkerne, driftsmæssige og andre foranstaltninger, der er nødvendige for at realisere Natura 2000-skovplanen.
- D. Miljøministeren har i henhold til skovlovens § 20, stk. 1, en lovbunden pligt til i særlige tilfælde at pålægge ejeren af en ejendom, i eller udenfor internationale naturbeskyttelses-områder, den drift eller de andre foranstaltninger, som af hensyn til Natura 2000-skovplanens bevaringsmålsætninger er nødvendige for at

undgå varig forringelse af naturtyper eller levesteder for arter eller betydelig forstyrrelse af arter, som området er udpeget for.

- E. Det fremgår af skovlovens § 21, stk. 1, bl.a., at: "Indtil der foreligger en Natura 2000-skovplan, skal miljøministeren pålægge ejeren af en ejendom i eller udenfor de internationale naturbeskyttelsesområder den drift eller de andre foranstaltninger, der er nødvendige for at undgå forringelse af naturtyper eller levesteder for arter eller betydelig forstyrrelse af arter, som området er udpeget for...."
- F. Det følger af skovlovens § 28, at: "Søer, moser, heder, strandenge eller strandsumpe, ferske enge og biologiske overdrev, der hører til fredskov, og som ikke er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, fordi de er mindre end de deri fastsatte størrelsesgrænser, må ikke dyrkes, afvandes, tilplantes eller på anden måde ændres."

Af bestemmelsens stk. 2 følger det, at: "Forbuddet i stk. 1 gælder også vandløb, som ikke er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, fordi de ikke er udpeget som beskyttede af miljøministeren efter indstilling fra kommunalbestyrelsen. ..."

-ooo0ooo-

De angivne fredningsformål "at bevare naturværdierne, herunder heder, overdrev, moser og enge" er altså fuldt tilstrækkeligt værnede af den EU-retlige regulering, naturbeskyttelseslovens §§ 3 og 5, stk. 2, og skovlovens kapitel 4.

For så vidt angår Paradisbakkerne, der er en del af Natura 2000-udpegningen, forekommer det at være åbenlyst redundant, når et af fredningsformålene angives som "at medvirke til at sikre gunstig bevaringsstatus af arter og naturtyper, som Natura 2000-område nr. 186 er udpeget for".

Formålet er fuldt ud og absolut betryggende allerede værnede af naturbeskyttelsesloven, skovloven, den EU-retlige regulering, miljøministerens obligatoriske tilsyn og håndhævelse af skovplanerne m.m.

4. NÆVNS- OG RETSPRAKSIS, HANDLEPLANER SAMT JURIDISK LITTERATUR

- 4.1 Til yderligere understøttelse af de ovenfor fremførte anbringender, findes der anledning til at fremhæve Naturklagenævnets afgørelse gengivet i MAD1997.246 (vedhæftet), hvori bl.a. DN havde rejst en fredningssag for et område ved Elling Å.

En meget stor del af fredningsområdet var værnede af naturbeskyttelseslovens §§ 3, 15 og 16, ligesom en del af arealerne var udlagt som EF-fuglebeskyttelsesområde og Ramsar-område (Natura 2000-område).

Fredningsformålet var af DN angivet som beskyttelse og forbedring af forholdene for især fuglelivet, muliggørelse af naturgenopretning, og regulering af offentlighedens adgang.

Fredningsnævnet traf, med rette, afgørelse om, at fredningsforslaget ikke skulle imødekommes.

DN indbragte afgørelsen for Naturklagenævnet, hvis flertal henviste til, at arealerne, udover landzonebestemmelserne, var værnede af naturbeskyttelseslovens §§ 15, 16 og 3. Naturklagenævnet anførte i sine præmisser bl.a., at:

"Fredningsinstituttet er et særegent reguleringsmiddel, der normalt kun bør bringes i anvendelse, når de værdier, som skal bevares, ikke kan forventes sikret på betryggende måde gennem anvendelse af lovgivningens almindelige bestemmelser.

Flertallet finder, at de almindelige bestemmelser i naturbeskyttelsesloven og planloven yder et tilstrækkeligt værn om områdets landskabelige og biologiske værdier og stemmer af den grund for en stadfæstelse af Fredningsnævnets afgørelse." (Understreget her).

- 4.2 Der henvises herudover til Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse i sag 18/08363 af 17. december 2021 i sagen om fredning af Dania Kridtgrav i Mariagerfjord Kommune.

Et flertal i nævnet fandt, at der ikke var grundlag for at gennemføre en fredning af Dania Kridtgrav.

I præmisserne anførtes det navnlig, at:

"Flertallet finder, at områdets bestand af orkideer udgør et fredningsværdigt element, men flertallet har imidlertid på baggrund af de konkrete forhold i sagen vurderet, at de botaniske værdier i området aktuelt er tilstrækkeligt beskyttede, herunder gennem reglerne i artsfredningsbekendtgørelsen og den private pleje af området. Flertallet finder på den baggrund, at der ikke foreligger en særlig begrundelse for at anvende fredningsinstituttet i denne sag, hvorfor Fredningsnævnet for Nordjylland, sydøstlig dels afgørelse om fredning

af Dania Kridtgrav ophæves.” (Understreget her).

Nøjagtig de samme hensyn gør sig med styrke gældende i denne sag.

Afgørelsen vedhæftes.

- 4.3 Fra den juridiske litteratur henvises der til værket ”Fast Ejendom- Regulering og køb” af Peter Pagh og Thomas Haugsted, 4. udgave 2022, side 469 f, hvor det bl.a. fremhæves, at:

”Klagenævnet har i flere tilfælde afvist fredning, fordi de med fredningsforslaget tilsigtede mål kunne opnås på grundlag af den generelle beskyttelse efter naturbeskyttelsesloven og anden lovgivning.” (Understreget her).

- 4.4 Miljøministeriet/Skov- og Naturstyrelsen udgav i 2005 ”Handleplan for fredning”. I indledningen til Handleplanen blev det anført, at det fremover skulle være en vigtig forudsætning for fredningsrejsernes rejsning af fredningsforslag, at fredningsrejserne ”... nøje overvejer behovet for en fredning set i forhold til omkostningerne og mulighederne for at tilgodese beskyttelsesbehovet på anden måde.” (Understreget her).

I Handleplanen fremhæves en række konkrete eksempler, herunder tidligere afgørelser vedrørende forsøg på gennemførelse af fredning af Stevns Klint (Handleplanen side 16 f).

Det fremgår af gengivelsen i Handleplanen, at der blev rejst forslag om fredning af Stevns Klint, dels for at etablere en sti langs med klinten (adgangsforhold), og dels for at sikre klinten mod iværksættelse af nye råstofgravninger udenfor de allerede udlagte graveområder.

Det fremgår videre, at såvel Fredningsnævnet som Naturklagenævnet vurderede, at området rummede særdeles store landskabelige geologiske og naturmæssige værdier, og at det ifølge de to nævn var vigtigt at sikre offentligheden adgang til området.

Af Handleplanens referat fremgår følgende vedrørende konklusionen:

”Uanset dette blev fredningssagen afvist af begge instanser. Begrundelsen herfor var, at der ikke er behov for at anvende fredningsinstituttet til gennemførelse af en sti, fordi kommunen har indgået aftale med lodsejerne herom, og at råstofindvindingen i området ikke udgør nogen konkret trussel mod de omfattede arealer, samt at specielt de kystnære dele af klinten er tilstrækkeligt beskyttet af den generelle lovgivning, særligt den restriktivt administrerede strandbeskyttelseslinje.”

Fredningsnævnet og Naturklagenævnet har altså i denne sag vurderet, at en trussel imod endog meget store naturværdier skal have en tilstrækkelig konkret karakter, for at den kan begrunde gennemførelsen af en fredning. Det er endvidere statueret, at der ikke skal gennemføres en fredning til sikring af offentlighedens adgang i tilfælde, hvor beskyttelsen eller den rekreative udnyttelse kan opnås ved frivillige aftaler.” (Understreget her).

Afgørelsen, og navnlig dennes præmisser, samt bemærkningerne i Handleplanen, taler med betydelig styrke mod det i denne sag rejste fredningsforslag.

- 4.5 Efter at Stevns Klint i 2014 blev optaget som UNESCO Verdensarv besluttede DN, med Stevns Kommune som medfredningsrejsere, endnu engang at rejse fredningssag vedrørende Stevns Klint.

Forslaget blev i 2017 imødekommet af Fredningsnævnet.

Fredningsnævnets afgørelse blev i 2021 stadfæstet af Miljø- og Fødevareklagenævnet, hvorefter 55 lokale lodsejere indbragte gyldigheden af nævnets afgørelse til prøvelse ved Retten i Roskilde, der henset til sagens principielle karakter blev nedsat med 3 juridiske dommere.

Lodsejerne påberåbte sig som et centralt anbringende, at fredningen var i strid med det grundlovsfæstede nødvendighedskrav (grundlovens § 73, stk. 1, citeret ovenfor), idet lodsejerne gjorde gældende, at der ikke forelå aktuel nødvendighed i relation til fredningen.

Retten i Roskilde afgjorde sagen, navnlig under henvisning til, at kravet om aktuel nødvendighed ikke var opfyldt, men også under henvisning til, at der ikke var ført tilstrækkeligt bevis for, at der skulle foreligge en sådan aktuel nødvendighed, jf. herved grundlovens § 73, stk. 1.

De tre dommere anførte i præmisserne i så henseende navnlig følgende:

"Henset til at der under sagen således ikke er fremlagt fornøden dokumentation, der understøtter nødvendigheden af fredningen for at bevare og fremme naturtypen næringsfattigt kalkoverdrev, og da offentlighedens adgang til området kan opnås gennem frivillige aftaler, er kriterierne for fredning, som disse skal administreres under hensyn til grundlovens § 73, ikke opfyldt. Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om fredning er derfor ugyldig, hvorfor sagsøgernes principale påstand tages til følge." (Understreget her).

Retten i Roskildes dom af 23. maj 2023, der er påanket til Østre Landsret, vedhæftes.

- 4.6 I denne fredningssag er der heller ikke fremlagt "... fornøden dokumentation, der understøtter nødvendigheden af fredningen for at bevare og fremme ...".

Det er heller ikke godtgjort, at der skulle være behov for yderligere beskyttelse, end den der allerede er sikret gennem Natura 2000-udpegningen, skovlovens fredskovsregler, naturbeskyttelseslovens § 3 m.m.

Fredningsforslaget skal under disse omstændigheder afvises.

... "

Efterfølgende har Ibsker Husmandsplantage oplyst, at man den 8. august 2024 har ændret plantagens vedtægter fra 1866, således:

"...

Uddrag af § 9 (som ændret 8. august 2024). Det ændrede er markeret med fed skrift.

Formandsskabet bestemmer, hvor og hvorledes der skal plantes, samt sørger for, at Efterplantningen behørigt foretages, og foranstalter overhovedet alt, hvad der med Hensyn til Bestyrelsen af Udmarken maatte være nødvendigt eller hensigtsmæssigt.

Hvis Udmarkskassens Beholdning uden Udskrivning af noget Bidrag dertil er tilstrækkelig, skal Formandsskabet udstrække Plantninger udover det forskrevne Maal eller forøvrigt anvende Overskuddet til at bevare og fremme Naturen og den biologiske Mangfoldighed, samt sikre Publikums Adgang på Udmarken.

Derimod er Formandsskabet ikke berettiget til at udføre nogen ikke ligefrem nødvendig eller foreskreven Foranstaltning, naar dennes Iværksættelse vilde medføre en Udskrivning af Bidrag, med mindre en saadan Foranstaltning paa et ved Indrykkeise i de bornholmske Aviser med mindst 8 Dages Varsel bekendtgjort Møde af samtlige Sognets Husmænd, bifaldes af mindst Halvdelen af de mødte.

... "

Der henvises til, at vedtægtsændringen er foretaget i medfør af husmandsplantagens vedtægters § 15, der har følgende ordlyd:

"...

Det forbeholdes Amtmanden at foretage Forandring i denne vedtægt, naar Formandsskabet andrager derpaa. Og Forandringerne ønskes af tre Fjerdedele af de Tilstedeværende paa et ved Kirkestævne med mindst 14 dages Varsel tillyst Møde af samtlige Sognets Husmænd.

... "

Husmandsplantagen ved advokat Håkon Djurhuus har angående vedtægtsændringen anført blandt andet:

"...

Det er vores vurdering, at dele af vedtægternes § 15, som omhandler vedtægtsændringer, er bortfaldet.

Vedtægtsændringer kan derfor nu gennemføres ved en generalforsamling, eller en ekstraordinær generalforsamling, hvor ændringerne vedtages med et kvalificeret flertal med tiltræden fra 3/4 af de tilstedeværende medlemmer.

Indkaldelse til "kirkestævne", i dag; generalforsamling, skal i henhold til vedtægtens § 15 ske med mindst 14 dages varsel. "Samtlige Sognets [Sct. Ibs Sogn] Husmænd" skal indkaldes.

Vedtægterne har oprindeligt hjemmel i Lov (Dengang benævnt "Kongeligt Reskript") af 9. februar 1866 angående Behandlingen af den Landsognene paa Bornholm tillagte Andeel i Udmarksjorderne.

Det skal indledningsvist vurderes, hvorvidt vedtægterne er bortfaldet i sin helhed, som følge af lovens eventuelle bortfald ved *desvetudo* (ophævelse som følge af ikke-brug eller indførelse af en retssædvane, som er i strid med loven). I den forbindelse kan der henvises til Folketingets Ombudsmands udtalelse af 1. januar 1991 i FOB.1991.127, der omhandlede spørgsmålet om, hvorvidt "Lov af 09/02/1866 angående behandlingen af den landsognene på Bornholm tillagte andel i udmarksjorderne" var bortfaldet ved manglende anvendelse i nyere praksis.

Ombudsmanden redegjorde i den henseende for, under hvilke betingelser en lovregel antages at være bortfaldet ved *desvetudo*:

"... der skal foreligge en handlemåde i strid med lovreglen, og denne handlemåde skal være fulgt længe og almindeligt og ud fra den forestilling, at de handlende var beret tigt hertil".

I pågældende sag anerkendte ombudsmanden den fortsatte gyldighed af loven af 1866, da det ikke fandtes godtgjort, at

denne skulle være bortfaldet alene som følge af manglende anvendelse i nyere praksis.

Ombudsmanden udtalte yderligere følgende i forhold til, om bortfald af enkelte bestemmelser ville medføre, at loven eller vedtægterne var bortfaldet som helhed:

”Selv om man antager, at de nævnte [vedtægts]bestemmelser om regnskab m.m. er bortfaldet, følger det ikke heraf, at loven og vedtægterne er bortfaldet som helhed”

Ombudsmanden var derved af den opfattelse, at bortfald af en lovregel ved desvetudo forudsætter nyere praksis, der strider mod reglen, og at denne praksis skal være fulgt længe og almindeligt ud fra den opfattelse, at man har været berettiget hertil. Det bemærkes ligeledes, at bortfald af en enkelt lovregel eller vedtægtsregel ikke uden videre bevirker, at de øvrige vedtægtsbestemmelser og hele loven bortfalder som helhed.

På denne baggrund er vedtægterne for foreningen Ibskers Husmandsplantage ikke bortfaldet desve-tudo og finder således fortsat anvendelse.

Vedtægterne har hjemmel i § 5 i *”Den Kongelige Udmarkskommissions udfærdigelse angaaende den med Hensyn til Sct. Ibs Sogns Udmarksjorder indgaaede Overenskomst”* (herefter *”Overenskomsten”*).

Overenskomstens § 5 har følgende ordlyd:

”Med Hensyn til Bestyrelsen og Benyttelsen m.v. af det Husmændene overladte Areal udfærdiger Amtmanden en Vedtægt, efterat der er givet Sognets Husmænd Lejlighed til at erklære sig derom. I Henseende til dette Areal ansees Sognets Husmænd som udgjørende en Kommune, og de af Bestyrelsen udskrevne Bidrag inddrives ved Udpantning som andre Kommuneafgifter.” (under-streget her)

Amtmandens beføjelse til ændring af vedtægterne er reguleret i vedtægternes § 15, hvoraf følgende fremgår:

”Det forbeholdes Amtmanden at foretage Forandring i denne Vedtægt, naar Formands-skabet andrager derpaa, og Forandringerne ønskes af tre Fjerdedele af de Tilstedeværende paaet ved Kirkestævne med mindst 14 Dages Varsel tillyst Møde af samtlige Sognets Hus-mænd.” (understreget her)

Amtmandens kompetencer inden for domstolsvæsenet bortfaldt med vedtagelsen af retsplejeloven i 1919, og amtmandsinstitutionen blev endeligt nedlagt ved Kommunalreformen af 2007. Kirkestævne er ligeledes i dag afskaffet. § 15 om vedtægtsændringer kan derfor ikke længere gennemføres efter den fremgangsmåde, der fremgår af bestemmelsen.

Manglende mulighed for vedtægtsændringer, ville stride mod den almindelige foreningsret, og ville derfor være at sidestille med, at der ikke er en klar vedtægt for, hvordan vedtægtsændringer gennemføres. Der kan i den forbindelse henvises til Landsover- samt Hof- og Stadsrettens afgørelse trykt i U1888.904, hvor der ikke var en forskrift, der regulerede vedtægtsændringer, hvorefter ændring måtte ske med de regler, der i øvrigt gjaldt for foreningens afgørelser, i dette tilfælde simpel stemmeflerhed.

Da dele af bestemmelsen om vedtægtsændringer ikke længere er gældende, må de almindelige foreningsretlige principper benyttes som fortolkningsbidrag til, hvordan vedtægterne skal ændres, da disse er udfyldende regler i det omfang vedtægten er tavs.

Det fremhæves, at vedtægten rent faktisk tidligere er blevet ændret (§ 3, som ændret den 6. juli 1906). Der er altså praksis for ændringer.

Der findes som udgangspunkt ingen generel lovgivning om foreninger, hvorfor foreningers virke reguleres af foreningernes vedtægter og i øvrigt af almindelige foreningsretlige grundsætninger. Ved manglende bestemmelse i vedtægterne om ændringer, må generalforsamlingens almindelige kompetence gælde, for så vidt angår formelle ændringer, jf. Professor Ole Hasselbalch i Foreningsret, 4. udgave, 2011, side 97.

Generalforsamlingen har den øverste kompetence, og generalforsamlingens beslutninger må herefter anses som gældende, i det omfang de er lovlige, saglige og ikke strider mod andre foreningsretlige grundsætninger, herunder grundsætningen om ligebehandling.

Indkaldelse til generalforsamling skal ske efter vedtægtenes regler herom. I det omfang vedtægten ikke behandler fremgangsmåden ved indkaldelse til generalforsamling, er foreningen baseret på den praksis, der i så henseende har dannet sig igennem årene i foreningen.

Det fremgår af Ole Hasselbalch, Foreningsret, 4. udgave, 2011, sider 325ff, at bestyrelsen i en forening altid kan indkalde til ekstraordinær generalforsamling. Indkaldelsen skal indeholde tid og sted for generalforsamlingen, hvad der forudsættes behandlet, og såfremt særlige anliggender skal behandles på generalforsamlingen, må disse konkretiseres i rimelig grad i indkaldelsen. Indkaldelsen skal ske med et varsel, der er tilpas langt med hensyn til medlemmernes mulighed for at deltage. Der kan i den forbindelse henvises til vedtægten § 15, hvor det fremgår, at der skal ske indkaldelse med mindst 14 dages varsel, hvilket må anses som et passende varsel.

Den generelle procedure ved vedtagelse af beslutninger i en forening sker som udgangspunkt med krav om simpelt flertal af de afgivne stemmer på generalforsamlingen.

I denne konkrete sag kræves der som anført et flertal på $\frac{3}{4}$ af de på generalforsamlingen tilstede-værende, jf. vedtægten § 15.

Eftersom amtmandsinstitutionen ikke længere eksisterer, må det i overensstemmelse med almindelige foreningsretlige principper og vedtægternes § 15 bero på *”Formandsskabets”* forslag, der skal være vedlagt indkaldelsen til *”Kirkestævne”*; nu generalforsamling, med det krævede kvalificerede flertal.

Formålet med ændringen af foreningens vedtægter er blandt andet, at foreningen ønsker at sikre fremover at være omfattet af naturbeskyttelseslovens § 36, stk. 7. Det er en betingelse for at være omfattet af naturbeskyttelseslovens § 36, stk. 7, at den juridiske person der ejer området har til formål, at støtte *almennyttige naturbeskyttelsesformål*. Følgende fremgår af fremgår af naturbeskyttelseslovens § 36, stk. 7, at:

"Der kan kun gennemføres fredning af arealer ejet af fonde, foreninger eller andre juridiske personer, der har til formål at støtte almenyttige naturbeskyttelsesformål, hvis ejeren har givet skriftligt afkald på at modtage erstatning efter § 39." (Understreget her)

Det fremgår af de specielle bemærkninger til bestemmelsen i Lovforslag nr. 165 fremsat den 4. marts 2011 om ændring af naturbeskyttelsesloven mv., at:

"Ændringen skal ses på baggrund af, at lov om landbrugsejendomme giver mulighed for, at fonde, foreninger og andre juridiske personer (selskaber), der har til formål at støtte almen-nyttige naturbeskyttelsesformål, efter reglerne i denne lovs § 24 kan erhverve landbrugsejendomme og landbrugsarealer til naturbeskyttelsesformål." (Understreget her)

Nævnspraksis har imidlertid fastslået, at det ikke er en betingelse, at der skal være tale om land-brugsejendomme eller landbrugsarealer for, at arealet ikke kan fredes, såfremt det ejes af en juridisk enhed, der har til formål at støtte almenyttige naturbeskyttelsesformål. I Natur- og Miljøklage-nævnets afgørelse af 16. maj 2013 i sag: NMK-520-00023 udtalte det samlede nævn, at:

"I det udkast til lovforslag, der blev sendt i ekstern høring, blev udtrykket "landbrugsarealer" anvendt, men udtrykket blev ændret til "arealer" inden forslaget blev fremsat i Folketinget. Selv om lovbemærkningerne omtaler og refererer til "landbrugsarealer" er det Natur- og Miljøklagenævnets opfattelse, at der må lægges afgørende vægt på bestemmelsens ordlyd."

Det er således ikke et krav, at der er tale om et landbrugsareal for, at et areal er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 36, stk. 7.

Hverken forarbejder eller praksis efter naturbeskyttelseslovens § 36, stk. 7 giver en klar indikation om, hvornår der er tale om et almenyttigt naturbeskyttelsesformål.

Praksis om hvornår et formål er at anse som almenyttigt naturbeskyttende efter landbrugslovens § 24, der har samme krav som naturbeskyttelseslovens § 36, stk. 7, må derfor benyttes som for-tolkningsbidrag.

Der kan i så henseende henvises til Skatterådets afgørelse af 31. maj 2022, trykt i SKM 2022.294 SR, hvor Skatterådet tiltrådte Skattestyrelsens indstilling om, hvorvidt en forenings formål henhørte under *"almennyttige naturbeskyttelsesformål"* i medfør af landbrugslovens § 24. Skattestyrelsen havde udtalt sig følgende:

"En forenings formål kan skattemæssigt anses for almenyttigt, når formålet ud fra en almin-deligt fremherskende opfattelse kan karakteriseres som nyttigt".

"... da hensigten [med foreningens skovdrift] i den konkrete sag alene er at beskytte miljøet, er det Skattestyrelsens opfattelse, at foreningens formål kan anses for almenyttigt." (under-streget her)

Yderligere havde skattestyrelsen i vurderingen lagt vægt på:

"Formålet kan således anses for almenyttigt ligesom foreningens aktiviteter kommer en vi-dere kreds af personer til gode og afgræsningen sker på objektiv baggrund" (understreget her)

Det fremgår af afgørelsen, at foreninger, der varetager politiske, (privat)økonomiske eller erhvervs-mæssige interesser, som udgangspunkt ikke kan anses for almenyttige.

Det kan på baggrund af ovenstående udledes, at almenyttige naturbeskyttelsesformål må forstås som, at foreningens virke ikke sker med henblik på at opnå et erhvervmæssigt overskud, men at foreningens virke ud fra en almindelig fremherskende opfattelse ses at tjene et miljømæssigt formål, der kommer en videre kreds af personer til gode.

For at Ibskers Husmandsplantage kan blive omfattet af naturbeskyttelseslovens § 36, stk. 7, skal det derfor klart fremgå af vedtægten, at foreningens virke ikke sker med henblik på at erhvervs-mæssigt overskud, men at foreningens virke skal tjene et miljømæssigt formål, der kommer en videre kreds af personer afgrænset på et objektivt grundlag til gode. Dette kan i praksis ske ved, at der sker udlodninger af overskuddet til naturbeskyttende formål, ligesom foreningens formål ud fra en almindelig forståelse må anses for at være almenyttig. Formålet kan eksempelvis begrænses til at være *"fremme af biodiversitet"*, *"sikre offentligheden uhindret adgang til rekreativ nydelse af områdets herlighedsværdi"*, eller lignende.

Det følger af den nævnte afgørelse fra Skatterådet af 31. maj 2022, at såfremt et generet overskud udbetales til husmændene som en art *"udbytte"* vil foreningen Ibsker Husmandsplantage ikke være omfattet af bestemmelsen i naturbeskyttelseslovens § 36, stk. 7. ..."

Miljøstyrelsen, nu Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø, har i brev af 16. august 2024 anført blandt andet:

"...

Miljøstyrelsen deltog den 19. juni 2024 i det offentlige møde og den efterfølgende besigtigelse af arealer inden for fredningsforslaget for Paradisbakkerne. Som fremsat på mødet anerkender Miljøstyrelsen, at området rummer betydelige landskabelige-, naturmæssige- og rekreative værdier og potentialer. En gennemførelse af fredningen vil kunne styrke disse værdier og understøtte områdets potentiale ift. naturværdier og biodiversitet. Miljøstyrelsen er derfor overordnet set positiv over for fredningsforslaget.

Miljøstyrelsens supplerende bemærkninger til fredningsforslagets bestemmelser, fredningskort samt til høringssvarene fremgår af nedenstående.

Bestemmelser

Bestemmelse om fredningens formål (§ 1, pkt. 4):

Punktet kan med fordel ændres, så det kan rumme fremtidige ændringer og tilføjelser i udpegningsgrundlaget eller hvis nye "internationale naturbeskyttelsesområder" opstår. Eksempel på ændret ordlyd kunne være: "At medvirke til at sikre gunstig bevaringsstatus af arter og naturtyper på arealer inden for internationale naturbeskyttelsesområder."

Bestemmelse om arealernes drift og anvendelse (§ 4, stk. 3 om naturnær skovdrift):

Det bør præciseres, hvad der menes med særprægede træer, for at undgå fremtidige tvivlsspørgsmål.

Bestemmelse om bebyggelse (§ 5, stk. 3):

Til bestemmelsen bør, for så vidt angår nyttehaver, tilføjes "uden for have- og gårdspladsarealer", da nyttehaver forventeligt vil være at finde inden for have- og gårdspladsarealer.

Bestemmelse om bebyggelse (§ 5, stk. 5):

Regulering af "udvendig ombygning" synes unødvendig henset fredningens formål.

Bestemmelse om offentlighedens adgang (§ 8, stk. 6):

Naturbeskyttelseslovens §§ 22-25 fastsætter regler for hunde i snor, hvorfor regler om dette i fredningen synes overflødig.

Bestemmelse om offentlighedens adgang (§ 8, stk. 7):

Der er Miljøstyrelsens vurdering, at boardwalks er en anlægstype med et udtryk, der med fordel kan forudsætte fredningsnævnets godkendelse. Boardwalks bør derudover kun etableres på eksisterende stier eksempelvis, hvis der er meget vådt.

Det er betragtninger der bør fremgå af bestemmelserne.

Bestemmelse om pleje og plejeplaner (§ 9, stk. 1 og 3):

Indholdet i stk. 3 synes overflødig, så længe bestemmelsen indeholder stk. 1.

Skovbegravelsesplads

Udover ovenstående bemærkninger til bestemmelserne bemærker Miljøstyrelsen, at forslaget ikke forholder sig til, hvorvidt der kan etableres yderligere en skovbegravelsesplads i området.

Idet Miljøstyrelsen oplever en øget interesse for skovbegravelsespladser henstilles der til, at fredningsforslaget tager dette forhold i betragtning.

Råstofgraveområder

Der er udlagt to råstofgraveområder inden for fredningsgrænsen. Områderne er i dag delvist udnyttet til råstofindvinding. Fredningsforslaget hindrer ikke udnyttelse af den resterende del af graveområderne.

Forslaget kan med fordel sætte klare rammer for hvad der skal ske med graveområderne efter endt indvinding. Dette for at undgå fremtidige tvivlsspørgsmål.

Fredningskortet

I fredningskortets legende står ""Enkeltmands jagt". Af bestemmelserne fremgår det, at enkeltmands jagt ikke er tilladt på disse arealer. Legenden bør derfor ændres til "Enkeltmands jagt ikke tilladt" for at undgå fremtidige misforståelser.

Fredningsforslaget tillader, at driften af den eksisterende skovbegravelsesplads kan fortsætte. Placering og omfang skovbegravelsespladsen bør derfor tegnes ind på fredningskortet.

Det fremgår af fredningskortet, at der ved starten af Oksemyrevej fra øst er et overdrevsareal omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3 og af fredskovspligt jf. skovloven. Miljøstyrelsen kunne på besigtigelsen konstatere, at arealet er dækket af skov og ikke indeholder overdrev.

Bemærkninger til høringssvar

Advokatfirmaet Lundgrens har indsendt et høringssvar på vegne af en stor del af lodejerne. Her gøres det gældende, at fredningsforslaget ikke er nødvendigt, idet arealerne allerede er beskyttede af eksempelvis, fredskov, beskyttede naturtyper (naturbeskyttelseslovens § 3), Natura 2000 ligesom der allerede i dag er offentlighedens adgang jf. naturbeskyttelseslovens § 23, stk. 2.

Eksisterende beskyttelse

For så vidt angår eksisterende beskyttelse af arealerne kan Miljøstyrelsen oplyse, at godt 70 ha er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3 om beskyttet natur eller som habitatnatur. Beskyttelsen skal sikre, at arealernes tilstand forbliver den samme eller forbedres.

Hele fredningsområdet er en del af Natura 2000-område nr. 186 "Almindingen, Ølene og Paradisbakkerne", der

udgøres af Habitatområde nr. 162 og Fuglebeskyttelsesområde nr. 80. Fokus inden for et Natura 2000-område er sikre en gunstig bevaringsstatus for de i området udpegede naturtyper og arter, samt at sikre eller genoprette naturen i området.

Derudover er der 275 ha fredskovspligtig arealer. Formålet med de fredskovspligtige arealer er, at sikre en bæredygtig og produktionssikker skovdrift. Der er mulighed for sprøjte og gøde, ligesom arealerne kan renafdrives, når træerne er hugstmodne. Der er ikke krav om hjemmehørende træarter.

Naturbeskyttelseslovens § 36 stk. 7

I forbindelse med fredningssagen om Paradisbakkerne har Ibsker Husmandsplantage, på en ekstraordinær generalforsamling den 8. august 2024, vedtaget en ændring af foreningens vedtægter. Ændringen betyder, at følgende nu fremgår af vedtægt § 9:

"Hvis Udmarkskassens Beholdning uden Udskrivning af noget Bidrag dertil er tilstrækkelig, skal Formandsskabet udstrække Plantninger udover det forskrevne Maal eller forøvrigt anvende Overskuddet til at sikre og fremme naturen og den biologiske mangfoldighed paa Udmærken. Samt sikre offentlighedens adgang på udmærken."

Ibsker Husmandsplantage gør herefter opmærksom på, at foreningens arealer ikke kan fredes, idet foreningen ikke har givet afkald på erstatning jf. naturbeskyttelseslovens § 36 stk. 7.

Vedtægtsændringen indeholder alene oplysning om, hvordan foreningens overskud skal anvendes. Vedtægterne har ingen bestemmelser om hvordan arealernes skal drives bortset fra at der skal plantes skov. Der er altså ingen bestemmelser om, hvordan arealanvendelsen skal ske efter naturbeskyttende principper. Efter Miljøstyrelsens opfattelse er det et for spinkelt grundlag til at blive omfattet af naturbeskyttelseslovens § 36, stk. 7.

Det er kun i ganske få tilfælde, at naturbeskyttelseslovens § 36 stk. 7 har været i anvendelse. [...].

...

Bornholms Regionskommune har i høringssvar af 23. september 2024 anført blandt andet:

...

Høringssvar vedrørende fredning af Paradisbakkerne

Fredningsnævnet har sendt et forslag til fredning af Paradisbakkerne i høring til Bornholms Regionskommune.

Til fredningsforslaget har kommunen følgende bemærkninger:

Generelt:

Det er et meget stort område, der ønskes fredet og det berører mange lodsejere. Af de grunde, og fordi det er et meget varieret skov/naturområde er det ekstra vigtigt at baggrunden for fredningen, og det der opnås med fredningen, er tilstrækkeligt belyst og også tilstrækkeligt detaljeret belyst.

Det vurderes ikke at være tilfældet.

Forslaget er generelt upræcist i forhold til nuværende biologiske og landskabelige forhold, som ikke præciseres eller er kortlagt tilstrækkeligt. Der savnes en bedre registrering af nuværende biotoper og deres værdi, og det kan derfor ikke vurderes, om den fremtidige skov egentlig bliver mere artsrig.

Det er også uklart hvordan skovbilledet bliver på sigt med de foreslåede fredningsbestemmelser. Det gælder især bestemmelserne om træartsvalg. Hvis der stort set kun bliver blandet løvskov vil landskaberne ændres væsentligt og det vil muligvis på sigt blive en mere ensartet bevoksning hvor terræn-forholdene og den særlige geologi sløres. Der vil også være skovtyper der forsvinder. F.eks. de områder der præges af en meget åben "nordisk" skovtype med blandede bevoksninger præget af fyrretræer med blåbær og urter i bunden. I fredningsforslaget tages der ikke hensyn til jordbund. Er der vådt/tørt eller er jordlaget tykt eller tyndt ovenpå klippen.

Det er desuden usikkert hvilke konsekvenser der bliver for kommunen som plejemyndighed og tilsynsmyndighed. Det vurderes at være vanskeligt for ejerne at opfylde fredningsbestemmelserne og vanskeligt for kommunen som tilsynsmyndighed at håndhæve bestemmelserne.

Det er kommunens vurdering at fredningsforslaget i højere grad bør tage udgangspunkt i Paradisbakkernes helt særlige geologiske forhold med de mange tætliggende sprækkedale. Det nuværende skovlandskab er dannet på baggrund af de helt specielle vækstforhold, der findes. (Højtliggende klippe, tyndt muldlag og mosaik af tørre og våde områder og åben skov og mere tæt skov)

På den baggrund kan kommunen ikke anbefale fredningen i dens nuværende udformning.

Bemærkninger til indledende tekst:

I de indledende afsnit står bl.a. ved foto s 9 at en stor del af Paradisbakkerne består af ensartede bevoksninger af sitkagran eller douglas.

Det kunne i den forbindelse være hensigtsmæssigt med en oversigt over hvor meget, det egentlig drejer sig om, da det er vores vurdering at det ikke drejer sig om særlig store områder.

For at kunne vurdere en evt. fredning og konsekvenserne for det fremtidige skovbillede og naturværdi savnes også i det hele taget en registrering af de nuværende skovtyper.

På side 20 står vedr. løvfrø "at siden blev der udført en række udsætnings-projekter, også på Bornholm" Det er ikke korrekt. Løvfrøens fremgang på Bornholm skyldes at Bornholms Amt gravede og oprensede en lang række vandhuller.

Bemærkninger til forslaget:

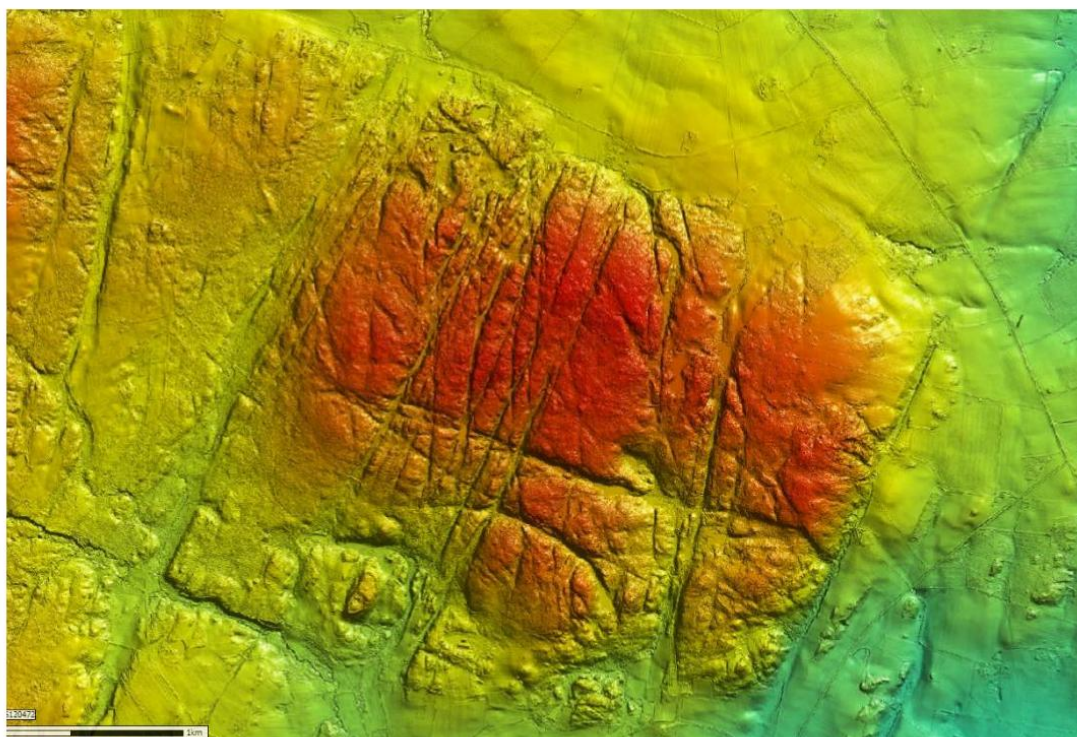
§1 Fredningens formål

Der står i punkt 3: - at sikre de geologiske interesser.

Geologien i Paradisbakkerne er unik, med alle de mange tætliggende sprækkedale. Det er et forhold, der burde fremhæves yderligere både i forhold til formålet med fredningen, men også i de efterfølgende paragraffer. Altså hvordan forholder man sig til sprækkedalene og skal de tydeliggøres i landskabet/skoven.

Den helt særlige geologi kan begrunde, at de geologiske værdier vægter højere og at det er en fredning af national interesse.

Da man fremover vil have blandskov med overvejende løvtræ, vil sprækkedalenes fremtræden risikere at blive sløret i forhold til nuværende skovlandskaber. Det kan derfor anbefales, at der lægges mere vægt på geologien og de særlige landskaber og den natur, der på baggrund af geologien og de særlige terræn- og jordbundsforhold (højtliggende klippe og tyndt jordlag), er knyttet til den og derved bevarer de unikke landskaber og den natur der knytter sig til dem.

Højdekort over Paradisbakkerne der viser de mange sprækkedale, der ligger på kryds og tværs og tegner den helt unikke geologi.

§3 Bevaring af området

Det er uhensigtsmæssigt at bruge begrebet "nuværende tilstand" fordi naturen er dynamisk, og der kan opstå modstridende interesser. Både nu og i fremtiden. F.eks. de biologiske interesser kontra f.eks. geologiske og landskabelige værdier. Der kan f.eks. være en konflikt i forhold til om man ønsker en sprækkedal, som et stykke urørt natur med væltede træer, bregner og svampe eller man ønsker en åben sprækkedal, der fremstår knivskarpt i landskabet med mere lysåben natur.

Det vil være hensigtsmæssigt at beskrive hvilken naturtilstand der er nu.

Det kunne være et kort med tilhørende billeder med beskrivelser, så man kan se "nuværende tilstand" Det ville gøre det nemmere at administrere – også i fremtiden. Alternativt bør det forklares hvad der menes med "nuværende tilstand"

§4 Arealernes drift og anvendelse

Grænserne for de skovtyper der beskrives i stk. 2 og 4 er meget vanskelige at administrere efter på sigt – både for ejere i forhold til at drive skoven, og for kommunen som tilsyns- og plejemyndighed. Der er grænser på fredningskortet, der

ikke følger matrikelgrænser, ejergrænser eller naturlige skel, som f.eks. en sprækkedal.

Det vil derfor være vanskeligt ude i skoven at erkende hvor grænserne mellem "naturnær skov" og "øvrige skovarealer" er.

Stk 2. Der står hjemmehørende arter og maks. 20% nåletræer. En del af disse skovområder er i dag meget karakteristiske for skovtyperne i Paradisbakkerne. Det er et meget "nordisk" skovbillede karakteriseret med en del gamle fyrretræer og opvækst af birk, eg og andre løvtræer. Oftest med ganske lys-åben skovbund med blåbær og urter. Det vil ændre dette skovbilledebillede, hvis der fremover kun må være 20% nåletræer.

Kommunen foreslår derfor at skovfyr, som nåletræ, skal undtages fra denne regel, for at denne meget værdifulde og karakteristiske skovtype ikke forsvinder.

Det vurderes desuden at det generelt er et problem at kun 20 % i den "naturnære del" og 40 % i øvrige skovarealer må være nåletræ, også hvis skovfyr undtages. Det vil ændre Paradisbakkernes nordiske skovpræg til overvejende løvskov. Den biodiversitet man gerne vil fremme ved løvskov er ikke den biodiversitet vi vurderer er hensigtsmæssig i forhold til de særlige skovtyper, der findes Paradisbakkerne, men derimod den biodiversitet, der er hjemmehørende i de mere "nordiske skovtyper" som er et resultat af selvsåning efter ophør af græsning i slut 1800 årene. Og grundet de særlige jordbundsforhold hvor klippen ligger højt mange steder og det derfor bliver meget tørt om sommeren. Dette gælder primært for den østlige og centrale del af fredningsområdet.

Eks på karakteristisk skovområde med skovfyr, selvforyngelse og en bund af blåbær og urter.

Stk. 3 og 4: Der står: ” bevarelse af dødt ved”. Vigtigt at præcisere om det kun gælder væltede træer, eller også gælder træer, der er ved at gå ud (f.eks. døende asketræer angrebet af asketoptørre).

Stk. 4. Der skal efter afdrift genplantes med blandskov af hjemmehørende arter. Maks 40% nåletræ.

Der står også at Fredningen ikke er til hinder for at undlade at genplante skov, således at arealerne overgår til lysåben natur.

Det er uhensigtsmæssigt, at man på den måde siger at skov skal genplantes. Skoven kan også genindfinde sig ved naturlig tilgroning. Det bør ikke være et krav at arealerne holdes lysåbne, hvis der ikke genplantes.

Arealer overgår ikke af sig selv til lysåben natur. De vil i løbet af ganske få år gro til i skov, hvis ikke man aktivt holder vegetationen nede. Men generelt er det godt at have muligheden for at lave flere lysåbne arealer, det skal bare også være muligt at genvækst sker ved almindelig selvforryngelse, som ofte giver en meget artsrig og varieret skov.

Paradisbakkerne er i dag et meget varieret naturområde med rigtig mange forskellige naturtyper og levesteder for dyr og planter.

Generelt er der flere arter knyttet til hjemmehørende arter og løvtræer. Men man kan frygte at det – på sigt – bliver en mere ensartet skov generelt set, og de arter der lever i denne skovtype favoriseret. Dem bliver der flere af. Mens de arter der lever i andre naturtyper bliver der færre af. Man kan frygte at den meget varierede skov, som er en mosaik af forskellige skovtyper og naturområder, vil forsvinde og det bliver mere ensartet.

Vedr. hjemmehørende nåletræarter (sundhed)

Af hjemmehørende nåletræer kan rødgran eller skovfyr som skovtræer. Så brugen af nåletræ vil være begrænset fremover.

Rødgranerne sundhed betegnes på nuværende tidspunkt som tilfredsstillende. Med de forventede klimaændringer med temperaturstigninger, hvor vi ser ind i mildere vintre, tørre og varmere somre, vil rødgranen få en lang række udfordringer

Rødgrans sundhed i Danmark – Københavns Universitet (ku.dk). Disse afledte effekter af klimaforandringer har vi de senere år allerede oplevet på Bornholm med angreb af barkbiller og udgåede træer på tørre lokaliteter.

Med begrænsning af træartsvalget af nåletræer modvirker man skovens fremtidige modstandsdygtighed overfor klimaforandringer og dermed muligheden for produktion af gavntre.

(Træartsvalget 12. Rødgran – Københavns Universitet (ku.dk))

Dermed kan det blive uhensigtsmæssigt at bruge rødgran som gavntre fremover.

§ 4 stk. 5:

Der står konverteres til 'overvejende lysåben natur som indlandsklippe, hede og overdrev'. Her kan det være centralt, hvordan ordet 'overvejende' skal forstås. Vil det være op til tilsynsmyndigheden (kommunen) at vurdere, hvad 'overvejende lysåben' er, således at f.eks. enkeltstående træer og kratpartier, som vurderes at have naturværdi, kan bevares i disse områder ud fra tilsyns-myndighedens vurdering? Det vil være hensigtsmæssigt at lysåben natur også kunne være meget lysåben skov i de områder, hvor lysåben natur er svær at opretholde på grund af hastig tilgroning.

Vedr. stk. 6 så kræver det et godt kendskab til arternes tilstedeværelse for at vi fra kommunens side kan administrere fredningsbestemmelserne. Denne kortlægning har vi ikke.

Generelt er det svært at erkende grænserne på fredningskortet i virkeligheden, og dermed også svært at efterleve for ejere og svært at administrere og håndhæve for kommunen som tilsyns- og plejemyndighed.

§ 4 stk. 7:

§ 3-registreringen er en vejledende registrering og kan over tid ændres. Også habitatnaturtypekortlægningen kan ændre sig. Derfor bør indtegningen af § 3-arealer og habitatnaturtyper på kortbilag 2 betragtes som de nu gældende registreringer, men det bør være de til enhver tid gældende registreringer/kortlægninger, som skal anvendes i forvaltningen.

§4 Forslag: Certificeret skov.

Det bør undersøges om man i stedet for bestemmelserne i stk 2 og 4 kunne stille krav om at skovområderne certificeres, som det f.eks. er sket i kommunens skove. Det betyder bl.a. at man dyrker skoven naturnært, at dele udlægges til urørt skov og at der er:

- mere selvforryngelse
- bedre publikumsadgang
- flere blandingsbevoksninger
- mindre grad af jordbearbejdning
- større andel hjemmehørende træarter
- mere efterladt dødt ved i bevoksningerne
- en procentdel af arealet er udlagt til biodiversitet
- mindre brug af hjælpepestoffer som gødning og pesticider

For lodsejeren betyder det at der fortsat kan produceres gavntre og at prisen på træet også bliver højere. Det vurderes som en effektiv måde at sikre beskyttelse, give ejerne fortsat selvbestemmelse og en nemmere administration af skoven.

Certificeringen efter PEFC og FSC er netop et udtryk for ansvarlig bæredygtig skovdrift, målt på en lang række kriterier.

I hovedtræk drejer det sig om bevarelse af værdifuld natur, ansvarlig produktion af træ til industrien og at man tager hånd om de rekreative værdier.

Hvis Paradisbakkerne certificeres vil det afklare en del af de usikkerheder der ligger i det fredningsforslag, der er rejst.

- Kravet om skovkort og bevoksningsliste vil afklare hvor stor en andel af arealet, der er tilplantet med ikke-hjemmehørende træarter.
- Kortlægning af Nøglebiotoper

Ift. De driftshensyn man skal tage ift. certificering kan nævnes en lang række tiltag som vil være på linje med den foreslåede fredning. Belyses nærmere i nedenstående bilag med skema.

§5 Bebyggelse

Der nævnes mulighed for etablering af offentligt tilgængeligt shelter. Dette bør også gælde offentligt tilgængelige primitive lejrpladser f.eks. i forbindelse med Højlyngsstien.

§8 Offentlighedens adgang

Som det er nu er det svært for offentligheden at vide hvor man må gå og ikke gå. Det bliver det stadig, hvis der er forskellige bestemmelser i skoven. Altså at man i de nuværende fredninger må gå over det hele mens man i det øvrige del kun må færdes på stierne.

Man kan overveje, om adgangen fremover bør være, som naturbeskyttelseslovens bestemmelser for adgang i offentlige skove. Altså at man må gå både på og udenfor stierne i hele området.

§9 Revision af plejeplanen.

Der kunne stå at den kan revideres når det skønnes nødvendigt. Hvert 5. til 10. år er sjældent nødvendigt og bør ikke være et krav.

§10 Retningslinjer for plejen

Der bør stå at kommunen kan bekæmpe invasive arter.

Ud over fredningserstatninger vil kommunen være ansvarlig for naturpleje og vedligeholdelse af stier og andre publikumsfaciliteter indenfor det fredede område.

Som plejemyndighed udfører Bornholms Regionskommune allerede i dag naturpleje i de dele af fredningsområdet, hvor der er eksisterende fredninger.

Det drejer sig bl.a. om en årlig rydning af opvækst i form af birk, bævreasp og diverse småbuske på Årsdale Ret, men også rydninger i nogle af sprækkedalene. Plejen indebærer også opsætning og vedligeholdelse af hegn, så arealer kan afgræsses af f.eks. kreaturer og får.

Kommunens opgaver i forhold til naturpleje vil med fredningen øges betydeligt, da ny lysåben natur kræver naturpleje for at undgå at arealerne springer i skov.

Også tilsynsopgaven med hensyn til om fredningsbestemmelserne overholdes vil blive betydeligt større. Konsekvensen heraf bliver, det generelle tilsyn med fredede områder på Bornholm generelt forringes, hvis der ikke tilføres området yderligere ressourcer.

...

Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø (tidligere Miljøstyrelsen) har i brev af 25. oktober 2024 anført blandt andet:

”...

Bemærkninger fra Miljøstyrelsen til høringssvar fra Bornholms Regionskommune om Fredningsforslag for Paradisbakkerne

Fredningsnævnet for Bornholm har den 27. september 2024 videresendt et høringsvar fra Bornholms Regionskommune til Miljøstyrelsen. Høringsvaret omhandler Fredningsforslag for Paradisbakkerne på Bornholm.

De lokale forhold

Kommunen efterlyser, at fredningsforslaget i højere grad tager de konkrete og lokale forhold på Bornholm i betragtning.

Miljøstyrelsen kan støtte dette synspunkt som med fordel kan tænkes ind i bestemmelserne. Et eksempel på

egnskarakteriske træk ved Paradisbakkerne er sprækkedalene og jordbundsforholdene. Miljøstyrelsen bemærker hertil, at fredningsområdet kan indeholde delområder, hvor konkrete værdier understøttes i en fredning.

Registrering af eksisterende forhold

Endvidere efterlyser kommunen en bedre registrering af de eksisterende forhold inden for fredningsforslagets område. Miljøstyrelsen bemærker hertil, at en vis grad af registrering er nødvendig, hvis områdets nuværende tilstand skal udgøre et udgangspunkt for den fremtidige administration.

Kommunen gør opmærksom på (høringssvar side 7), at kommunen ikke er i besiddelse af kortlægning der kan understøtte bestemmelse § 4 stk. 6:

”Stk. 6. Undtaget for kravet i stk. 5 er del-arealer, hvor der er udviklet skovnaturtyper og/eller levesteder for arter på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området, og hvor konvertering derfor vil være i strid med Natura 2000-planens målsætninger. Ligeledes undtaget er arealer, der indeholder levesteder for andre sjældne og/eller truede arter, og hvor hensynet til disse ifølge plejemyndigheden bør prioriteres højere end konverteringen til lysåben natur.”

Miljøstyrelsen bemærker hertil, at der i forbindelse med Natura 2000 planlægningen bliver registreret og kortlagt naturtyper på udpegningsgrundlaget for Natura 2000 området. Disse registreringer er tilgængelige for kommunen.

For så vidt angår kommunens ønske, om at det skal være de til enhver tid gældende kortlægninger af beskyttede arealer jf. naturbeskyttelseslovens § 3 (side 7 om fredningsforslagets § 4 stk. 7) der skal anvendes i forvaltningen af fredningen, bemærker Miljøstyrelsen, at det er Miljø- og Fødevareklagenævnets faste praksis, at arealer omfattet af § 3 (på fredningstidspunktet) vises på fredningskortet eller et kortbilag. Det er Miljøstyrelsens opfattelse at denne praksis bør følges. Fredningsforslaget hindrer ikke, at nye arealer bliver omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3.

Miljøstyrelsen støtter kommunens forslag om, at fredningsforslaget kan give mulighed for enten blandskov eller selvfornyelse, således at det ikke er et krav at arealerne holdes lysåbne (fredningsforslagets § 3 stk. 4).

Certificering af skov

Kommunen foreslår, at bestemmelse § 4 stk. 2 og 4 erstattes af krav om, at skovene i Paradisbakkerne certificeres efter PEFC eller FSC.

Underlægges fredningsområdets skove en certificering vil tilsynet med skovene (for så vidt angår driften) ikke ligge hos kommunen som tilsynsmyndighed men certificeringsorganet, mens kommunen fortsat vil have ansvar for at føre tilsyn med fredningen, ligesom ansøgninger/tiltag i forhold til drift ikke ville skulle forelægges fredningsnævnet.

Kravene i certificeringerne kan ændre sig og derved medfører tvivl omkring, hvilke værdier (geologiske, landskabelige, biologiske) fredningen skal vægte højest. Miljøstyrelsen vurderer derfor, at certificering er en uhensigtsmæssig løsning i det konkrete fredning. En eventuel certificering bør være op til den enkelt skovejer at beslutte.
... ”

Foreningen Bornholm har i brev af 25. november 2024 anført om fredningsforslaget blandt andet:
”...

Foreningen Bornholm (FB efterfølgende) kan ikke støtte DN's forslag om fredning af Paradisbakkerne.

Selvom fredningsforslaget ligger indenfor rammerne af FB's formålsparagraffer om bevaring og fredning af naturskønne og historiske mindleværdige steder, har FB den opfattelse, at fredningsforslaget i dets nuværende omfang, form og proces ikke kan støttes fordi:

Paradisbakkerne er allerede underlagt følgende love og bekendtgørelser:

- Natura 2000
- Skovloven (ikke alle arealer er omfattet)
- Naturbeskyttelsesloven
- Planloven
- Museumsloven
- Fredningsdeklaration af 1932 (del af Paradisbakkerne)
- En mindre deklaration af 1934 (del af Paradisbakkerne)

En fredning af Paradisbakkernes 642 ha store område, vil samtidigt betyde en forholdsvis stor omkostning for lokalsamfundet i forhold til **biodiversitetsgevinsten**, der er en af de vigtigste præmisser i DN's fredningsforslag.

DN fremhæver med rette de meget smukke og geologiske unikke sprækkedale, der kun forefindes på Bornholm. Derfor burde en eventuel fredningen af Paradisbakkerne være af national interesse, og derved en sandsynlighed for, at staten betaler 90 % af eventuelle fredningerstatningerne og BRK således kun 10 %.

Et andet af DN's argumenter for at frede Paradisbakkerne er, at en fredning vil beskytte fortidsminderne, men det kræver så, at alle fortidsminder er registreret, hvilket ikke er tilfældet nu.

Mere end 40 forskellige private lodsejere har gennem tiderne frivilligt bidraget med ressourcer og økonomi, til gennem en varieret arealforvaltning, at skabe et enestående skov og naturområde med høj biologisk biodiversitet, til glæde for de mange forskellige brugergrupper af arealet. Og det er FB's helt klare opfattelse, at de private lodsejere af Paradisbakkerne gerne frivilligt vil fortsætte ad samme vej. Det kræver, at lodsejerne aktivt bliver inddraget og måske også vejledt i processerne med at sikre, pleje og udvide habitatnaturtyperne, § 3 naturtyper, naturnær skovdriftsformer ect, som DN efterspørger.

FB finder det iøvrigt bemærkelsesværdigt, at FB overhovedet ikke er blevet kontaktet inden udarbejdelse og fremsættelse af fredningsforslaget til trods for, at FB allerede i 1932 og 1934 fik gennemført de første frivillige fredninger af dele af Paradisbakkerne.

Såfremt Fredningnævnet på Bornholm vælger at frede Paradisbakkerne, har FB følgende bemærkninger til DN's fredningsforslag og taktsblad:

- BRK bør pålægges plejepligt og ikke kun plejeret. Som DN's fredningsforslag er nu, er det uklart hvem der reelt har plejepligten af de fredede områder. Hvis ikke BRK har plejepligt, kan FB frygte, at den fremtidige pleje af f.eks de lysåbne arealer ikke bliver varetaget i det omfang den har idag.
- Det er betænkeligt, at BRK både har rollen som tilsynsførende og udførende. BRK er inhabil i forhold til kontrolfunktion, plejefunktion og økonomifunktion.
- Der bør være obligatorisk med Naturnær skovdrift på alle skovbevoksede arealer. Det giver ingen mening i forhold til at øge biodiversiteten- kun at pålægge Naturnær Skovdrift på de 134 ha. Naturnær skovdrift er i øvrigt kun en skovdriftsmetode, som ikke er bundet op i nogen lov.
- Der bør foretages en ny bioscore gennemgang af alle arealerne, så man har en ny og revideret baseline at gå ud fra.
- Gammelborg bør kun ryddes for træopvækst og træer, såfremt Bornholms Museum eller Slots og Kulturstyrelsen stiller krav om det. Biodiversiteten er høj på borgområdet allerede, og det er vigtigt at bevare denne i størst muligt omfang.
- Maskindriften på fredningsarealerne skal udføres i henhold til Naturstyrelsens retningslinjer om Skånsom Maskindrif.
- Alle maskiner som udfører arbejde i fredningsområdet skal være miljøcertificeret i henhold til Naturstyrelsens retningslinjer.
- Afdrift i hugstmoden Nåletræ i den Naturnære skovdrift skal være tilladt, fordi afdrifter i en 4-5 års periode giver lysåbne arealer til stor gavn for bla. Rødrygget Tornskade, Bynkefugl og mange sommerfuglearter. På afdriften bør efterlades min 8 højstube pr ha til dødt ved.
- Det bør være tilladt at plante f.eks Douglasgran, og ikke kun hjemmehørende træarter. Douglasgran er en af de nåletræarter, der kan tåle fremtidens mere fugtige, varme og blæsende klima. Den angribes heller ikke af Typografbarkbiller, som rødgranen gør. De sidste par år er tusindvis af ha rødgran ødelagt af Typografbiller i Europa, og også her på Bornholm er der allerede kraftige angreb. Rødgran vil ikke kunne overleve på sigt, så det vil være forstligt klogt at have andre ikke hjemmehørende nåletræarter med ind i skovdriften, der kan overleve klimaændringerne.
- FB foreslår også, at den af DN foreslåede tilladte nåletræsprocenten øges fra 20 til 40 %. 20 % er for lidt, og det bør tilstræbes at især arealet med skovfyr øges. Derved vil skovbilledet få et mere nordisk præg, hvor birk og skovfyr er de dominerende træarter med blåbær, lyng og urter under sig.
- Sprækkedalene bør ikke ryddes pr. automatik, da de rummer rigtig meget biodiversitet. Der bør foretages en bioscreening af hver eneste sprækkedal inden en eventuel rydning eller andre plejetiltag.
- Fortidsminderne og fortidskulturspor skal registreres, ellers er det nærmest umuligt at beskytte dem i forbindelse med skovdriften.
- Der må ikke jordbearbejdes i forbindelse med gentilplantning før tilplantningsarealet er screenet for fortidsminder eller spor af fortidsminder.
- Natlige aktiviteter med lys bør ikke være tilladt. Det stresser vildt og fugle.
- Publikums adgang til arealerne bør foregå i henhold til Naturbeskyttelseslovens § 23 for private skove, således at de private lodsejere bla. har mulighed for at forbyde f.eks Mountain-Bike cykling på udvalgte stier eller andre uhensigtsmæssige aktiviteter.

...

Danmarks Naturfredningsforening har i brev af 29. november 2024 vedrørende de indkomne indlæg fra Bornholms Regionskommune, Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø, lodsejere og interesseorganisationer, anført blandt andet:

”...

Indledningsvis ønsker sagsrejser at slå fast, at sagsrejser anerkender de indsatser lodsejerne har gjort for at fremme naturværdierne og for at vise stor imødekommenhed over for besøgende i området. Imidlertid er det sagsrejsers holdning, at en fredning er det stærkeste og bedste værktøj til varig sikring og udvikling af naturværdierne samt bevaring af de øvrige fredningsværdier i Paradisbakkerne. En fredning med de foreslåede bestemmelser vil samtidig understøtte Natura 2000-planen og medvirke til, at der kan opnås gunstig bevaringsstatus for arter og naturtyper på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området.

Lb.nr. 6, Martin Hjorth

Ingen bemærkninger.

Lb.nr. 8, Ibsker Husmandsplantage

Biodiversitet og offentlighedens adgang

Sagsrejser anerkender de naturfremmende aktiviteter, som Husmandsplantagen udfører, bl.a. tilplantning med hjemmehørende arter. Sagsrejser anerkender desuden den imødekommenhed, som Husmandsplantagen viser i forhold til offentligheden.

For langt størstedelen af Husmandsplantagens skovbevoksede arealer er det foreslået, at arealerne skal omfattes af fredningsbestemmelsernes § 4 stk. 4 om "øvrige skovarealer". Det betyder, at de begrænsninger der pålægges driften for disse arealer, er krav om at der efter afdrift skal genplantes med blandet skov af hjemmehørende arter. Der tillades max. 40 % nåletræer, og dødt ved skal efterlades.

Af Biodiversitetsrådets årsrapport 2023 fremgår, at Rådet anbefaler, at der udlægges betydeligt mere urørt skov end de 75.000 ha, som fremgår af natur- og biodiversitetspakken fra 2021. Udlægningen bør ske repræsentativt således, at skovene samlet set bedst dækker både sjældne og almindelige arter. Dette indebærer, at der i langt højere grad bør udlægges urørt skov i private skove end hidtil, da mange sjældne og truede skovarter kun findes her. Rådet mener, at udlægning af urørt skov er et effektivt virkemiddel til at løfte den skovtilknyttede biodiversitet.

Sagsrejser er enige med Biodiversitetsrådet og mener, at urørt skov er et effektivt virkemiddel til at fremme biodiversiteten i skovene. Imidlertid anerkender sagsrejser, at Paradisbakkerne er et kulturlandskab, hvor skovdrift siden sidste halvdel af 1800-tallet har været dominerende. Sagsrejser har derfor bestræbt sig på at udforme bestemmelser for området, som betyder, at der fortsat kan drives skovdrift, men med et væsentligt større fokus på biodiversitet. Sagsrejser finder således ikke, at Husmandsplantagen bliver pålagt urimelige driftsmæssige begrænsninger.

Sagsrejser vil ikke modsætte sig såfremt Fredningsnævnet beslutter at ændre bestemmelserne for Husmandsplantagens arealer, så de i stedet udlægges til urørt skov.

Lb.nr. 10, Jan Mortensen

Håndtering af bestemmelsen om naturnær skovdrift i praksis

Det fremgår af fredningsforslagets fredningsbestemmelse § 4, at de maksimalt 20 % nåletræer skal være på ejendomsniveau. Der er ikke krav om, hvor på ejendommens fredede arealer, de 20 % nåletræer må stå. Kravet om maks. 20 % nåletræer skal sikre at biodiversiteten øges på sigt. Blandt skov rummer langt større potentiale for høj biodiversitet end monokulturer af nåletræer. Kravet om maks. 20 % nål skal forstås som et fremtidigt mål, som gradvist opnås ved rydning af nåletræer ved hugstmodenhed og ved tynding, hvis der sker stor selvforyngelse af nåletræer.

Det fremgår desuden af fredningsbestemmelsen, at der må foretages tynding i et omfang, der sikrer, at der til stadighed er mindst 50 % sammenhængende kronedække på tyndingsarealet. Udformningen af bestemmelsen læner sig op ad Miljøstyrelsens (nu Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø) håndtering af Natura 2000-anmeldelser af renaftdrift.

I henhold til Skovlovens § 17 er der [krav om skriftlig meddelelse](#) – anmeldelse – af en række aktiviteter i privatejede skovbevoksede fredskovsarealer inden for Natura 2000, herunder renaftdrift. For at sikre, at fredningsbestemmelsen ikke vil være i strid med forvaltningen af Natura 2000-områder, er bestemmelsen udarbejdet på baggrund af den praksis, som Styrelsen anvender. Bestemmelsen understøtter altså de gældende regler. Derudover følger bestemmelsen Styrelsens generelle principper for naturnær skovdrift og har til formål at øge biodiversiteten.

Skovloven rummer allerede visse begrænsninger i driften, f.eks. må juletræer og pyntegrønt i kort omdrift kun udgøre op til 10 % af arealet, og lysåbne arealer udgøre 10 % hvorfor den foreslåede fredningsbestemmelse om naturnær drift ikke synes vanskeligere at håndtere end gældende regler.

Råstofgraveområde

En del af lodsejers ejendom er udlagt som råstofgraveområde i Råstofplanen for Bornholm 2016-2028 og området fremgår også af kommuneplanen. Bornholms Regionskommune er ansvarlig for udpegningerne, og vil derfor også kunne anvise hvor afgrænsningen ligger i terrænet.

Lb.nr. 11, Gert Kofoed Pedersen

Ingen bemærkninger.

Lb.nr. 13, Erik Ipsen

Ingen bemærkninger.

Lb.nr. 14, Ib Kofod Hansen

Ingen bemærkninger.

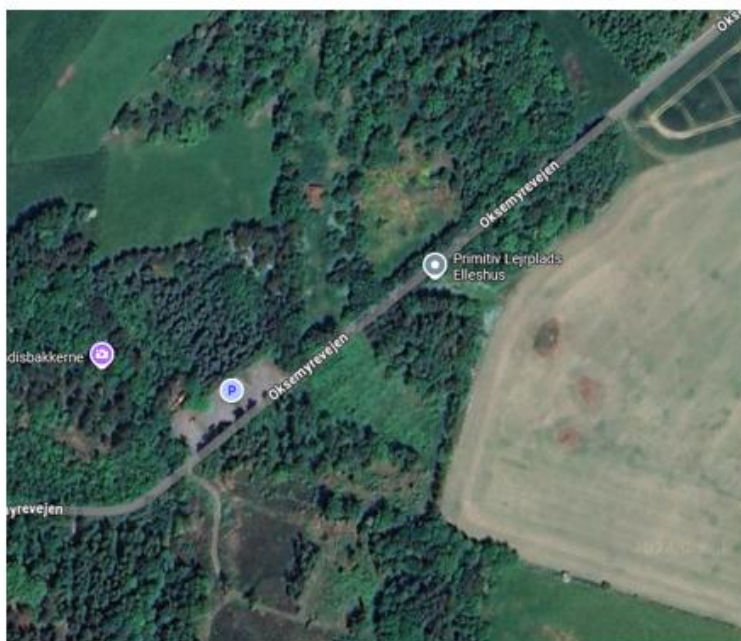
Lb.nr. 16, Hans Preben Rasmussen

Der henvises til punktet om "frivillige ordninger", lb. nr. 32.

Lb.nr. 19, Preben Kjøbeløv Bjerregaard

Fredningens afgrænsning

Sagsrejser har ikke været opmærksom på den eksisterende primitive lejrplads på matr.nr. 57 Hovedejerlavet, Ibsker, Oksemyrevej. Det er ikke intentionen med fredningen at sætte yderligere begrænsninger for brugen af lejrpladsen, hvorfor sagsrejser foreslår, at der til fredningsbestemmelsernes § 13 om særbestemmelser tilføjes et stk. 3: "Fredningen er ikke til hinder for fortsat drift af den primitive lejrplads på matr.nr. 57 Hovedejerlavet, Ibsker".

Lejrpladsen på matr.nr.57 Hovedejerlavet, Ibsker

Lb.nr. 20, Jim Bendix Jensen-Maar

Indvinding af granit

Det fremgår af fredningsforslagets bestemmelse § 7 stk. 1, at råstoffer ikke må indvindes. Dog er to eksisterende råstofområder undtaget forbuddet, herunder det råstofområde, der ligger på lb.nr 20's arealer. Der er således taget hensyn til, at fredningen ikke skal være til hinder for fortsat råstofindvinding på ejendommen i overensstemmelse med den i dag gældende råstofplanlægning.

Lb.nr 24, Susanne Marcker*Hvorfor en fredning*

En fredning er den stærkeste beskyttelse af naturværdierne, og den er varig. Sagsrejser anerkender de indsatser lodsejerne i Paradisbakkerne har gjort for at fremme naturværdierne, men finder at det er nødvendigt at sikre og forbedre disse for fremtiden. Selvom området er udpeget som Natura 2000-område er der relativt få begrænsninger for driften, og primært i de skov- og naturarealer, der er udpeget som enten lysåben habitatnatur eller skovhabitatnatur.

Lb.nr. 26, John Schow Mikkelsen*Offentlighedens adgang*

Der foreslås alene et nyt stiforløb i den sydøstlige del af fredningsområdet. Forslaget om stiforløbet indgår på baggrund af en opfordring fra Bornholms Regionskommune. Stiforløbet er et oprindeligt stiforløb, som med årene er groet til og som ikke længere kan erkendes i terrænet.

Shelters

Af fredningsbestemmelsernes § 5 stk. 9 fremgår, at der efter fredningsnævnets godkendelse kan opføres enkelte shelters, såfremt offentligheden får adgang til dem, og således at der ikke sker en kommerciel udnyttelse af udlån af dem. Det er hensigten med bestemmelsen, at der skal kunne opføres enkelte shelters, hvis der opstår et behov samt at antallet af shelters kan reguleres.

Fredningsbestemmelsernes omfang

Med fredningsforslaget foreslås bestemmelser for driften og anvendelsen af alle arealer inden for fredningsområdet uanset om der er tale om lysåben natur eller skovnatur. Det er således ikke korrekt, at der kun foreslås tiltag på godt 20 ha.

Lb.nr. 27, Jørn Ole Svendsen*Fri fladefærdsel*

Med fredningsforslaget (angivet på kortbilag 1) foreslås der fri fladefærdsel på matr.nr. 149be Hovedejervædet, Ibsker. Dette er en videreførelse af bestemmelsernes nr. 10 i fredningen af Paradisbakkerne fra 1932 og er således ikke en skærpelse i forhold til gældende regler.

Lb.nr. 32, Bo Christiansen*Pleje og plejeplaner*

Såfremt fredningen gennemføres, skal plejemyndigheden (kommunen) udarbejde en plejeplan for hele det fredede inden for to år. Plejen skal, som angivet i § 10, især bevare og forbedre naturværdierne og øge biodiversiteten, og plejen skal i særlig grad tage sigte på bevaring af sårbare og sjældne arter.

Med fredningen får kommunen en plejeret men ikke en plejeplicht. I praksis er det en mulighed for at udføre pleje i de tilfælde, hvor en lodsejer ikke selv har mulighed for eller ønsker at udføre pleje, eller hvor lodsejeren ønsker at udføre pleje i samarbejde med kommunen. Der er altså ikke tale om at kommunen overtager driften af arealerne.

I henhold til bekendtgørelse om pleje af fredede arealer og tilsyn skal ejer og bruger underrettes om plejeforanstaltningerne, og ejer/bruger kan vælge selv at foretage de pågældende plejeforanstaltninger inden for en nærmere angiven frist. Ejer/bruger har desuden mulighed for at fremkomme med indsigelser mod de varslede plejeforanstaltninger, og uenighed om dem, kan forelægges fredningsnævnet. Natur- og landskabspleje sker således ikke uden inddragelse af ejeren.

Skovhabitatnatur

Miljøstyrelsen (nu Styrelse for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø) kortlægger skovhabitatnatur og lysåben habitatnatur i alle Natura 2000-områder i forbindelse med udarbejdelse af basisanalyser og Natura 2000-planer. Det er således ikke kommunen, der er ansvarlig for kortlægningen.

Frivillige ordninger

Danmarks Naturfredningsforening (DN) ønsker at sikre naturværdierne med en fredning fordi en fredning er varig og den stærkeste form for beskyttelse. Samtidig giver en fredning kommunen en plejeret. DN gør opmærksom på, at der efter foreningens oplysninger hidtil ikke er ansøgt og indgået tinglyste aftaler om tilskud til urørt skov eller andre biodiversitetsfremmende tiltag i skov i Paradisbakkerne, selvom der i hvert fald siden 2016 har været [statslige tilskudsordninger](#) målrettet netop dette.

DN anerkender at der kan være stor værdi i at lade skove FSC og PEFC-certificeres, men aftalerne er ikke varige og kan opsiges med kort varsel.

Skovveje

Da fredningen for en stor del af arealerne ikke sætter begrænsninger for sædvanlig skovdrift, kan der opstå behov for etablering af ny skovvej.

Sagsrejser foreslår, at fredningsbestemmelsernes § 6 stk. 7 suppleres med følgende sætning: "fredningen er ikke til hinder for etablering af nye skovveje til driftsmæssig brug".

Lb.nr. 34, John Walther

Naturværdierne

Sagsrejser anerkender, at der er store naturværdier i Paradisbakkerne. Dette er netop en af de primære årsager til, at der er rejst fredningssag for området. Imidlertid vurderes der at være et stort potentiale for at øge naturværdierne yderligere. Både HNV-værdierne og bioscoren viser at størstedelen af Paradisbakkerne har værdier omkring middel (se fredningsforslaget s. 6-8). Potentialet for at øge biodiversiteten ligger bl.a. i at sikre, at der i fremtiden kommer mere blandskov med hjemmehørende arter og dødt ved, at der sikres pleje af lysåbne arealer og at arealet med lysåbne naturtyper øges.

Naturpleje

Der henvises til punktet "pleje og plejeplaner" i bemærkningerne til lodsejer lb.nr. 32.

Certificeringer

DN anerkender at der kan være stor værdi i at lade skove FSC og PEFC-certificeres, men aftalerne er ikke varige og kan opsiges med kort varsel.

Matriklerne 52a og 149h Hovedejerlavet, Ibsker

Fredningsforslagets afgrænsning omkring ejendommen følger afgrænsningen af fredskovsarealerne og § 3. Fredskovsarealer fremgår af det officielle matrikelkort og vil desuden fremgå af tingbogen.

Der er på matr.nr. 52a og 149h kortlagt områder med skovhabitatnaturtyper og lysåben habitatnatur samt § 3-natur. På de øvrige dele af de to matrikler foreslås det, at arealerne skal drives som "øvrige skov", hvilket ifølge bestemmelsernes § 4 stk. 4 bl.a. betyder, at der efter afdrift skal genplantes med blandskov med hjemmehørende arter og dødt ved skal efterlades. Derudover kan sædvanlig skovdrift fortsætte. Fredningen vil således, efter det oplyste, understøtte den hidtidige drift af arealerne samt certificeringsordningerne.

Gamleborg

Det er intentionen med bestemmelsernes § 4 stk. 13, at der kan foretages pleje af fortidsmindet Gamleborg for at bevare fortidsmindet og for at lade det fremstå mere tydeligt i landskabet. I forbindelse med pleje kan naturværdierne indgå i den samlede afvejning af omfanget af plejen. Det foreslås derfor, at bestemmelsen ændres til: "Plejemyndigheden kan udføre pleje, herunder rydning af vegetation, af Gamleborg.....".

Lb.nr. 39, Lars Wichmann Hansen

Skovsammensætning

Sagsrejser tager til efterretning, at størstedelen af nåleskovene i området er rødgran, men fastholder, at monokulturer af rødgran, ligesom monokulturer i øvrigt, ikke er ønskelige når det handler om at forbedre naturværdierne og øge biodiversiteten. Derfor er det for store dele af skovarealerne foreslået, at der efter afdrift skal genplantes med blandskov med hjemmehørende arter. Med blandskov er der mulighed for at der i dele af skovene på sigt udvikles

skovnaturtyper, som er på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området.

Dødt ved

Af bogen "Forvaltning af biodiversitet i dyrket skov" (Udgivet af Center for Makroøkologi, Evolution og Klima, Københavns Universitet) fremgår på s. 91, at "dødt ved og veterantræer huser tilsammen op imod en tredjedel af skovens arter. De fleste af disse er direkte knyttet til dødt ved i en eller anden form, herunder hulheder og råd i gamle træer.....Disse levesteder mangler i stort omfang i de danske skove, og ethvert tiltag, der kan øge mængden af dødt ved eller fremme veterantræer, er derfor værdifuldt, hvis man vil øge skovens biodiversitet".

Af [Miljøstyrelsens hjemmeside](#) fremgår bl.a., at den gennemsnitlige mængde dødt ved er lav i de danske skove, og at lidt over halvdelen af det døde ved er nåletræ, som har mindre betydning for biodiversiteten end ved fra hjemmehørende løvtræerarter.

Sagsrejser mener, at det er afgørende for at øge biodiversiteten i skovene i Paradisbakkerne, at der efterlades dødt ved på alle skovarealer, hvorfor de driftsmæssige bestemmelser indeholder krav om at efterlade dødt ved.

Området som Natura 2000

Der henvises til bemærkninger neden for til Lundgrens v. Advokat Håkun Djurhuus.

Parkeringsplads

Sagsrejser er bekendt med at der nu er etableret en parkeringsplads som foreslået med fredningsforslaget. Sagsrejser fastholder dog, at det skal fremgå af fredningsbestemmelserne, at der skal være en parkeringsplads således, at den sikres for fremtiden.

Shelters

Der henvises til bemærkningerne til lb.nr. 26.

Råstoffer

Fredningen skal ikke være til hinder for indvinding af yderligere råstoffer i de to områder i Paradisbakkerne, som allerede er udpeget som råstofområde i råstofplanen. Fredningen skal sikre, at der efter endt råstofindvinding skal gælde de samme bestemmelser som for det øvrige område, f.eks. at der ikke må bebygges.

Skovveje

Der henvises til bemærkningerne om skovveje til lb.nr. 32.

Fri fladefærd

Der henvises til bemærkningerne om fri fladefærd til Lb.nr. 27.

Nyt stiforløb

Der henvises til bemærkninger til lb.nr. 26.

Hunde

Sagsrejser er enig i, at kravet om at hunde skal føres i snor allerede findes i gældende lovgivning, men mener, at det kan medvirke til at forebygge, at besøgende har løse hunde, hvis det gentages i fredningsbestemmelserne.

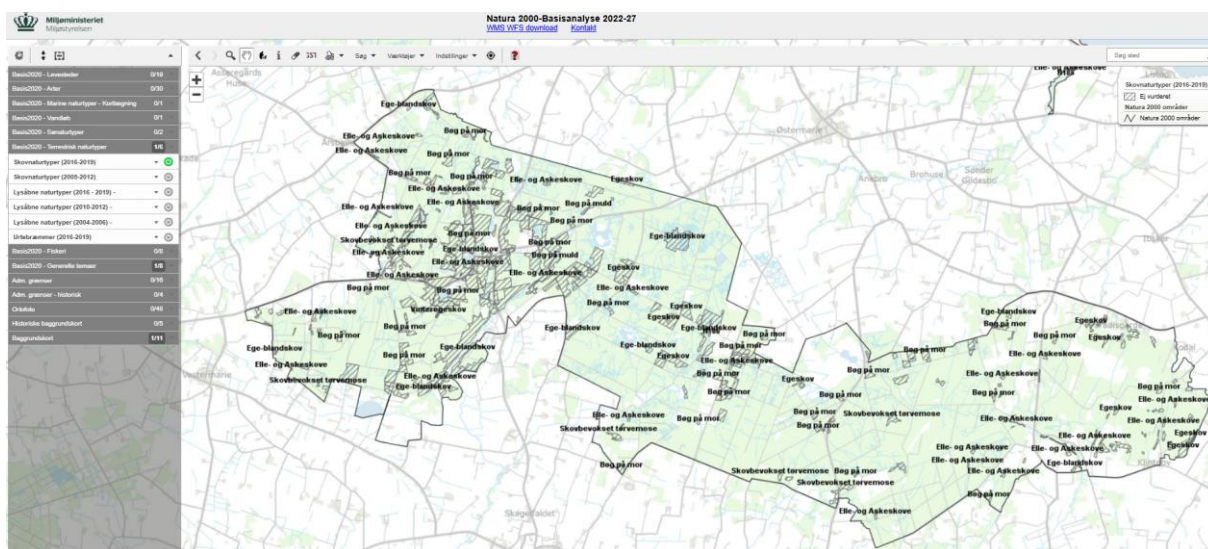
Sagsrejser vil ikke modsætte sig såfremt fredningsnævnet skulle ønske at undlade at medtage bestemmelsen.

Bioscore og potentiale for at øge bioscoren

Sagsrejser er bekendt med at lav bioscore ikke er ensbetydende med, at der ikke er forekomst af rødlistearter og at bioscoren i øvrigt er baseret på en række parametre som landskabs- og levestedsindikatorer.

Sagsrejser finder det rimeligt at sammenligne Paradisbakkerne med den øvrige del af Natura 2000-området eftersom det geologiske og jordbundsmæssige grundlag er ens for områderne. At potentialet for at øge biodiversiteten i Paradisbakkerne er til stede understøttes ydermere af forekomsten af naturtyper på udpegningsgrundlaget for Natura

2000-området. Hvor der i Almindingen, der er statsejet, er kortlagt en stor forekomst af skovhabitatnatur er der langt færre områder, der lever op til kriterierne for at være en skovhabitatnaturtype i Paradisbakkerne (se nedenstående kort). Metoden for kortlægning af habitatnatur må antages at være ens for hele Natura 2000- området.

Fredningsinstrumentet kontra Natura 2000

Det fremgår af naturbeskyttelseslovens § 36, stk. 2, at "fredningsforslag i og uden for internationale naturbeskyttelsesområder skal medvirke til at opfylde Danmarks Internationale forpligtelser inden for disse områder". Der er således lovgivningsmæssigt intet til hinder for at foreslå en fredning i et Natura 2000-område.

Fredning af Ibsker Husmandsplantage

Der henvises til Sagsrejsers mail af 26. august 2024 til Fredningsnævnet for Bornholm angående vedtægtsændringer for Ibsker Husmandsplantage.

Lb.nr. 40, Kristian Schow
Ingen bemærkninger.

Bornholms Museum

Sagsrejser vurderer at der kan være tale om en overtrædelse af Museumsloven og fredningsbestemmelserne, hvilket tilsynsmyndighederne bør forholde sig til.

Lundgrens v. Advokat Håkun Djurhuus

Behovet for fredning

Som det fremgår af naturbeskyttelseslovens § 38 stk. 3 kan en fredning gå ud på bevaring af den nuværende tilstand eller tilvejebringelse af en bestemt tilstand, der herefter skal bevares. Der ses således at være hjemmel til at fastslå bestemmelser, der fastsætter rammer for driften med det formål at bevare og forbedre naturværdierne, også selvom området er beliggende inden for et Natura 2000-område.

Det anføres, at en fredning er nødvendig idet de anførte fredningsformål i fuldt fornødent omfang allerede er værnet. Der nævnes i den forbindelse fredskov, naturbeskyttelseslovens § 3 og Natura 2000.

At arealer er fredskovspligtige, betyder alene, at arealerne skal drives efter skovloven. Skovloven er en rammelov der ikke fastsætter driftsmæssige begrænsninger eller standarder for trævalg, og der er således ikke noget krav om at skovene skal sikres en vis naturværdi.

Private lodsejere er ikke forpligtede til at pleje § 3-områder, heller ikke selvom de skulle være kortlagt som lysåben habitatnatur. Arealerne kan derfor vokse ud af beskyttelsen. I henhold til Naturbeskyttelseslovens § 19 f er der dog mulighed for at der kan gennemtvinges en pleje hos en privat lodsejer. Der ses dog ikke at være mange eksempler på afgørelser efter § 19 f.

I Danmark er udmøntningen af Natura 2000-planerne på private arealer baserede på frivillighed. Der er etableret en række tilskudsordninger, der administreres af Landbrugsstyrelsen eller Styrelsen for Grøn Arealomlægning og

Vandmiljø (tidligere Miljøstyrelsen), og som skal tilskynde lodsejere at øge naturværdierne på lysåbne arealer og i skov.

Sagsrejser har via Landbrugsstyrelsens Internet Markkort og [Miljøstyrelsens MiljøGis](#) "Ansøgning om skovtilskud for private" ikke kunne konstatere, at der er søgt frivillige tilskudsordninger til biodiversitetsfremmende tiltag på skovarealer inden for fredningsområdet på trods af, at der i hvert fald siden 2016 har eksisteret sådanne tilskudsordninger.

For at en tilskudsordning eller en anden form for frivillig ordning, f.eks. certificeringsordninger, kan give samme beskyttelsesniveau som en fredning, skal tilsagnet om støtte med tilhørende driftsmæssige begrænsninger være tinglyst på ejendommen og være tidsbegrænset.

I praksis er Natura 2000-direktiverne implementeret i dansk lovgivning således, at de arealer, der lever op til definitionen på en skovhabitatnaturtype eller lysåben habitatnaturtype, og som er kortlagt som sådanne af den statslige myndighed, er reelt beskyttede ved, at ændringer der medfører en væsentlig (negativ) ændring af tilstanden ikke er tilladt. Derimod kan et areal med nåletræer renafdrives og erstattes af ny nåleskov fordi aktiviteten ikke påvirker naturtyper (eller arter) på udpegningsgrundlaget i Paradisbakkerne væsentligt.

Konsekvensen af ovenstående er i Paradisbakkerne, at der for en stor del af skovene ikke er krav om hverken en særlig driftsform, træartsvalg og efterladning af dødt ved eller andre tiltag der kan fremme naturværdierne og øge biodiversiteten. Da man som privat lodsejer heller ikke har en plejepligt i lysåbne naturtyper, er der tillige risiko for, at arealer vil vokse sig ud af beskyttelsen.

En fredning vil, med de foreslåede bestemmelser om arealernes drift og anvendelse, bidrage direkte til at sikre og forbedre naturværdierne.

En fredning vil ligeledes kunne sikre, at der ikke udlægges yderligere råstofindvindingsområder, tillades solcelleparker, vindmøller eller opføres andre faste indretninger og bebyggelse, alt sammen noget som den eksisterende beskyttelse ikke nødvendigvis er garant for. Dette er særligt vigtigt nu, hvor EU har besluttet, at VE (vedvarende energi) kan etableres i Natura 2000-områder, fordi VE nu anses for at være en "væsentlig samfundsmæssig interesse, der kan begrunde en fravigelse af beskyttelsen under habitatdirektivet."

Bornholms Regionskommune

Nuværende biologiske og landskabelige forhold

Der efterlyses en bedre registrering af nuværende biotoper, og sættes spørgsmålstejn ved, om den fremtidige skov bliver mere artsrig.

Sagsrejser anvender offentligt tilgængelige data, når der udarbejdes fredningsforslag, data som typisk er fremkommet ved kommunale besigtigelser eller ved statens kortlægning af Natura 2000-naturtyper. Derudover anvendes i høj grad ortofotos, hvoraf det tydeligt fremgår, om der er tale om f.eks. nåleskov eller løvskov. Eftersom Bornholms Regionskommune har adgang til samme data undrer det sagsrejser, at kommunen sætter spørgsmålstejn ved, om den fremtidige skov bliver mere artsrig. Alene overgangen fra ensaldrende monokulturer af nåletræ til blandskov øger biodiversiteten. Desuden undrer det sagsrejser, at kommunen antager, at denne overgang på sigt vil medføre at terrænforholdene og den særlige geologi sløres. Hvorfor blandskov skulle sløre mere end nåletræer ses ikke at være sandsynliggjort.

Skovtyper forsvinder

Sagsrejser har forsøgt at imødekomme kommunens bekymring for at den åbne "nordiske" skovtype med blandede bevoksninger præget af fyrretræer med blåbær og urter i bunden forsvinder. På baggrund af et møde med kommunen har sagsrejser således valgt at formulere bestemmelsen om "nye lysåbne naturarealer" (§ 3, stk. 7) som områder, der "skal udvikles til overvejende lysåben natur". Formålet med formuleringen er at sikre, at kommunen som plejemyndighed får en bredere fortolkningsmulighed, så der med "overvejende" gives plads til netop den naturtype, men også således at der på lysåbne naturområder godt må stå arter af vedplanter, som er naturligt forekommende i den pågældende naturtype.

Bestemmelsen om "øvrige skov", som vil gælde for størstedelen af skovarealerne i Paradisbakkerne rummer mulighed for, at der kan plantes op til 40 % nåletræer (hjemmehørende) efter afdrift. Det betyder, at der vil gå mange år før skovbilledet for alvor ændres, og sagsrejser stiller sig uforstående overfor kommunens bekymring om, at skovene på sigt vil blive mere ensartede.

Geologiske forhold

Forslaget om nye lysåbne naturområder tager netop taget højde for de helt særlige geologiske forhold, der er i Paradisbakkerne. Således er flere af sprækkedalene foreslået udlagt til ny lysåben natur, hvor hensigten er at gøre sprækkedalene mere synlige i terrænet og samtidig udvikle naturtypen indlandsklippe, som er på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området. Flere af sprækkedalene er allerede fredet med en bestemmelse der betyder, at der ikke må genplantes. Sagsrejser har på denne måde forsøgt også at tage hensyn til at holde omkostningerne ved ny lysåben natur nede.

Sagsrejser vil ikke modsætte sig såfremt Fredningsnævnet måtte ønske at flere sprækkedale udlægges til lysåben natur.

§ 1 Fredningens formål

Der henvises til bemærkninger vedrørende § 4.

§ 3 Bevaring af området

Sagsrejser er enig med kommunen i at bestemmelsen med fordel kan uddybes, og det foreslås derfor, at der til bestemmelsen tilføjes: "Fredningsområdet fremstår som en mosaik af skov og lysåbne naturtyper".

Bestemmelse hedder derefter: "Fredningsområdet fremstår som en mosaik af skov og lysåbne naturtyper. Fredningsområdet skal bevares i dets nuværende tilstand medmindre en tilstandsændring er gunstig i forhold til fredningens formål, påbudt eller tilladt i de efterfølgende bestemmelser eller tillades ved dispensation".

§ 4 Arealernes drift og anvendelse

Sagsrejser anerkender kommunens bekymring for at det kan være vanskeligt at erkende i terrænet, hvor grænsen mellem "naturnær skovdrift" og "øvrige skov" går, både for lodsejer og tilsyns- og plejemyndigheden.

Der foreslås på den baggrund følgende ændringer:

- Hele matr.nr. 149aø (lb.nr. 14) omfattes af bestemmelsen om "naturnær skovdrift"
- Hele matr.nr. 149bm (lb.nr. 16) omfattes af bestemmelsen om "naturnær skovdrift"
- Hele matr.nr. 149ø (lb.nr. 8) omfattes af bestemmelsen om "øvrige skov"
- Hele matr.nr. 149az (lb.nr. 20) omfattes af bestemmelsen om "naturnær skovdrift" med undtagelse af råstofområdet
- Hele matr.nr. 149ay (lb.nr. 21) omfattes af bestemmelsen om "naturnær skovdrift"
- Hele matr.nr. 51k (lb.nr. 24) omfattes af bestemmelsen om "naturnær skovdrift"
- Hele matr.nr. 149ax (lb.nr. 27) omfattes af bestemmelsen om "øvrige skov"

Det er underforstået, at hvor der er habitatnatur og § 3-natur på ovenstående matrikler er disse undtaget ændringsforslagene, da det ikke er tilladt at plante skov på sådanne arealer.

Hvad angår kravet om max. 20 % nåletræer i de områder, der udlægges til naturnær skovdrift, henvises til bemærkningerne vedr. lb.nr. 10, hvoraf det fremgår, at det er et mål, som gradvis nås ved den naturnære skovdrift.

Kommunen anfører, at den biodiversitet man gerne vil fremme ved løvskov ikke er den biodiversitet, som kommunen vurderer, er hensigtsmæssig i forhold til de særlige skovtyper, der findes i Paradisbakkerne. Sagsrejser ønsker i den forbindelse at henvise til, at der alene er løvskovsnaturtyper på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området, og at det således er nødvendigt med mere løvskov for på sigt at kunne opfylde målet om gunstig bevaringsstatus.

Hvad angår stk. 4 om "øvrige skov" foreslår sagsrejser, at bestemmelse suppleres med "udgåede træer" således at bestemmelsen lyder: "... udgåede træer og dødt ved må ikke fjernes".

Ligeledes hvad angår stk. 4 er sagsrejser enig med kommunen i, at det bør tilføjes: "ske selvforyngelse". Bestemmelse lyder derefter: "... skal der efter afdrift ske selvforyngelse eller genplantes med blandskov med hjemmehørende arter....".

Om "overvejende lysåben natur" skal forstås, at det netop er hensigten med bestemmelsens formulering, at det skal være op til tilsynsmyndigheden at definere hvad der kan tolkes som lysåben. Herved opnås større fleksibilitet i tilgangen til naturplejen.

Kommunen foreslår, at det bør undersøges om man i stedet for bestemmelserne i stk. 2 og 4 kunne stille krav om at skovområderne certificeres som PEFC og FSC. Sagsrejser er bekendt med certificeringsordningerne men mener, at ordningerne ikke vil sikre formålet om øget biodiversitet i lige så høj grad som de foreslåede fredningsbestemmelser.

§ 5 Bebyggelse

Stk. 9. Sagsrejsjer er enig med kommunen i, at bestemmelsen med fordel kan udvides til også at rumme enkelte offentligt tilgængelige primitive lejrpladser.

§ 8 Offentlighedens adgang

Med stk. 2 videreføres den bestemmelse om fri fladefærdsel som allerede gælder i dag jf. fredningsdeklarationen fra 1934, og sagsrejsjer mener ikke, at der er grundlag for at svække offentlighedens adgang.

§ 10

Det fremgår af stk. 3 at kommunen kan bekæmpe invasive arter.

Miljøstyrelsen (Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø), 16. august 2024

§ 1

Sagsrejsjer er enig med Miljøstyrelsen om at pkt. 4 bør ændres og foreslår følgende ordlyd:

”at medvirke til at sikre gunstig bevaringsstatus for arter og naturtyper på udpegningsgrundlaget for det internationale naturbeskyttelsesområde, som fredningsområdet er en del af”.

§ 4 stk. 3

Med særprægede træer menes krogede og usædvanlige træer, som typisk ikke bevares ved sædvanlig skovdrift.

§ 5 stk. 3.

Sagsrejsjer er enige med Miljøstyrelsen.

§ 5 stk. 5

Sagsrejsjer er enige med Miljøstyrelsen.

§ 8 stk. 6

Der henvises til bemærkningerne til lb.nr. 39.

§ 8 stk. 7

Sagsrejsjer er enige med Miljøstyrelsen.

§ 9 stk. 3.

Sagsrejsjer er ikke enige med Miljøstyrelsen og mener at det er vigtigt, at indholdet af plejeplanen er eksemplificeret.

Skovbegravelsesplads

Sagsrejsjer mener, at det kan rummes inden for dispensationsadgangen såfremt der ønskes etableret yderligere skovbegravelsespladser.

Råstofgraveområder

Det er hensigten, at råstofområderne efter endt indvinding skal omfattes af fredningsbestemmelserne således, at der f.eks. ikke kan bebygges, opsættes solceller mm. Sagsrejsjer mener ikke, at det er hensigtsmæssigt at fastsætte konkrete arealbestemmelser for områderne, men henviser til, at arealanvendelsen efter råstofindvinding skal understøtte fredningens formål.

Fredningskortet

Bemærkninger om signaturen vedrørende ”enkeltmands jagt” tages til efterretning og ændres til ”Enkeltmands jagt ikke tilladt”.

Det tages til efterretning, at den eksisterende skovbegravelsesplads skal fremgå af fredningskortet.

Miljøstyrelsen (Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø), 25. oktober 2024

De lokale forhold

Der henvises til bemærkningerne til Bornholms Regionskommune vedr. geologiske forhold.

Registrering af eksisterende forhold

Sagsrejser ønsker at understrege, at hensigten med § 4 stk. 6 er at give kommunen som plejemyndighed mulighed for at tage hensyn til skovnaturtyper og/eller levesteder for arter på udpegningsgrundlaget, hvis der opstår kendskab til nye forekomster.

Foreningen Bornholm

Inddragelse af foreningen

DN tager til efterretning, at Foreningen Bornholm med fordel kunne være orienteret tidligere i processen.
Naturnær skovdrift

Hvis fredningen gennemføres som foreslået, vil den få til formål at bevare og forbedre naturværdierne og øge biodiversiteten.

Sagsrejser har i forbindelse med udarbejdelse af fredningsforslaget foreslået bestemmelser, der udover at øge biodiversiteten også tager hensyn til, at det fortsat skal være muligt for lodsejerne at have skovdrift. Naturnær skovdrift er således kun foreslået i de områder, hvor der i dag er kortlagt mest skovhabitatnatur.

Sagsrejser vil dog ikke modsætte sig såfremt fredningsnævnet ønsker at udvide arealet med naturnær skovdrift.

Gamleborg

Der henvises til svaret til lodsejer nr. 34.

Fortidsminder generelt

Fredningen tilsidesætter ikke museumsloven, hvorfor fortidsminderne fortsat er omfattet af lovens regler.

Natlige aktiviteter

Sagsrejser er enig i, at natlige aktiviteter med lys kan forstyrre vildtet og fuglene. Derfor foreslås tilføjet en bestemmelse til § 8 med følgende ordlyd: "Organiserede natlige aktiviteter kræver tilsynsmyndighedens og lodsejernes tilladelse".

Øvrigt

Sagsrejser er blevet opmærksom på, at formuleringen i § 9 stk. 2 bør ændres til "... Plejeplanen må ikke være i modstrid med den gældende Natura 2000-plan, men skal understøtte denne".
..."

Ovenfor gengivne udtalelser fra myndigheder, interessenter og sagsrejser er den 9. december 2024 sendt til samtlige lodsejere og myndigheds- og naturinteressenter, med frist til den 31. januar 2025 til eventuelle bemærkninger.

Lodsejer Lb.nr. 32, Bo Christiansen har i brev af 26. januar 2025, som bemærkning til Danmarks Naturfredningsforening bemærkninger af 29. november 2024 anført blandt andet:

"...

For nu ikke at gentage hvad vi tidligere har skrevet til Fredningsnævnet om nævnte fredningsforslag henviser til hvor vi specifikt har beskrevet hvad den forslåede fredning betyder for vores ejendom Matr. 149v. Sendt til Fredningsnævnet på Bornholm den 02.06.2024.

Vi anfægter Miljøstyrelsens bemærkninger som et subjektiv smagsdommer indlæg, som vi ikke kan finde fagligt belæg

for. Miljøstyrelsen som er vores højeste organ for Miljøbeskyttelse i Danmark, og som burde fremstå som vores garant for at miljøspørgsmål får en faglig objektiv administration. Det er ikke sket. Miljøstyrelsens holdning er burde blive hjemme på skrivebordet og ikke blive en del af debatten om et fredningsforslag.

Det er for generaliserende, og som jeg skrevet tidligere kunne være brugt i anden sammenhæng næsten i hele Danmark. Det er ensidige betragtninger, og man glemmer helt at skovene og skovbruget også udgør en ressource for os alle, og giver landet "værdi" som et råstofproducerende hverv.

Og i samme brev fra Fredningsnævnet bør vi forholde os til de i fredningsforslagets bilag 2's forslag til erstatningsbeløb.

Og her er vi tilbage det forhold, at der alene ydes en symbolsk erstatning som på alle punkter på ingen måde vil holde skovejeren og fremtidige ejere skadesløse for de ulemper han/hun skal tåle i nu og i al fremtid. Danmarks Naturfredningsforening, har over årene desværre lykkedes med at få "klagenævnets praksis" brugt som "rettesnor" for hvad erstatningsbeløb man maksimalt kan forvente. Og over årene, er der afsagt fredninger og disse erstatninger bliver nu brugt som sædvane, og man skal hele retssystemet igennem, for måske at få en højere erstatning. Det er både dyrt og næsten umuligt at "slås mod staten" og de fleste vil opgive på forhånd.

Det værste er, at disse fredninger dels pålægger samfundet nogle udgifter som "etableringsudgift" og efterfølgende store udgifter til kommunerne til løbende at vedligeholde de nyfredede arealer.

Vores skov er en friskov. Det vil sige, at den har eget ejendomsnummer, og egen skattebillet og ikke som de fleste skove hængt op på en landbrugsejendom. Det betyder, at hvem som helst kan købe vores ejendom, og køberpotentialer er ganske væsentlig større, og derved have en betragtelig større handelsværdi. Bliver fredningen en realitet, så forventer vi, at værdien af skoven bliver relativt halveret ja, måske usælgelig! Vores erstatningskrav vil være **1.300.000,- kr**, Et beløb hvor vi måske kan købe en erstatningsskov hvis vi overhovedet kan finde noget på Bornholm.

Når Danmarks Naturfredningsforening estimerer, at den samlede **erstatning** for fredningen af Paradisbakkerne beløber sig til 4.560.640 kr for ialt ca. 642 ha, så er der noget der ikke hænger sammen. Det er under 1/10 af hvad det reelt skulle koste!

...

Lodsejer Lb.nr. 39, Lars Wichmann Hansen har i brev af 27. januar 2025, som bemærkning til Danmarks Naturfredningsforening bemærkninger af 29. november 2024 anført blandt andet:

...

Jeg skal for en ordens skyld gøre opmærksom på, at det at skrivelse ikke fremgår, at der også er indsendt høringssvar før det offentlige møde - herunder bla fra flere lodsejere samt Foreningen Bevar Paradisbakkernes advokat Håkun Djurhuus.

Dernæst vil jeg gerne knytte et par kommentarer til Miljøstyrelsens bemærkninger til fredningsforslaget for Paradisbakkerne - startende med følgende citat: Miljøstyrelsen er derfor overordnet set positiv over for fredningsforslaget". Denne formulering viser tydeligt, at Miljøstyrelsen ikke kun bidrager med faglighed, men også klart udtrykker en holdning til fredningsforslaget. Det er uheldigt, fordi Miljøstyrelsens objektivitet derved kan beklækkes.

Når Miljøstyrelsen fx konkluderer, citat: "En gennemførelsen af fredningen vil kunne styrke disse værdier og understøtte områdets potentiale ift. naturværdier og biodiversitet", er det så fordi Miljøstyrelsen har fagligt belæg for at drage den konklusion, eller blot fordi den ønsker at fremme fredningsforslaget? Der præsenteres jo ingen faglig argumentation eller dokumentation til støtte for konklusionen. Sidebemærkning: Det kan også synes unødvendigt, idet ovennævnte udsagn er almenlydigt. Der findes næppe områder i Danmark, hvor man ikke vil kunne "styrke naturværdier" og "understøtte et potentiale ift biodiversitet" ved at gennemføre forvaltningstiltag beregnet på netop dette.

Paradisbakkerne indeholder også andre potentialer end dem, som drejer sig om natur. Der er fx et potentiale for at optimere skovdriften, bla gennem et lokalitets- og klimatilpasset træarts- og proveniensvalg. Derved kan træproduktionen effektiviseres og øges, med alle de positive afledte effekter, det vil have for CO2-regnskab, samfundsøkonomi og forsyningssikkerhed. Når Miljøstyrelsen ikke forholder sig til dette aspekt, er det så fordi det ikke passer med Miljøstyrelsens holdning til fredningsforslaget? Det er trods alt Miljøstyrelsen, der - på vegne af 'Ministeriet for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø', som ressortministerium - forvalter de overordnede rammer for træproduktion i Danmark, og derigennem skal sikre en indenlandsk produktion og forsyning med træ og træprodukter.

Miljøstyrelsen forholder sig heller ikke til, at store dele af produktionsskoven i Paradisbakkerne, som en konsekvens af fredningsforslagets bestemmelser, ad åre vil vokse ind i andre og langt mere restriktive reguleringer, som fx Natura 2000 naturtyper. Har Miljøstyrelsen undladt at berøre dette emne fordi det er opportunt i forhold til at understøtte

Miljøstyrelsens holdning til fredningsforslaget?

Miljøstyrelsen har i bemærkningerne også travlt med at gendrive detaljer i advokat Håkun Djurhuus' redegørelse for, hvorfor fredningsforslaget for Paradisbakkerne ifølge hans juridiske vurdering strider imod grundlovens paragraf 73. Fx gør Miljøstyrelsen opmærksom på, at der med de nuværende regler ikke er generelt forbud mod brug af kemikalier og kunstgødning. De har dog ikke gjort sig den ulejlighed, at undersøge hvor meget det drejer sig om! Det burde ellers være forholdsvis enkelt at afdække, idet Miljøstyrelsen har adgang til både sprøjtejournaler og gødningsregnskaber. Er en sådan øvelse bevidst undladt, fordi forbruget af gødning og kemi i Paradisbakkerne reelt ikke er et problem, og argumentet derfor taber i værdi? Og hvad motiverer i øvrigt Miljøstyrelsen til at gennemgå detaljer i Djurhuus' bemærkninger? Det er jo ikke en del af fredningsforslaget! Men det er klart, at Djurhuus' indlæg taler imod fredningsforslaget og dermed Miljøstyrelsens holdning! Det forekommer i den forbindelse mærkeligt, at Miljøstyrelsen så slet ikke forholder sig til essensen af Djurhuus' indlæg.

Dette bringer os ind til sagens kerne: At denne fredningssag slet ikke drejer sig om at passe på Paradisbakkerne, som man ellers nemt kunne foranlediges til at tro. Nej, det vil alle parter, bare på hver deres måde! Fredningssagen i Paradisbakkerne handler udelukkende om meninger om hvad Paradisbakkerne kan og skal bruges til: DN mener at lodsejerne skal tvinges til at levere økosystemtjenester på bekostning af alle andre formål. Lodsejerne replicerer, at de ønsker at fortsætte med at drive deres ejendomme med et dynamisk og tidssvarende mix af formål. Miljøstyrelsen har med deres indlæg valgt side i denne interessekonflikt, og derfor må Miljøstyrelsens bemærkninger nødvendigvis ses som et partsindlæg på forslagsstillers side, og ikke som en uvildig ekspertvurdering.

Til sidst har jeg et spørgsmål vedr. NBL §37, stk 3 passus om, at det kan fremgå at et fredningsforslag, at fredningsbestemmelserne skal have retsvirkning mens sagen verserer. Fredningsinstrumentet blev i sin tid skabt for at beskytte natur og naturområder. Klassiske eksempler er Dueodde, Slotslyngen, Aarsdale Ret mfl. I forbindelse med sådanne bevarende fredninger giver det god mening med førnævnte passus, idet det ikke skal være muligt - mens sagen pågår - at forandre eller ødelægge den natur, som ønskes fredet. Fredningsforslaget for Paradisbakkerne indeholder imidlertid en lang række bestemmelser at en helt anden karakter. Disse sigter ikke på at bevare, men på at forandre, fx ønsket om flere arealer med lysåben natur, der skal efterlades mere dødt ved og de markante restriktioner på skovdriften mm. Fredningsforslaget er med andre ord ikke så meget en bevarende fredning, som det er en skabende fredning.

Jeg vil godt spørge om det er rimeligt, at fredningsforslag med skabende foranstaltninger kan have retsvirkning mens sagen pågår? Fredningsforslaget er jo ikke initieret af lodsejers ønske/planer om at forandre den nuværende tilstand/anvendelse. Sagen er rejst fordi DN mener, at arealet fremadrettet skal anvendes på en anden måde og med et andet formål end hidtil! Det er med andre ord DN, der vil en forandring - ikke lodsejerne! Det virker på den baggrund forkert og særdeles udemokratisk, at en privat lobbyorganisations meninger og påhit ukritisk kan få retsvirkning. Som både kommunen og jeg fx har gjort opmærksom på i vores bemærkninger til fredningsforslaget, så er der flere af bestemmelserne i fredningsforslaget, som er uklare og uhåndterbare både praktisk og administrativt.

Når bestemmelserne så samtidig har konsekvenser i det daglige for lodsejerne, og forhindrer en fortsættelse af den hidtidige udnyttelse af arealet, så er det problematisk. Pt er lodsejerne i Paradisbakkerne fx låst mht artsvalg og driftsform ved gentilplantning. De kan derfor ikke udnytte hugstmodne bevoksninger og udsving i tømmerpriserne uden at være påtvunget et efterfølgende suboptimalt artsvalg. Adskillige lodsejere har udtrykt deres bekymring over, at de ikke kan gøre noget så banalt som at hente et læs brænde - som de har gjort i adskillige generationer - uden at frygte, at de skal blive anklaget for at bryde en eller flere af fredningsbestemmelserne.

At §37 stk 3 passus om retsvirkning kan finde anvendelse for skabende fredningsbestemmelser, betyder i sin yderste konsekvens, at en lodsejer erstatningsfrit vil kunne fratages sit indtægtsgrundlag mens sagen står på, fx vil der kunne rejses fredningssag for et landbrugsareal i omdrift med påstand om at jordbehandling, gødskning og planteværn forbydes! Det er problematisk, specielt set i lyset af de lange sagsbehandlings- og ventetider i Miljø- og Fødevarerklagenævnet. Hvor er lodsejernes retssikkerhed, når DN uden en forudgående sagkyndig og uvildig juridisk gennemgang, og uden faglig sagsbehandling i det offentlige system i øvrigt, så at sige 'kan lovgive' for hvordan privat ejendom må anvendes?

...

Bornholms Regionskommune har i brev af 30. januar 2025 til Danmarks Naturfredningsforenings bemærkninger af 29. november 2024 anført blandt andet:

...

I forbindelse med at vi fra kommunens side har gennemlæst det fremsendte høringsmateriale. Har vi enkelte bemærkninger vedr. §3 arealer indenfor den foreslåede fredningsgrænse.

Miljøstyrelsen bemærker i deres høringssvar, at det er Miljø- og Fødevarerklagenævnets faste praksis, at arealer omfattet af § 3 (på fredningstidspunktet) vises på fredningskortet eller et kortbilag. Det er Miljøstyrelsens opfattelse at denne praksis bør følges. De bemærker endvidere, at fredningsforslaget ikke hindrer, at nye arealer bliver omfattet af

naturbeskyttelseslovens § 3.

Endvidere bemærker Miljøstyrelsen i deres udtalelse, at et areal ved starten af Oksemyrevej fra øst er registreret som et overdrevsareal omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3 og af fredskovspligt jf. skovloven. Miljøstyrelsen har ved besigtigelsen konstateret, at arealet er dækket af skov og ikke indeholder overdrev.

Bornholms Regionskommune bemærker hertil, at § 3-registreringen er vejledende. Der kan muligvis også være andre § 3-registrerede arealer, hvor der kan være usikkerhed om rigtigheden af registreringen, I disse tilfælde vil kommunen tilbyde at foretage en vurdering af om arealerne er korrekt registreret og om nødvendigt tilrette eller fjerne registreringen, således at vi kan sikre, at § 3-arealerne på det endelige fredningskort fremstår så korrekt som muligt. DN er derfor velkomne til at henvende sig til os vedr. disse spørgsmål.

...

Lodsejer Lb.nr. 12, Finni Green og Elina Rasmussen har i brev af 31. januar 2025, som bemærkning til Danmarks Naturfredningsforening bemærkninger af 29. november 2024 anført blandt andet:

...

Vi er imod fredningsforslaget. Vi er interesseret i at bevare og bruge skoven som den er og har været drevet i mange år.

Den økonomiske kompensation er sat alt for lavt, specielt når det er noget vi bliver tvunget til.

Der findes flere frivillige ordninger som er meget mere lukrative.

Vi overtog ejendommen og skoven i 2021, og indtægten fra skoven (tommer, brændsel og pyntegrønt) var med i budgettet for at kunne finansiere købet.

En fredning vil også have negativ indvirkning på en salgsværdi. men vil også påvirke kreditforeningens vurdering af ejendommen. som kan give os problemet fremover.

Det er svært at se på fredningsgrænserne på kortet. vi er bekymret om noget af vores landbrugsjord kommer ind under fredningen.

Det vil også være svært i praksis at kunne overholde procenterne imellem lovtræer og nåletræer. pga. undergrunden (klippe)

...

Danmarks Naturfredningsforening har om forslagens procentsatser for fortsat nåletræsdrift (20% og 40%) nærmere anført blandt andet:

...

Formålet med bestemmelserne er at sikre, at skovene i fremtiden vil være blandskov med hjemmehørende arter. Blandskov med hjemmehørende arter skaber grundlag for en langt større biodiversitet end arealer med ikke-hjemmehørende arter eller arealer med monokulturer af enten ikke-hjemmehørende eller hjemmehørende arter.

Området er en del af Natura 2000-område nr. 186. Det fremgår af den overordnede målsætning for Natura 2000-området, jf. den statslige Natura 2000-plan, at naturtyperne skal bidrage til at sikre gunstig bevaringsstatus på biogeografisk niveau.

Skovnaturtyperne i området har enten en stærkt ugunstig bevaringsstatus eller store forekomster i den biogeografiske region. Der er i Paradisbakkerne kortlagt en række forekomster af skovnaturtyperne elle- og askeskov, ege-blandskov, stilk-egekrat og bøg på mor.

I henhold til naturbeskyttelseslovens § 36 stk. 2, skal fredningsforslag i og uden for internationale naturbeskyttelsesområder medvirke til at opfylde Danmarks internationale forpligtelser inden for disse områder.

De områder, der med fredningsforslaget foreslås udlagt til naturnær skovdrift, er fastlagt med udgangspunkt i de forekomster af skovnaturtyper, som allerede findes i området, og som er på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området. Der er alene tale om løvtræsnaturtyper. Når der foreslås max. 20 % nåletræer i områderne med naturnær skovdrift, er det for at sikre, at der fortsat kan ske en udvikling mod disse løvtræsskovnaturtyper. Samtidig ønsker sagsrejsen ikke at der sker en fuldstændig udfasning af de hjemmehørende nåletræarter, bl.a. skovfyr og rødgran, som allerede forekommer i Paradisbakkerne, også i de dele, der foreslås udlagt til naturnær skovdrift. Og som har stor betydning for lodsejerne i området. Procentsatsen er således fastsat som et skøn for at sikre, at en fremtidig drift ikke vil være i modstrid med målet om at der kan opnås gunstig bevaringsstatus for skovnaturtyperne i området.

For de øvrige skovarealer er procentsatsen for den maksimale andel af nåletræ foreslået at være 40 %. Som nævnt ovenfor skabes det bedste grundlag for at øge biodiversiteten ved at der indføres blandskov af hjemmehørende arter. Der er betydeligt flere arter der lever i tilknytning til hjemmehørende løvtræarter end i tilknytning til nåletræarterne.

Det er derfor afgørende for biodiversiteten, at der er en overvægt af løvtræerarter. Sagsrejser har fastsat procentsatsen således, at det samtidig med hensynet til biodiversiteten fortsat vil være mulighed for at dyrke store områder med nåletræ, som hidtil, dog med hjemmehørende arter.

...

Styrelsen for Grøn Arealomlægning har om fredningsforslagets foreslåede eller andre procentsatsers faglighed anført blandt andet:

...

I lovgivningen om naturbeskyttelse har Natura 2000-områder (internationale naturbeskyttelsesområder) høj prioritet. Det afspejles på fredningsområdet i naturbeskyttelseslovens § 36, stk. 3, hvoraf det fremgår, at "Fredningsforslag, der omfatter arealer inden for internationale naturbeskyttelsesområder, skal indeholde en redegørelse for, hvorledes fredningen vil medvirke til at opfylde Danmarks internationale forpligtelser inden for disse områder."

Desuden fastsættes i lovens § 50, stk. 2 og 3 regler om dispensation fra en fredning eller en foreslået fredning i eller uden for et internationalt naturbeskyttelsesområde.

En stor del af en skovs potentiale i forhold til biodiversitet findes hos løvtræer og i mindre grad hos nåletræer. Derfor er der eksempler på fredninger, hvor der slet ikke gives mulighed for at etablere nåleskov for at sikre et så optimalt afsæt for skovens biodiversitet som muligt. Der er inden for fredningsforslagets område forskel på skovenes naturværdier. Der hvor der vurderes at være større naturværdier fastsættes der en øvre grænse for nåletræer på 20 %, og hvor naturværdierne er mindre fastsættes der en øvre grænse på 40 %. Der er således tale om øvre grænser, hvor eksempelvis 15 % nåletræer er bedre for biodiversitetens udvikling end 20 % nåletræer, alene fordi færre nåletræer giver plads til flere løvtræer. Procentsatserne i Fredningsforslaget for Paradisbakkerne på op til 20 % og 40 % sættes derfor af andre hensyn end skovhabitatnaturtyperne, såsom lodsejernes ønsker om ensartet skovdrift. Endvidere har Bornholms Regionskommune udtrykt ønske om at sikre skovenes bornholmske præg med nordiske nåletræerarter som rødgran og skovfyr.

Der er følgende fire skovhabitatnaturtyper registreret inden for fredningsforslagets område, elle- og askeskov, ege-blandskov, stilk-egekrat samt bøg på mor. Af nedenstående fremgår det, at der kan være et stort supplerende antal arter tilknyttet den enkelte skovhabitatnaturtype. Vedhæftet denne mail er den fulde beskrivelse af skovhabitatnaturtyperne, se side 33-38 (nedenstående udklip er markeret med gul i den vedhæftede udgave).

Bøg på mor (NATURA 2000 naturtype nr. 9110):

Eksempler på denne type er meget almindelige, idet det måske er vor mest almindelige bøgeskovstype. Følgende arter er karakteristiske for naturtypen: bøg, rødgran, bølget bunke, skov-jomfruhår, ørnebregne og blåbær. Disse arters forekomst er ikke afgørende, men hvor de findes er der stor sandsynlighed for at arealet svarer til typen. Arter, som i bøgeskov især findes på morbund, dvs. type 9110 og 9120 tilsammen: majblomst, skovstjerne, skovsyre, pille-star, bævreasp, skov-rørhvene, læge-ærenpris, skov-høgeurt, smalbladet mangeløv, fjerbregne, håret frytle, alm. kohvede, alm. gyldenris, krat-fladbælg, krybende hestegræs og alm. gedeblad. Hvid anemone kan også træffes på morbund, men hører mest hjemme på muldbund.

Ege-blandskov (NATURA 2000 naturtype nr. 9160):

Eksempler på denne type kan være dyrkede egeskove, tilgroningsskove, græsningsskove og blandskove på fladgrundet bund, f.eks. i bunden af dale, i fladt terræn eller i nærheden af åbredder, hovedsageligt i de østlige og sydlige dele af landet. Følgende arter er karakteristiske for naturtypen: Stillekeg, avnbøg, navr, småbladet lind, stor fladstjerne, jordbær-potentil, skov-hundegræs og lundranunkel. Disse arters forekomst er ikke afgørende, men hvor de findes er der stor sandsynlighed for at arealet svarer til typen. I veludviklede tilfælde kan endvidere findes en lang række andre arter som hassel, majblomst, bølget bunke, liljekonval, kranskonval eller stor frytle.

Stillekeg-krat (NATURA 2000 naturtype nr. 9190):

Eksempler på denne type er egeskove på næringsfattig og sandet bund og de fleste egekrat. På øerne er typen sjælden. Følgende arter er karakteristiske for naturtypen: stilk-eg, vorte-birk, dun-birk, alm. røn og bævreasp. Disse arters forekomst er ikke afgørende, men hvor de findes er der stor sandsynlighed for at arealet svarer til typen. I veludviklede tilfælde findes ofte tørst, bølget bunke, blåtop, alm. kohvede, hvid anemone, majblomst, skovstjerne eller ørnebregne. Busklaget er ofte dårligt udviklet, mens der ofte er mange bregner. Følgende andre arter tyder på mager sur bund og træffes derfor i typen sammen med en lang række andre mere bredspektrede arter: smalbladet mangeløv, alm. engelsød, krat-fladbælg, skovsyre, pille-star, alm. gyldenris, krybende hestegræs, smalbladet høgeurt, alm. gedeblad, liljekonval, læge-ærenpris, blåbær, tormentil, pille-star, håret frytle, lyng-snerre, gyvel, tyttebær og hedelyng.

Elle- og askeskov (NATURA 2000 naturtype nr. 91E0):

Typiske eksempler er ask eller el ved væld, galleriskov langs vandløb (selv en strimmel på een træbredde), ellesumpe med vandbevægelse og askebevoksninger i tilknytning til vandløb. Bevoksningerne er ofte blandede med både el og ask, men dette er ikke et krav. Følgende arter er karakteristiske for naturtypen: rød-el, grå-el, ask, hvid-pil, skør-pil, dun-birk, skov-elm, angelik, vandkarse, engkarse, kær-star, kæmpe-star, akselblomstret star, tyndakset star, skov-star, kåltidse, elfenbens-padderok, andre padderok-arter, alm. mjødurt, skov-storkenæb, eng-nellikarod, sværtevæld,

lundfredløs, skov-skræppe, lundfladstjerne og stor nælde. Disse arters forekomst er ikke afgørende, men hvor de findes er der stor sandsynlighed for at arealet svarer til typen. I veludviklede tilfælde kan træffes en lang række arter fra skov og fugtig bund, fx alm. fredløs, alm. hæg, gråpil, gul anemone, hjortetrøst, kvalkved, kær-tidsel, druemunke, firblad, ægbladet fliglæbe, milturt-arter eller vorterod.
 ...”

Fredningsnævnets afgørelse

I sagens behandling af deltaget fredningsnævnets formand, Henrik Engell Rhod, og medlemmerne Henrik Espersen (ministerudpeget) og Klaus Hermansen (kommunalt udpeget).

Fredningsnævnets afgørelse er enstemmig.

Naturbeskyttelseslovens § 33, stk. 1, fastsætter, at der kan gennemføres fredning af landarealer til varetagelse af de formål, der er nævnt i naturbeskyttelseslovens formålsbestemmelse i § 1:
 ”...

§ 1. Loven skal medvirke til at værne landets natur og miljø, så samfundsudviklingen kan ske på et bæredygtigt grundlag i respekt for menneskets livsvilkår og for bevarelsen af dyre- og plantelivet.

Stk. 2. Loven tilsigter særligt

- 1) at beskytte naturen med dens bestand af vilde dyr og planter samt deres levesteder og de landskabelige, kulturhistoriske, naturvidenskabelige og undervisningsmæssige værdier,
- 2) at forbedre, genoprette eller tilvejebringe områder, der er af betydning for vilde dyr og planter og for landskabelige og kulturhistoriske interesser, og
- 3) at give befolkningen adgang til at færdes og opholde sig i naturen samt forbedre mulighederne for friluftslivet.

Stk. 3. Der skal ved lovens administration lægges vægt på den betydning, som et areal på grund af sin beliggenhed kan have for almenheden.

...”

Lovens § 38, fastsætter blandt andet, at en fredning skal indeholde en bestemmelse om formålet med fredningen, og at en fredning kan gå ud på bevaring af den nuværende tilstand eller tilvejebringelse af en bestemt tilstand, der herefter skal bevares, og den kan regulere offentlighedens færdsel i området., samt at en fredning kan indeholde de bestemmelser, herunder de påbud og forbud vedrørende arealernes anvendelse, der skønnes nødvendige, for at fredningsformålet kan opnås.

Lovens § 36, stk. 7, fastsætter, at der kan kun gennemføres fredning af arealer ejet af fonde, foreninger eller andre juridiske personer, der har til formål at støtte almennyttige naturbeskyttelsesformål, hvis ejeren har givet skriftligt afkald på at modtage erstatning.

Lovens § 40, stk. 1, fastsætter, at fredningsnævnets behandling af en fredningssag afsluttes med, at nævnet træffer afgørelse om, hvorvidt fredningen skal gennemføres, idet nævnet i så fald fastlægger fredningens geografiske udstrækning og fastsætter nærmere fredningsbestemmelser for området, jf. § 38, samt afgør erstatningsspørgsmål m.v., jf. § 39.

Fredningsnævnet finder efter en samlet afvejning af de hensyn, der fremgår af formålsbestemmelsen i naturbeskyttelseslovens § 1, at nærmere arealer i Paradisbakkerne skal fredes, henholdsvis omfredes.

Fredningsnævnet lægger navnlig vægt på, at området både i en bornholmsk og i særdeleshed i en national sammenhæng rummer helt enestående landskabelige, geologiske, biologiske og kulturhistoriske mangfoldigheder og værdier, herunder blandt andet det stærkt kuperede klippeterræn med flere sprækkedale og skovområder vekslande med lysåbne naturområder, ofte

med hedelyng, hvilket danner et smukt og unikt sammenhængende landskabsbillede af stor national betydning, der bør sikres varigt ved en fredning, uanset det er oplyst, at der ikke foreligger aktuelle trusler mod de beskrevne værdier i området.

Fredningsnævnet anerkender, at flere lodsejere gennem mange år har udfoldet kontinuerlige frivillige bestræbelser på at opretholde og synliggøre områdets særegne landskabelige værdier, om end det med udgangspunkt i oplysninger fra Bornholms Museum kan konstateres, at skovdriften på nogle arealer har fundet sted uden hensyntagen til fortidsminder, men har ødelagt visse dele af hulvejene. Fredningsnævnet bemærker herved, at udover allerede registrerede fortidsminder findes i området også ikke-registrerede fortidsminder.

Nævnet finder, at hensynet til blandt andet at sikre og synliggøre de landskabelige værdier samt fremme biodiversiteten yderligere nødvendiggør en fredning, der understøtter blandt andet en større forekomst af blandskov med hjemmehørende træsorter, idet nævnet samtidig finder, at der fortsat bør være reel mulighed for opretholdelse af skovdrift, herunder med nåletræer, der også er kendetegnende for en væsentlig del af området, ligesom tilstedeværelsen af nåletræer, eksempelvis nordisk skovfyr vurderes at have haft stor betydning for de værdier, som fredningen har til formål at bevare og forbedre.

Fredningsnævnet bemærker samtidig, at gældende lovgivnings mere generelle bestemmelser om naturbeskyttelse og ikke-lovregulerede certificeringsordninger ikke yder en tilstrækkelig sikring af de sammenhængende og konkrete hensyn og værdier, som ønskes beskyttet med fredningen. Hertil kommer, at den beskyttelse, der kan opnås ved bindinger i kommune- og lokalplaner kan ændres ved nye kommune- og lokalplaner.

Fredningsnævnet bemærker endvidere, at eksisterende ældre fredninger for delarealer af området, der fredes, ikke giver mulighed for almindelig naturpleje, idet disse fredninger udtrykkeligt bestemmer, at græsslet eller græsning med kreaturer ikke må finde sted. Yderligere bemærker nævnet, at det i en fredning fra 1932 nævnte kontroludvalg næppe har kunnet nedsætte siden ændringer i 1937 og senere af den dagældende naturfredningslov, og at dets virke under alle omstændigheder er bortfaldet som følge af senere naturfredningslovgivning og anden offentligretlig lovgivning, ligesom senere lovgivning udelukker fredning af solitære træer, jf. deklarationen fra 1934. Fredningen fra 1932 og deklarationen fra 1934 har derfor i dag kun en begrænset værdi i forhold til deres sigte.

Sammenfattende finder fredningsnævnet derfor, at en fredning er nødvendig for at yde området den bedste sammenhængende og varige sikring.

Fredningens afgrænsning

Fredningsnævnet finder, at fredningens ydre afgrænsning bør fastlægges som i sagsrejerens forslag af 12. april 2024, dog således, at ejendommene, der afgrænses af ejerlavet Bodilsker grænse mod Hovedejerlavet, Ibsker, og Plantagevej og vejmatrিকlen 7000æ, Bodilsker (matr.nr. 203, 202a, 240s, 240t, 240u, 240v og 240bd, alle Bodilsker) udgår. Fredningsnævnet har herved lagt vægt på, at denne afgrænsning både i landskabet og i forhold til ejerlavsgrenser og veje fremstår mere naturlig, ligesom nævnet lægger vægt på, at hovedparten af disse ejendomme består af fredsskovspligtige arealer, der ikke frembyder værdier i øvrigt, der nødvendiggør en beskyttelse udover den beskyttelse, som følger af fredsskovsplikten.

Det herefter afgrænsede område udgøres af enestående landskabelige, geologiske, biologiske og kulturhistoriske mangfoldigheder og værdier, der danner et smukt og unikt sammenhængende landskabsbillede.

Fredningsnævnet er opmærksom på, at foreningen Ibsker Husmandsplantage har oplyst, at

foreningen under fredningssagen har ændret sine vedtægter i den hensigt, at foreningen omfattes af naturbeskyttelseslovens § 36, stk. 7, om visse foreninger og bestemmelsens krav om, at fredning kun kan gennemføres på sådanne foreningers arealer, hvis foreningen giver afkald på erstatning. Vedtægtsændringen indeholder imidlertid ikke bestemmelser om, hvordan arealerne nærmere skal drives bortset fra, at der skal plantes skov. Således indeholder vedtægtsændringen ingen bestemmelser om, hvordan arealanvendelsen nærmere skal finde sted efter naturbeskyttende principper. Fredningsnævnet finder derfor, at Ibsker Husmandsplantage ikke kan anses for omfattet af naturbeskyttelseslovens § 36, stk. 7.

Fredningen gennemføres derfor for et areal på ca. 608 ha., med ændringer i forhold til fredningsforslaget, således som ændringerne er indarbejdet i fredningskortet og nedenstående fredningsbestemmelser.

Fredningsbestemmelserne

Fredningsnævnet har ved beslutningen om at gennemføre fredningen overordnet taget udgangspunkt i, at fredningen så vidt muligt ikke skal lægge hindringer i vejen for den hidtidige erhvervmæssige udnyttelse af området med især skovbrug og råstofindvinding, ligesom fredningsnævnet har ønsket at tage mest mulige hensyn til beboerne og deres virke i området. Fredningsbestemmelserne tilstræber at afspejle disse hensyn. Nævnet bemærker herved, at om end den biodiversitet, der opnås ved skovdrift med nåletræer er anderledes og mindre artsrig end ved skovdrift med løvtræer, så har biodiversiteten ved skovdrift med nåletræer også en væsentlig naturværdi for området og er en væsentlig grund til områdets udvikling til dets nuværende fremtræden, hvorfor nævnet finder, at en fredning bør give mulighed for fortsat skovdrift med et væsentligt og større indslag af nåletræer i blandskov end anført i fredningsforslaget. Fredningsnævnet finder det ikke fornødent at bestemme, at nåletræedyrkningen skal begrænses til visse nåletræarter, som eksempelvis rødgran, der er under pres fra klimaforandringer og billeangreb.

Fredningsnævnet tiltræder herefter sagsrejsers forslag om, at arealer med naturnær skovdrift fremadrettet på ejendomsniveau beplantes med max. 20 % nåletræer, hvorimod procentsatsen for nåletræer på øvrige skovarealer fastsættes til max. 80 % på ejendomsniveau.

Fredningsnævnet har ved fredningsbestemmelsernes fastlæggelse endvidere tilstræbt at fastholde offentlighedens hidtidige adgang i området, dog således at offentlighedens mulighed for overnatningsophold i området begrænses til enkelte nærmere beskrevne områder i udkanten af fredningen. Fredningsnævnet har ikke fundet det nødvendigt for offentlighedens adgang og oplevelse af det fredede område, at der i forbindelse med fredningen etableres nye stiforløb i området.

Herefter bestemmes

De på fredningskortet angivne arealer af ejendommene

80, 149af, 148, 149ac Hovedejerslavet, Ibsker,
 146, 149ad Hovedejerslavet, Ibsker,
 79e Hovedejerslavet, Ibsker,
 149ah Hovedejerslavet, Ibsker,
 149br Hovedejerslavet, Ibsker,
 149d, 45b, 45f Hovedejerslavet, Ibsker,
 149bb, 149bu, 49a Hovedejerslavet, Ibsker,
 149p, 149q, 149s, 149o, 149n, 149ø, 149æ, 149z, 149am, 149aæ, 149l, 149ap, 149aq, 149at, 149as,
 149ar, 149i, 149bt, 149au, 149an, 149ao Hovedejerslavet, Ibsker,
 48a, 149e Hovedejerslavet, Ibsker,
 59a, 149k Hovedejerslavet, Ibsker,

44a, Hovedejerlavet, Ibsker,
 149bh, 149bg, 73c, 71, 72 Hovedejerlavet, Ibsker,
 43a Hovedejerlavet, Ibsker,
 149bl, 149aø, 42f Hovedejerlavet Ibsker,
 149bk Hovedejerlavet, Ibsker,
 149bm Hovedejerlavet, Ibsker,
 73a Hovedejerlavet, Ibsker,
 73b, 7000ae Hovedejerlavet, Ibsker og 7000æ Bodilsker,
 57, 149x Hovedejerlavet, Ibsker,
 40b, 40a, 149az Hovedejerlavet, Ibsker,
 149ay, 39a, 39b Hovedejerlavet, Ibsker,
 149r Hovedejerlavet, Ibsker,
 149g, 149bo Hovedejerlavet, Ibsker,
 51k, 51a, 149bn Hovedejerlavet, Ibsker,
 38a Hovedejerlavet, Ibsker,
 149bs, 149m, 65a Hovedejerlavet, Ibsker,
 149be, 149ax Hovedejerlavet, Ibsker,
 149bd Hovedejerlavet, Ibsker,
 149bc Hovedejerlavet, Ibsker,
 149y Hovedejerlavet, Ibsker,
 149t Hovedejerlavet, Ibsker,
 149v Hovedejerlavet, Ibsker,
 149u Hovedejerlavet, Ibsker,
 149h, 52a Hovedejerlavet, Ibsker,
 150, 149ak Hovedejerlavet, Ibsker,
 124, Bodilsker,
 240bb, Bodilsker,

pålægges følgende fredningsbestemmelser:

§ 1 Fredningens formål

Fredningen har til formål

- at bevare og forbedre naturværdierne og biodiversiteten,
- at sikre og forbedre de landskabelige og kulturhistoriske værdier i området, herunder indtrykket af højlyng,
- at sikre og tydeliggøre de geologiske interesser og værdier, herunder særligt sprækkedale og de særlige terræn- og jordbundsforhold (højtliggende klippe og tyndt jordlag),
- at medvirke til at sikre gunstig bevaringsstatus af arter og naturtyper på arealer inden for internationale naturbeskyttelsesområder, herunder Natura 2000,
- at skabe grundlag for naturpleje, og
- at sikre og forbedre offentlighedens muligheder for at færdes i området ad eksisterende stisystemer.

§ 2 Fredningsområdet

Stk. 1. Det fredede område omfatter ca. 608 ha og fremgår af fredningskortet.

Stk. 2. Hele fredningsområdet er omfattet af Natura 2000 og underlagt den til enhver tid gældende Natura 2000-plan og tilhørende kommunale og statslige handleplaner.

§ 3 Bevaring af området

Stk. 1. Fredningsområdet skal bevares i dets nuværende tilstand medmindre en tilstandsændring er

gunstig i forhold til fredningens formål, påbudt eller tilladt i de efterfølgende bestemmelser eller tillades ved dispensation.

Stk. 2. Fredningsnævnets tilladelse erstatter ikke nødvendige tilladelser eller dispensationer, som skal indhentes ved andre myndigheder.

§ 4 Arealernes drift og anvendelse

Stk. 1. Driften af skov- og naturarealer skal ske i overensstemmelse med den til en hver tid gældende Natura 2000-plan og deraf følgende kommunale og statslige handleplaner.

Skov:

Naturnær skovdrift

Stk. 2. Skov angivet på kortbilag 2 med signaturen ”naturnær skovdrift”, skal drives med ekstensiv naturnær skovdrift, defineret som:

- blandskov med hjemmehørende arter (som til enhver tid er defineret af statslig miljømyndighed, aktuelt Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø (SGAV), og nåletræer, dog med max. 20% nåletræsareal på ejendomsniveau.
- selvforyngelse, dog må selvforyngelse fra ikke-hjemmehørende arter til enhver tid fjernes.
- udgåede træer og dødt ved må ikke fjernes.
- Renafdrift er ikke tilladt. Der må foretages tynding i et omfang, der sikrer, at der til stadighed er mindst 50 % sammenhængende kronedække på tyndingsarealet.
- Der må forekomme lysstilling for at skabe tydelige skovbryn eller for at skabe små lysninger.
- Der er forbud mod gødskning og anvendelse af pesticider.

Stk. 3. Den naturnære skovdrift skal sikre en varieret skov med mange arter af hjemmehørende træer i forskellige aldre, herunder gamle og særprægede træer, hvorved menes krogede og usædvanlige træer, som typisk ikke bevares ved sædvanlig skovdrift, og med en rig og varieret bundvegetation samt bevarelse af dødt ved.

Øvrige skovarealer

Stk. 4. På arealer angivet med signaturen ”øvrige skov” på kortbilag 2, kan der efter afdrift ske selvforyngelse eller genplantes med blandskov med hjemmehørende arter (som til enhver tid er defineret af statslig miljømyndighed, aktuelt Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø (SGAV), og nåletræer, dog med max. 80 % nåletræsareal på ejendomsniveau. Fredningen er ikke til hinder for at undlade at genplante skov, således, at arealer overgår til lysåben natur, idet det er op til tilsynsmyndigheden at definere, hvad der kan forstås som lysåben.

Lysåben natur, herunder lysåben habitatnatur og arealer omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3

Stk. 5. Arealer angivet på kortbilag 2 med signaturen ”lysåben natur” skal efter afdrift, senest ved almindelig omdriftsalder, konverteres til overvejende lysåben natur som indlandsklippe, hede og overdrev.

Stk. 6. Undtaget for kravet i stk. 5 er del-arealer, hvor der er udviklet skovnaturtyper og/eller levesteder for arter på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området, og hvor konvertering derfor vil være i strid med Natura 2000-planens målsætninger. Ligeledes undtaget er arealer, der indeholder levesteder for andre sjældne og/eller truede arter, og hvor hensynet til disse ifølge plejemyndigheden bør prioriteres højere end konverteringen til lysåben natur.

Stk. 7. Arealer angivet på kortbilag 2 med signaturen ”lysåben natur” skal udvikles til overvejende lysåben natur og sammen med arealer omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3 og/eller som er kortlagt som lysåben habitatnatur, skal de fastholdes som lysåben natur, jf. dog stk. 6.

Stk. 8. Arealerne må ikke omlægges, tilplantes, jordbearbejdes og tilsås medmindre, det sker som led i en plejeplans indsatser for at fremme fredningens formål og efter tilladelse fra tilsynsmyndigheden.

Stk. 9. Arealerne må ikke gødskes, kalkes eller behandles med pesticider.

Generelt for arealerne

Stk. 10. Ikke-hjemmehørende arter må til enhver tid udtages/fjernes.

Stk. 11. Skovdriften skal foretages skånsomt, så strukturskader på jordbunden og eventuelle fortidsminder undgås. Dybdepløjning må ikke foretages, og skovmaskiner skal opfylde miljøkrav, herunder krav til hjul, dæk og lufttryk, svarende til de til enhver tid gældende miljøkrav, som Naturstyrelsen stiller til skovmaskiner, der benyttes på styrelsens arealer.

Stk. 12. Fredningen er ikke til hinder for, at arealerne kan overgå til driftsformer, hvor der tages yderligere biodiversitetshensyn, herunder f.eks. græsning med kreaturer og heste.

Stk. 13. Fredningen er ikke til hinder for tilplantning i private haver. Arealerne er markeret på fredningskortet (bilag 1) med signatur ”bebyggelse med have og gårdspladsareal”.

§ 5 Geologi

Plejemyndigheden sikrer, at der udføres pleje af områdets geologiske interesser, herunder særligt sprækkedale og de særlige terræn- og jordbundsforhold (højtliggende klippe og tyndt jordlag), jf. § 1.

§ 6 Fortidsminder

Stk. 1. Plejemyndigheden sikrer, at der under hensyntagen til fredningens formål udføres pleje af Gamleborg, beliggende matr.nr. 149h og 149ak Hovedejerslavet, Ibsker, samt øvrige fortidsminder, herunder hulveje og pilte, efter reglerne i den til enhver tid gældende bekendtgørelse om pleje af fortidsminder (nugældende BEK nr. 1514 af 14. december 2006), og efter inddragelse af Bornholms Museum eller Slots- og Kulturstyrelsen. Plejens omfang skal nærmere fastsættes i en plejeplan, jf. §§ 10-11.

Stk. 2. Eventuel etablering af formidling kræver – bortset fra diskret skiltning - tilladelse af fredningsnævnet med hensyn til udformning, inkl. materiale- og farvevalg.

§ 7 Bebyggelse

Stk. 1. Der må ikke opføres ny selvstændig bebyggelse, herunder skure, boder, jagthytter, transformerstationer og lignende.

Stk. 2. Der må ikke opføres legeredskaber, terrasser, drivhuse og andre faste indretninger uden tilknytning til den eksisterende bebyggelse, som er omfattet af fredningskortets signatur ”bebyggelse med have og gårdspladsareal”.

Stk. 3. Der må ikke uden for have- og gårdspladsarealer opføres bure og bygninger til pelsdyr-, svine- eller fjerkræsfarme, fasanerier, dambrug, rideskoler, ridehaller, stutierier, hestepensioner, drivhusgartnerier, planteskoler eller frugtplantager.

Stk. 4. Uden for have- og gårdspladsarealer må der ikke anbringes campingvogne eller lignende.

Stk. 5. Tilbygning til eksisterende bygninger kræver tilladelse af fredningsnævnet med hensyn til

størrelse samt udformning, inkl. materiale- og farvevalg.

Stk. 6. Bygninger, som er nødvendige for landbrugsdriften, kan opføres i tilknytning til eksisterende bebyggelse efter forudgående godkendelse af Fredningsnævnet, for så vidt angår byggeriets udformning, størrelse og placering.

Stk. 7. Fredningen er ikke til hinder for anbringelse af sædvanlige læskure for får, kreaturer og lignende efter Fredningsnævnets godkendelse af udformning, størrelse og placering.

Stk. 8. Fredningen er ikke til hinder for midlertidig anbringelse af skurvogne eller skure, der i kortere perioder er nødvendige for skovdrift eller naturpleje (max. 6 uger, jf. planlovens § 35, stk. 1).

Stk. 9. Fredningen er ikke til hinder for opførelse af enkelte offentligt tilgængelige primitive lejrpladser og enkelte shelters til overnatning i tilknytning til eksisterende parkeringsarealer i udkanten af det fredede område, hvis offentligheden får adgang til dem og således, at der ikke sker en kommerciel udnyttelse af sådanne faciliteter. Opførelse af shelters kræver fredningsnævnets godkendelse, hvad angår materiale, størrelse og placering.

§ 8 Faste konstruktioner og anlæg

Stk. 1. Faste anlæg og konstruktioner, som f.eks. tårne, vindmøller, tankanlæg, transformerstationer, solcelleparker og master, må ikke etableres inden for fredningsområdet, og der må ikke føres luftledninger over arealerne. Der må kun etableres sædvanlig nedadrettet belysning og kun i tilknytning til boliger og driftsbygninger. Dog må driftsmæssig nødvendig belysning opsættes, så lyset afskærmes ud mod det omgivende landskab og rettes mod driftsbygningerne. Fredningen er ikke til hinder for montering af matte solpaneler på tagflader og med samme hældning som tagfladen.

Stk. 2. Etablering af sportsanlæg som golfbaner, skydebaner, motorbaner, ridebaner og landingsbaner for fly og helikoptere m.m. er ikke tilladt. Det er heller ikke tilladt at etablere klatrebaner, glampingtelte og lign.

Stk. 3. Fredningen er ikke til hinder for hegning af hele eller dele af fredningsområdet til naturplejeformål. Opsætning af hegn må ikke begrænse offentlighedens adgang efter naturbeskyttelsesloven. Hegn skal være almindelige landbrugshegn (trådhegn) til husdyr. Sædvanlige hegn omkring nyplantninger er tilladt, såfremt disse fjernes igen inden 12 år efter opsætning.

Stk. 4. Der må opsættes informationstavler til formidling af fredningen på foranledning af plejemyndigheden.

Stk. 5. Der må ikke opsættes bistader.

Stk. 6. Der må ikke anlægges nye veje. Almindelig vedligeholdelse af mark- og skovveje med eksempelvis sten eller grus er tilladt. På eksisterende asfaltveje kan vedligeholdelse ske med asfalt.

Stk. 7. Nye stier kan anlægges af plejemyndigheden efter aftale med lodsejere og med fredningsnævnets godkendelse.

Stk. 8. Der må ikke etableres nye grøfter eller dræn. Plejemyndigheden kan dog godkende nye grøfter eller dræn, hvis formålet er at muliggøre naturpleje, eller hvis det er nødvendigt for opretholdelse af udlagte veje og stier.

Stk. 9. Fredningen er ikke til hinder for etablering af de nødvendige foranstaltninger i forbindelse med pleje, anlæg af stier mv., f.eks. stenter, drikkeanlæg, fangfolde og lignende.

§ 9 Terrænændringer og råstofudvinding mv.

Stk. 1. Der må ikke foretages terrænændringer. Der må ikke fyldes op, graves af eller planeres. Råstofferne må ikke udvindes, heller ikke til eget brug. Undtaget herfra er dog to eksisterende råstofområder, jf. særlig angivelse på fredningskortet. Dog kan terrænændringer ske som led i naturgenopretning.

Stk. 2. Så længe det efter nugældende og senere råstofudvindingstilladelser er tilladt at udvinde råstoffer i de i stk. 1 nævnte råstofområder, viger fredningsbestemmelserne inden for råstofindvindingsområdet inklusiv arbejdszonerne for de foranstaltninger, der er nødvendige for råstofudvindingen.

Stk. 3. Når råstofindvindingen er ophørt, skal den virksomhed, der senest har indvundet råstoffer, eller ejeren af indvindingsområdet efterbehandle, så området kan indgå i det samlede naturområde. Medmindre andet fremgår af tilladelsen til råstofindvinding, skal efterbehandlingen senest være afsluttet 2 år efter indvindingens ophør og skal foretages i overensstemmelse med den efterbehandlingsplan, der skal udarbejdes ifølge tilladelsen til råstofindvinding. Findes en sådan plan ikke, skal efterbehandlingen foretages efter forhandling med fredningsnævnet, som skal anmode plejemyndigheden om en udtalelse om, hvordan området skal efterbehandles.

Stk. 4. Undtaget fra forbuddet i stk. 1 er mindre terrænændringer i private haver.

Stk. 5. Fredningen er ikke til hinder for arkæologiske udgravninger i området efter fredningsnævnets godkendelse.

§ 10 Offentlighedens adgang

Stk. 1. Offentlighedens adgangs- og opholdsret i området følger af de almindelige bestemmelser i gældende love, og eksisterende veje og stier er således åbne for offentlighedens færdsel til fods eller cykel, jf. naturbeskyttelseslovens bestemmelser.

Stk. 2. På de på kortbilag 1 markerede arealer med fri fladefærdsel er der offentlig adgang på arealerne, og det er tilladt at tage ophold. Overnatning er ikke tilladt.

Stk. 3. Eksisterende stier, herunder de som er vist med særlig signatur på fredningskortet, må ikke nedlægges. Fredningsnævnet kan godkende, at stiers, vejes og markvejes nuværende tracé kan ændres, såfremt den samlede stiforbindelse gennem landskabet ikke afbrydes, og offentlighedens mulighed for at opleve det fredede område ikke forringes.

Stk. 4. Yderligere stier, herunder ridentier, kan etableres af plejemyndigheden efter aftale med lodsejeren og efter fredningsnævnets godkendelse.

Stk. 5. Hvor adgang til de på fredningskortet angivne stier forhindres ved hegning af hensyn til græssende husdyr, skal stierne holdes åbne og tilgængelige for offentligheden med stenter, klaplåger, færiste eller lignende, eller ved at føre stien udenom eller imellem foldene.

Stk. 6. Hunde skal føres i snor. Undtaget herfra er brugshunde i forbindelse med jagt.

Stk. 7. Plejemyndigheden sikrer, at stier som fremgår af fredningskortet, holdes åbne ved f.eks. slåning af spor, når dette er nødvendigt for at kunne erkende stierne i terrænet. Hvis det er nødvendigt for offentlighedens færdsel, må plejemyndigheden udlægge spang, boardwalks og

lign.mm. Dog må boardwalks kun etableres på eksisterende stier eksempelvis, hvis der er meget vådt, og kun efter fredningsnævnets godkendelse.

Stk. 8. Plejemyndigheden sikrer, at de stier som fremgår af fredningskortet, er afmærkede i terrænet og dermed synlige for publikum.

Stk. 9. Organiserede natlige aktiviteter kræver tilsynsmyndighedens og lodsejernes tilladelse.

§ 11 Pleje og plejeplaner

Stk. 1. Plejemyndigheden, Bornholms Regionskommune, sikrer, at der udføres pleje af de fredede arealer efter den til enhver tid gældende plejebekendtgørelse (nu BEK 924 af 27. juni 2016).

Stk. 2. Plejemyndigheden udarbejder en plejeplan over det fredede område senest 2 år efter fredningens gennemførelse med efterfølgende revision, når det skønnes nødvendigt. Plejeplanen må ikke være i modstrid med gældende Natura 2000-plan, men skal understøtte denne.

Stk. 3. Ved træfældning som led i pleje, tilfalder det fældede træ ejeren, såfremt det fjernes inden en af plejemyndigheden fastsat frist. Ejeren kan ikke stille krav om opskæring, sammenkørsel af fældet træ eller kørsel til fast vej.

§ 12 Retningslinjer for plejen

Stk. 1. Plejen skal tilrettelægges således, at den opfylder fredningens formål om at bevare og forbedre naturværdierne og øge biodiversiteten samt for at sikre og forbedre de landskabelige og kulturhistoriske værdier i området.

Stk. 2. Pleje af skov, overdrev, indlandsklipper, heder, enge, moser og søer skal bevare og fremme plantesamfund med arter, der er karakteristiske for naturtyperne, samt i videst muligt omfang fremme et rigt og varieret dyreliv. Plejen skal i særlig grad tage sigte på bevaring af sårbare og sjældne arter.

Stk. 3. Arter der er angivet på Naturstyrelsens Sortliste som invasive, kan bekæmpes over alt inden for fredningsområdet. Såfremt lodsejer ikke foretager nødvendig bekæmpelse, gennemfører plejemyndigheden så vidt muligt den fornødne bekæmpelse.

Stk. 4. Græsning skal som udgangspunkt være ekstensiv, og der må som udgangspunkt ikke tilskudsfodres på lysåbne naturarealer inden for fredningen. Opstår der behov for tilskudsfodring kan plejemyndigheden anvise, hvor på en ejendom tilskudsfodring må finde sted, så næringsstof-følsomme områder friholdes. Fredningen er ikke til hinder for skovgræsning.

Stk. 5. Fredningen er ikke til hinder for hegning, jf. § 8, stk. 5, og for anbringelse af sædvanlige læskure til græssende dyr efter fredningsnævnets godkendelse af udformning, størrelse og placering.

§ 13 Naturgenopretning

Stk. 1. Fredningen er ikke til hinder for, at der kan ske naturgenopretning eller genskabelse af den naturlige hydrologi i et område, efter nærmere beskrivelse i en plejeplan.

Stk. 2. På længere sigt er fredningen ikke til hinder for tiltag, der genopretter en selvforvaltende natur med fri dynamik og naturlige processer efter en samlet plan og med fredningsnævnets tilladelse.

§ 14 Jagt

Stk. 1. På arealerne markeret med særlig signatur på fredningskortet er enkeltmandsjagt ikke tilladt. Jagten må kun drives af en jagtforening og jagt må ikke afholdes i perioden 1. marts til hare- eller råvildtjagten går ind om efteråret.

Stk. 2. På øvrige arealer er jagt tilladt i overensstemmelse med den til enhver tid gældende lov om jagt og vildtforvaltning.

§ 15 Særbestemmelser

Fredningen er ikke til hinder for fortsat drift af Paradisbakkerne Skovbegravelsesplads på matrikel nr. 149i Hovedejerlavet, Ibsker, og fredningen er ikke hinder for etablering af endnu en skovbegravelsesplads i det fredede område efter fredningsnævnets godkendelse.

Fredningen er ikke til hinder for fortsat drift af den eksisterende primitive lejrplads på matr.nr. 57 Hovedejerlavet, Ibsker.

§ 16 Dispensation

Fredningsnævnet kan meddele dispensation fra fredningsbestemmelserne, såfremt det ansøgte ikke vil stride mod fredningens formål, jf. naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1.

§ 17 Retsvirkning

Uanset ovenstående bestemmelser opretholdes fredningsforslagets afgrænsning og retsvirkning indtil Miljø- og Fødevareklagenævnet har truffet afgørelse i sagen, jf. naturbeskyttelseslovens § 41, stk. 2, jf. § 37, stk. 2.

§ 18 Ophævelse af eksisterende fredninger

Følgende fredninger og deklarationer ophæves:

- Fredning af Paradisbakkerne af 24. november 1932 (reg.nr. 00360.00)
- Deklaration af 20. oktober 1934, tinglyst på matr.nr. 51a Hovedejerlavet, Ibsker m.fl.
- Deklaration af 21. august 1973, tinglyst på matr.nr. 51a Hovedejerlavet, Ibsker m.fl.

Klagevejledning

Fredningsnævnets afgørelse kan i medfør af naturbeskyttelseslovens § 43 påklages til Miljø- og Fødevareklagenævnet. Klageberettigede er ejere og brugere, der skal have denne afgørelse tilsendt, enhver, der under sagen har givet møde for fredningsnævnet eller fremsat ønske om underretning om sagens afgørelse, statslige og kommunale myndigheder, hvis interesser berøres af forslaget samt organisationer mv., som antages at have en væsentlig interesse i fredningsforslaget.

Klage indgives skriftligt til Miljø- og Fødevareklagenævnet på e-boks, hvor man kan vælge Nævnenes Hus som modtager, eller ved almindelig brevpost til Nævnenes Hus, Toldboden 2, 8800 Viborg, att. Miljø- og Fødevareklagenævnet. Klagefristen udløber 4 uger efter, at afgørelsen er offentligt bekendtgjort. Klagefristen udløber ved midnat på dagen for klagefristens udløb. Hvis klagefristen udløber på en lørdag eller en helligdag, forlænges fristen til den følgende hverdag.

Henrik Espersen

Henrik Engell Rhod

Klaus Hermansen